

Vilniaus universitetas

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

EUROPOS STUDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

OVIDIJUS POŽĖLA

II kurso studentas

MAGISTRO DARBAS

RUSIJOS IR BALTARUSIJOS SIEKIS DESTABILIZUOTI PADĖTĮ ES ŠALIŲ PASIENYJE
PASITELKIANČIUS NELEGALIUS MIGRANTUS: LIETUVOS IR SUOMIJOS ATSAKO ANALIZĖ

Darbo vadovas/ė: dr. R. Vilpišauskas

Vilnius, 2024

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
.....
.....
(data) (v., pavardė) (parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
.....
(data) (Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....

(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas „Autoritarinių režimų siekis destabilizuoti padėti ES šalyse pasitelkiant nelegalius migrantus. Lietuvos ir Suomijos atvejo analizė“ yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Ovidijus Požėla

(parašas)

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Požėla O.: „Autoritarinių režimų siekis destabilizuoti padėtį ES šalyse pasitelkiant nelegalius migrantus. Lietuvos ir Suomijos atvejo analizė“, Europos studijų specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas Ramūnas Vilpišauskas. – V., 2024. –

Reikšminiai žodžiai: Lietuva, Suomija, ES, hibridinis karas, saugumizacija, postfunkcionalizmas, instrumentalizavimas, nelegalios migracijos krizė, Frontex.

Šiame magistro baigiamajame darbe analizuojamas Lietuvos ir Suomijos Respublikų atsakas į hibridines atakas iš Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos pasitelkiant nelegalius migrantus kaip įrankį destabilizuoti padėtį valstybių pasieniuose. Remiantis postfunkcionalizmo, saugumizacijos teorijomis bei hibridinio karo sąvoką, autorių teoriniais teiginiais, šiame darbe bus siekiama atsakyti į klausimą: koks buvo Lietuvos bei Suomijos atsakas į migracijos krizę, koks buvo ES įsitraukimas padedant valstybėm narėm stabilizuoti padėtį pasienyje.

Apžvelgus bei kritiškai įvertinus atvejo analizei pasirinktų autorių pagrindinius argumentus bei išskiriamus kintamuosius pristatomas tyrimo modelis, kuriuo remiantis bus analizuojama ir 2015 m. migracijos krizė, ES atsakas. Pagrindinis dėmesys bus skiriamas 2021 m. migracijos krizei Lietuvoje bei 2023 m. migracijos krizei Suomijoje. Bus analizuojamas ES teisėkūros bei kiti veiksmai siekiant suvaldyti grėsmes. Darbe bus naudojama lyginamosios analizės metodas, kuriuo remiantis analizuosiu tyrimui aktualius pirminius ir antrinius šaltinius.

Turinys

ĮVADAS	6
1. TEORINIS PAGRINDAS.....	15
1.1. Postfunkcionalizmas	15
1.2. Saugumizacijos teorija.....	16
1.3. Migracijos instrumentalizavimo teorija.....	19
2. METODOLOGIJA.....	22
2.1. TYRIMAS	23
2.1.1. 2015 m. krizė	23
2.1.2. Vengrijos atvejis	23
2.1.3. ES priimti sprendimai dėl prieglobsčio procedūrų	25
2.1.4. Naujas solidarumo mechanizmas	27
2.1.5. Bendra ES sienos apsauga	28
3. Lietuvos atsakas į Baltarusijos režimo siekį destabilizuoti padėtį regione	30
3.1. ES parama Lietuvai	42
4. Suomijos atsakas į Rusijos režimo siekį destabilizuoti padėtį regione	47
4.1. Atsakomoji priemonė – pagalba iš EU ir FRONTEX	52
4.1.1. Suomijos strategija – sienos kontrolės punktų uždarymas	52
4.1.2. Fizinis barjeras.....	54
4.1.3. Krizės politizacija	56
IŠVADOS.....	57
Literatūros sąrašas	59
Priedas nr. 1.....	68
Summary.....	77

IVADAS

Temos aktualumas

2015 m. migracijos krizė ir jos mastas buvo didžiausias Europoje nuo antrojo pasaulinio karo pabaigos. Kariniai konfliktai Sirijoje, Afganistane, Eritrejoje lėmė didelius migrantų antplūdžius į Europą.¹ Europą pasiekė milijoninis prieglobsčio prašytojų skaičius iš trečiųjų valstybių, o didžiausią naštą dėl to patyrė pietinės Viduržemio jūros pakrančių valstybės.² Tai parodė Dublino procedūros trūkumus, nes pagal ją, pirmoji valstybė į kurią atvyko prieglobsčio prašytojas turi atsakyti už jo prašymo nagrinėjimą bei apgyvendinimą³. Dėl to viena pirmųjų inicijuotų Europos Sąjungos strategijų – perkėlimo kvotų sistema, pagal kurią tai turi sumažinti naštą, tenkančią Viduržemio jūros pakrančių valstybėms, ir ją lygiai pasidalyti visoje bendrijoje, atsižvelgiant į šalių pajėgumą priimti pabėgėlius. 2015 m. rugsėjį Europos Taryba priėmė du sprendimus, susijusius su 160 tūkst. pabėgėlių perskirstymo iš Graikijos, Italijos ir Vengrijos iki 2017 m. sistema (plano įgyvendinimo terminas buvo pratęsimas vis didinant pabėgėlių skaičių). Vis dėlto skubotai ir be pasiekto konsensuso tarp šalių narių priimta kvotų sistema (susitarimui ES lygiu formalizuoti pakako daugumos valstybių balsų; Rumunija, Vengrija, Slovakija, Čekija nepritarė) atskleidė Europos susiskaldymą. Inicijuoti Europos migracijos politikos viziją ėmėsi Vokietija, aiškiai kurdama atviros šalies nacionalinę politiką ir kviesdama šalis nares sekti jos pavyzdžiu. Tačiau Lenkija bei Vengrija ir toliau oponavo šiai vizijai, atsisakydamos taikyti kvotas, o kitos ES šalys narės užkirto kelią efektyviai perskirstymo sistemai įvesdamos nacionalinius apribojimus.⁴ Solidarios politikos stygius Europoje dar labiau paskatino ekonominių migrantų srautus, nes vienu šalių sienoms užsidarius pabėgėlių ir geresnio gyvenimo siekiančių oportunistų srautas ėmė veržtis į šalis, kurios siūlė palankesnes socialines garantijas bei atvirai

¹ News – global, „Irregular Migrant, Refugee Arrivals in Europe Top One Million in 2015“, 2015, <
<https://www.iom.int/news/irregular-migrant-refugee-arrivals-europe-top-one-million-2015-iom> > žiūrėta [2024-02-05]

² Eurostat, „Asylum quarterly report“, <
<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/12544011/12980988/Asylum+quarterly+report+-+Q3+2015.pdf/cdc8922a-79b4-901c-4c68-23408b85564f?t=1625511345863> > žiūrėta [2024 02 05]

³ European Commission, „Country responsible for asylum application (Dublin Regulation)“, <
https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system/country-responsible-asylum-application-dublin-regulation_en?prefLang=lt >, žiūrėta [2024-02-05];

⁴ Austėja Makarevičiūtė ir Jurgis Vedrickas, „Atsako į Europos migracijos krizę ir migracijos politikos pokyčių ES bei Lietuvoje 2015-2020 m. apžvalga“, 2020, žiūrėta [2024-02-05] <
<https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2022/09/eesc-tyrimas-atsako-i-europos-migracijos-krize.pdf> >

deklaravo atvirą imigracijos politiką, ypač į Vokietiją, Švediją.⁵ Tiek Švedija, tiek Vokietija buvo atviros migrantams, tačiau šiose šalyse taip pat buvo fiksuojamas ryškus piliečių nepasitenkinimas ir lėmė kraštutinių dešiniųjų politinių jėgų elektorato augimą⁶.

Lenkija bei Vengrija buvo vienos iš opozicijos lyderių bei oponavo vizijai dėl kvotų taikymo ir nepritarė ES vizijai.

2021 – 2023 žymimi kaip dirbtinai sukeltos migracijos krizės metai. Tačiau, ES valstybių atsakas skiriasi nuo buvusios 2015 metais. Priežastinis ryšys – tai autoritarinių režimų organizuojamas migrantų gabenimas prie Europos Sąjungos išorinių sienų. Viena iš ES valstybių, kuri susidūrė su tokia nelegalios migracijos forma buvo Lietuva. Ši forma vėliau jau buvo vadinama hibridine ataka. 2021 m. gegužę, kai Baltarusija nutupdė „Ryanair“ skrydį FR4978 ir sulaukė Baltarusijos opozicijos žurnalistą Romaną Protasevičių bei jo merginą Sofiją Sapegą. Demokratinio pasaulio reakcija buvo ypač griežta. Europos Vadovų Taryba priėmė išvadas, kuriose griežtai pasmerkė priverstinį „Ryanair“ orlaivio nutupdymą ir prašė Tarybos kuo greičiau patvirtinti papildomą asmenų ir subjektų sąrašą, remiantis atitinkama sankcijų sistema. Tačiau Minskas savo ruožtu pradėjo savo atsakomuosius veiksmus leisdamas tūkstančiams migrantų kirsti sieną į Lietuvą. Vos Lietuva pasmerkė Baltarusiją už Protasevičiaus ir Sapegos pagrobimą ir bendradarbiavo su kitomis ES šalimis, siekdama uždrausti skrydžius per Baltarusijos oro erdvę, Lukašenka pagrasino „užtvindyti ES migrantais ir narkotikais“. Vis tik abu, tiek Baltarusijos, tiek ir Rusijos autokratiniai režimai ėmėsi ypač jautrių Europos Sąjungai „atsako“ priemonių, todėl ir reakcija turėjo būti atitinkama ir atsargi. Vis tik režimai siekė destabilizuoti padėtį regione, o įrankis tam – gyvi žmonės. Lietuvos valstybės sieną per 2021 m. neteisėtai kirto daugiau kaip 4000 migrantų. Baltarusijos valdžios institucijos ne tik leido, bet ir padėjo šiems perėjimams. Minskas pasirūpino lengvu įvažiavimu į Baltarusiją „turistams“ iš Irako ir kitų šalių. Kelionių agentūros atveždavo atvykėlius į Minską, o iš ten pareigūnai pasirūpindavo, kad jie būtų nugabenti iki sienos.⁷

Suomijos atveju, kai 2023 m. Rusijos režimas prievarta pradėjo vežti migrantus prie valstybės sienos, priežastinis ryšys buvo kiek kitoks. Rusijos valdžios institucijų priverstinis nelegalių migrantų

⁵ Ten pat, 7 psl.

⁶ James Traub, „*Even Sweden doesn't want migrants anymore*“, Foreign Policy, <
<https://foreignpolicy.com/2021/11/17/even-sweden-doesnt-want-migrants-anymore-syria-iraq-belarus/>> [2024-02-05]

⁷ Elisabeth Braw, „*EU's Belarus border: A hotspot in the making*“, opinion, 2021 <
<https://www.politico.eu/article/eu-belarus-border-migration-hotspot-lithuania-poland-latvia-alexander-lukashenko/>>
žiūrėta [2024-03-05]

telkimas prie Suomijos valstybės sienos buvo atsakas į tai, jog ši valstybė 2023 m. balandžio 4 d. įstojo į NATO aljansą.⁸

Suomijos atveju, šios valstybės sienos apsaugos tarnyba kėlė nerimą dėl pasikeitusios Maskvos politikos 2023 m. spalio pradžioje, sakydama, kad Rusija leidžia vis daugiau migrantų be tinkamų dokumentų pasiekti valstybės sieną. Pasak Suomijos valdžios institucijų, tai tikslingai organizuota veikla siekiant sutelkti kuo daugiau migrantų prie Suomijos valstybės sienos, taip siekiant destabilizuoti padėtį ir įnešti chaoso pasienyje.⁹

Abiejų valstybių, tiek Lietuvos, tiek Suomijos reakcija ir atsakas buvo skirtingas, , prie kurio ryškiai prisidėjo ir Europos Sąjungos veikimas. Lietuva pirmiausiai reagavo įvesdama nepaprastą padėtį dėl susidariusios migracijos krizės. Buvo stiprinama valstybės sienos apsauga, taip pat pasitelkiama Lietuvos kariuomenė pasienyje su Baltarusija.¹⁰ Toliau veikimas jau buvo konkretus ir orientuotas į migracijos stabdymą. Lietuva kaip atsaką migrantų krizei valdyti taikė neįleidimo į valstybės teritoriją politiką, remiantis Lietuvos teisiniu reguliavimu 2021 m. rugpjūčio 2 d. vidaus reikalų ministro sprendimu Nr. 10V-20 „Dėl masinio užsieniečių antplūdžio pasienio ruožo teritorijose prie Lietuvos Respublikos valstybės sienos su Baltarusijos Respublika valdymo ir valstybės sienos apsaugos sustiprinimo“, kuris įpareigojo valstybės sieną saugančias institucijas visų neteisėtai kirtusių valstybės sieną užsieniečių neįleisti ir visus neteisėtai kirtusius valstybės sieną užsieniečius, įskaitant tuos, kurie siekia prieglobsčio, nukreipti iš valstybės teritorijos.¹¹ Kita priemonė, tai fizinio barjero įrengimas Lietuvos – Baltarusijos pasienyje. Tvorą ir pjaunanti viela, kuri buvo įrengiama apie 502 kilometrų atkarpose turėjo padėti stabdyti nelegalių migrantų bandymus patekti į Lietuvos Respubliką.¹²

Suomijos atsakomoji priemonė – pasienio punktų uždarymas, per kuriuos migrantai bandydavo kirsti valstybės sieną ir prašyti prieglobsčio. Nuo 2023 m. rugpjūčio pradžios į Suomiją iš Rusijos be

⁸ „Finland joins NATO as 31 st Ally“ annunciation, 2023, < https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_213448.htm > žiūrėta [2024-02-05]

⁹ Helsinki (AFP), „Finland pushing back weaponised migration on Russia border“ article, 2023 < <https://www.france24.com/en/live-news/20231123-finland-pushing-back-weaponised-migration-on-russia-border> > žiūrėta [2024-02-05]

¹⁰ Lietuvos Respublikos Seimas, nutarimas „dėl nepaprastosios padėties įvedimo 2021 m. lapkričio 9 d. Nr.XIV-617, Vilnius, 2021 < <https://www.infolex.lt/ta/720280> > žiūrėta [2024-02-05]

¹¹ Laurynas Biekša, Ilona Ivašauskaitė, „3.2. Lietuvos reakcija į prieglobsčio prašytojų antplūdį tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės kontekste“, (Lietuvos teisė 2021 Esminiai pokyčiai) 2021 < <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/c267dbaa-e4f5-4631-b2e4-d67cdaa73f78/content> > žiūrėta [2024-02-10]

¹² BNS, „Pasienyje su Baltarusija baigtas statyti fizinis barjeras“ 2022 < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1768287/pasienyje-su-baltarusija-baigtas-statyti-fizinis-barjeras> > žiūrėta [2024-02-10]

vizų atvyko daugiau kaip 1300 trečiųjų šalių piliečių. Valdžios institucijų teigimu, buvo aišku, kad Rusijos valdžios institucijos ar kiti subjektai planavo migrantų skaičiaus prie valstybės sienos ryškų padidėjimą. Kaip teigė Suomijos valdžia, tai šis reiškinys ir jo eskalavimo rizika kėlė rimtą grėsmę Suomijos nacionaliniam saugumui ir viešajai tvarkai.¹³

Nuo 2021 m. liepos mėn. didelę pagalbą teikia ir ES vidaus reikalų agentūros. Į Lietuvą buvo išsiųsti 104 Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros (FRONTEX) pareigūnai, 73 Europos prieglobsčio paramos biuro ekspertai, du Europolo kviestiniai pareigūnai ir vienas analitikas. Be to, FRONTEX Lietuvai suteikė patruliavimo ir kitų automobilių ir sraigtasparnį.¹⁴

Reaguodama į hibridinę ataką, kurią patyrė Lietuva, liepos 12 d. FRONTEX pradėjo skubios pasienio pagalbos operaciją prie Lietuvos sienos su Baltarusija, kad padėtų Lietuvos valdžios institucijoms. FRONTEX nusiuntė savo sienos apsaugos pareigūnų ir valstybių narių pareigūnų, kurie yra Europos sienų ir pakrančių apsaugos nuolatinio korpuso nariai. FRONTEX taip pat nusiuntė patrulinių automobilių ir specialių pareigūnų pokalbiams su migrantais rengti, kad šie pareigūnai rinktų informaciją apie susijusius nusikaltėlių tinklus ir padėtų keistis operatyvine informacija. Parama buvo koordinuojama pagal ES civilinės saugos mechanizmą, kuriuo stiprinamas ES valstybių narių bendradarbiavimas civilinės saugos srityje, siekiant pagerinti nelaimių prevenciją, pasirengimą joms ir reagavimą į jas. Kai nelaimės mastas viršija šalies reagavimo pajėgumus, ji gali kreiptis dėl pagalbos pagal mechanizmą.¹⁵

Civilinės saugos mechanizmas – tai 2001 m. spalio mėn. Europos Komisija įsteigė ES civilinės saugos mechanizmą. Mechanizmo tikslas - stiprinti ES šalių ir 10 dalyvaujančių valstybių bendradarbiavimą civilinės saugos srityje, kad būtų pagerinta nelaimių prevencija, pasirengimas joms ir reagavimas į jas. Kai ekstremalioji situacija viršija Europos ir kitų šalių reagavimo pajėgumus, šalis gali prašyti pagalbos per mechanizmą. Komisija atlieka pagrindinį vaidmenį koordinuojant reagavimą į nelaimes visame pasaulyje, prisidedama prie bent 75 % transporto ir (arba) veiklos išlaidų, susijusių su dislokavimu.¹⁶

¹³ „*Situation at Finland’s eastern border*“, announcement, 2023 < <https://valtioneuvosto.fi/en/situation-at-finlands-eastern-border> > žiūrėta [2024-02-10]

¹⁴ Europos Komisija „*bendras komunikantas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui*“ Reagavimas į valstybės remiamą naudojimąsi migrantais kaip įrankiais prie ES išorės sienų, Strasbūras, 2021, < [1 LT ACT part1 v2.docx](#) > žiūrėta [2024-02-10]

¹⁵ Europos Komisija, „*Migracija: ES padeda nukreipti humanitarinę paramą migrantams Lietuvoje*“, pranešimas spaudai, Briuselis, 2021, < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/ip_21_3846 > žiūrėta [2024-02-10]

¹⁶ Europos vadovų taryba Europos Sąjungos taryba, „*ES civilinė sauga*“, 2023 < <https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/civil-protection/> > žiūrėta [2024-02-05]

Suomijos atveju ES priemonės ir bendradarbiavimas: Von der Leyen kalbėjo, kad Europos Komisija glaudžiai bendradarbiauja su migrantų kilmės šalimis, siekdama spręsti neteisėto atvykimo problemą. Ji pabrėžė, kad įgyvendinant priemones svarbu rasti pusiausvyrą tarp sienų apsaugos ir tarptautinių įsipareigojimų vykdymo. ES dalyvavimu siekiama padėti Suomijai veiksmingai valdyti migrantų krizę, kartu puoselėjant humanitarines vertybes ir saugumo interesus¹⁷.

Skirtumas tarp Lietuvos ir Suomijos atsako buvo tas, jog Lietuva pradėjo taikyti migrantų aprėžimo politiką¹⁸, nes jie sieną kirsdavo ten, kur to daryti negalima. Pagrindinė problema, su kuria susidūrė Lietuva, tai išryškėjęs sienos su Baltarusija pažeidžiamumas. Ne visuose ruožuose buvo įdiegtos sienos stebėjimo kameros, ne visur buvo įrengtas fizinis barjeras, todėl „plikoje“ vietoje, sienos kirtimą padaryti buvo itin lengva. Buvo aišku, jog fizinio barjero statybos bei stebėjimo sistemų įrengimas užtruks, tad sprendimas taikyti aprėžimo politiką buvo tas sprendimas, kuris turėjo mažinti migrantų bandymą patekti į Lietuvos Respublikos teritoriją.¹⁹

Suomijos atveju, Suomijos ir Rusijos siena yra 1340 km. ilgio ir eina maždaug iš šiaurės į pietus, daugiausia per taigos miškus ir retai apgyvendintas kaimo vietoves²⁰. Tai reiškia, jog valstybės sieną kirtus tam neleistinose vietose yra labai sunku pasiekti gyvenvietes. Panaši situacija ir pačioje Rusijoje, todėl šios šalies specialiosioms tarnyboms buvo paprasčiau žmones tiesiog vežti į pasienio punktus, kad šie pereitų sieną. Todėl Rusijos pasirinkta taktika buvo destabilizuoti padėtį Suomijos pasienio punktuose, priverstinai vežant migrantus ten.²¹ Suomija savo ruožtu ėmėsi atsako – pasienio punktų uždarymo.²²

Europos Sąjunga reaguodama į nelegalių migrantų krizę Lietuvos – Baltarusijos pasienyje ėmėsi sankcijų Baltarusijos režimui kaip atsakomąsias priemones. 2021 m. spalio 21–22 d. Europos Vadovų Taryba priėmė išvadas, kuriose pareiškė, kad nesitaikstys su jokia trečiųjų valstybių mėginimu naudotis migrantais kaip priemone siekiant politinių tikslų, pasmerkė visus hibridinius išpuolius prie

¹⁷ Anne Kauranen, Essi Lehto, Reuters „Von der Leyen promises Finland EU help to counter migrants from Russia“, article, 2024, < <https://www.reuters.com/world/europe/eu-should-help-finland-prevent-migrants-arriving-russia-pm-says-2024-04-19/> > žiūrėta [2024-02-10]

¹⁸ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Hibridinės atakos prieš Lietuvą Chronologija“ 2021, < <https://senavrm.lrv.lt/lt/naujienos/hibridines-atakos-pries-lietuva-chronologija> > žiūrėta [2024-02-10]

¹⁹ Ten pat

²⁰ Authority of the House of Lords, „Frontex the EU external borders agency“, European Union Committee, 2007, < https://books.google.lt/books?id=luPEikc7-0oC&pg=PA13&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false > žiūrėta [2024-02-13]

²¹ YLE NEWS „Eastern border quite; PM describes Russian operation as hybrid attack“, 2023, < <https://yle.fi/a/74-20065426> > žiūrėta [2024-02-15]

<https://yle.fi/a/74-20065426>

²² Ten pat

ES sienų ir patvirtino, kad reaguos atitinkamai. Išvadose pabrėžta, kad ES toliau kovos su Baltarusijos režimo tebevykdomu hibridiniu išpuoliu, be kita ko, skubos tvarka priimdama papildomų ribojamųjų priemonių asmenims ir teisės subjektams, laikydamosi savo laipsniško metodo. 2021 m. lapkričio 15 d. Taryba iš dalies pakeitė įtraukimo į sąrašą kriterijus, kad tikslines ribojamąsias priemones būtų galima taikyti asmenims ir subjektams, organizuojantiems A. Lukašenkos režimo vykdomą veiklą, kuria sudaromos palankesnės sąlygos neteisėtam ES išorės sienų kirtimui, arba prisidedantiems prie jos.²³ Lietuva taip pat sulaukė materialinės paramos: pasienyje su Baltarusija talkino FRONTEX nuolatinio korpuso pareigūnai, Europos Komisija skyrė Lietuvai 37 mln. eurų neteisėtos migracijos krizei valdyti.²⁴

Suomijos atveju Europos Sąjunga padeda saugoti rytinę sieną ir yra taip pat dislokuoti FRONTEX pareigūnai. ES skyrė Suomijai 230 mln. eurų (245 mln. JAV dolerių) būtent dėl iškilusios migracijos krizės. Taip pat pasitelkiama „Frontex“ ir jos operatyvinė pagalba kartu su sienos stebėjimo įranga šiai problemai spręsti. Taip Europos Sąjunga prisideda savo tiesioginiu veikimu prie Suomijos sienos apsaugos.²⁵ Europos Sąjunga aktyviai padėjo Suomijai spręsti migrantų krizę, ypač prie jos rytinės sienos. Būdama ES valstybe nare, Suomija turi galimybę naudotis įvairiais ES teikiamais mechanizmais ir paramos sistemomis migracijos iššūkiams spręsti. Rusijos surengtos migrantų krizės kontekste ES suvaidino vaidmenį padedant Suomijai veiksmingai valdyti padėtį.²⁶

Akademiniam lauke kol kas nėra daug darbų, kurie būtų analizavę tiek Lietuvos (2021 m.) tiek ir Suomijos (2023 m.) atsako priemones į nelegalios migracijos krizes. Taip pat nėra daug darbų, kurie vertino šių atsako priemonių efektyvumą ir, be abejo, ES pagalbą reaguojant į tokio tipo krizes, kurios buvo priverstinai sukeltos pasienyje. Nebuvo tokios migracijos krizės, kuri taip vienytų Europą. Lietuvos atveju, akademikai Aurelija Pūraitė, Saulius Greičius bei Danguolė Seniutienė straipsnyje - „Valstybės sienos valdymas migracijos krizės Europoje kontekste: Lietuvos atvejis“, analizavo valstybės sienos valdymo ekonominį efektyvumą Lietuvoje didėjančios migracijos Europos Sąjungoje

²³ Europos Sąjungos taryba, „Baltarusija. ES patvirtino 5-ąją sankcijų už nuolatinius žmogaus teisių pažeidimus ir naudojimąsi migrantais kaip priemone rinkinį“, pranešimas spaudai, 2021 < <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2021/12/02/belarus-eu-adopts-5th-package-of-sanctions-over-continued-human-rights-abuses-and-the-instrumentalisation-of-migrants/> > žiūrėta [2024-02-13]

²⁴ Lietuvos Respublikos vyriausybė, *Lietuvos Respublikos vyriausybės 2021 metų veiklos ataskaita*, 2022, < [LRV 2021 m. veiklos ataskaita.docx](#) > žiūrėta [2024-02-15]

²⁵ European Commission, „Statement by President von der Leyen at the joint press conference with Finnish Prime Minister Orpo“, Statement, 2024, < https://europa.eu/newsroom/ecpc-failover/pdf/statement-24-2161_en.pdf > , žiūrėta [2024-05-01]

²⁶ Ten pat

kontekste. Taip pat buvo siekiama pasiūlyti galimas valstybės sienos valdymo tobulinimo priemonės, atsižvelgiant į migracijos perspektyvas.²⁷ Studijoje „Atsako į Europos migracijos krizę ir migracijos politikos pokyčių ES bei Lietuvoje 2015 – 2020 m. apžvalga“, akademikai: Austėja Makarevičiūtė ir Jurgis Vedrickas analizavo 2015 – 2020 m. buvusias atsako priemones į ES migracijos krizes.²⁸ Akademikas Ažuolas Bagdonas Straipsnyje „ES migracijos krizė ir Baltijos saugumas“, teoriškai pagrindžia komentarą apie Europoje vykstančią migracijos krizę ir aptariamos jos priežastys ir siūlomus sprendimo būdus.²⁹

Suomijos akademikai Karolina Tuomisto, Paula Tiittala, Ilmo Keskimaki ir Otto Helve moksliname tyrime: „Pabėgėlių krizė Suomijoje: Prieglobsčio prašytojų teisės į sveikatą užtikrinimo iššūkiai“, analizavo 2015 metų pabėgėlių krizę, kuri Suomijai buvo rekordinė - dešimt kartų daugiau nei bet kuriais ankstesniais metais. Šis antplūdis įvyko tuo metu, kai Suomijos vyriausybė intensyviai vykdė plataus masto sveikatos ir socialinės rūpybos reformą, stiprėjant nacionalistinėms ir populistinėms nuotaikoms. Autoriai tyrė lygiagrečios prieglobsčio prašytojų sveikatos sistemos valdymą, laikantis teisės į sveikatą principo. Daugiausia dėmesio skyrė trims teisės į sveikatą bruožams, labiausiai susijusiems su prieglobsčio prašytojų sveikatos priežiūros valdymu, t. y. oficialiam teisės į sveikatą pripažinimui, standartams ir koordinavimo mechanizmams.³⁰

Kiti suomių akademikai: Niko Pyrhonen, Johana Leinonen ir Tuomas Martikainen 2017 m. analizavo Šiaurės valstybių migracijos ir integracijos tyrimu, kuriame buvo išskirta ir Suomija. Jų tyrime išryškėjo, jog daugelis su migracija susijusių išankstinių nuostatų ir neveiksminga migrantų integracija kyla dėl to, kad trūksta pagrįstų, patikrintų ir prieinamų mokslinių žinių mokslinių tyrimų. Todėl migracijos tyrimai - plėtojant fundamentinius mokslinius tyrimus ir tinkamai aprūpinant naujais ištekliais metodologinių metodų ir intervencijų - padės sukurti geresnį žinių pagrindą sprendimus

²⁷ Pūraitė, Aurelija, Greičius, Saulius, Seniutienė, Danguolė, „*Managing State Border in the Context of Migration Crisis in Europe: Lithuanian Case*“, Montenegrin Journal of Economics, Vol. 13, No. 3 (2017), < https://www.researchgate.net/publication/323837689_Managing_State_Border_in_the_Context_of_Migration_Crisis_in_Europe_Lithuanian_Case > žiūrėta [2024-05-01]

²⁸ Makarevičiūtė ir Vedrickas

²⁹ Bagdonas, Ažuolas, „*The EU migration crisis and the Baltic security*“, Journal on Baltic Security, 1(2), 2015, p. 7-27, < [J.04~2015~1479976155582.pdf \(lituanistika.lt\)](https://www.lituanistika.lt/j04~2015~1479976155582.pdf) > žiūrėta [2024-05-01]

³⁰ Tuomisto, Karolina, Tiittala, Paula, Keskimaki, Ilmo, Helve, Otto, „*Refugee crisis in Finland: Challenges to safeguarding the right to health for asylum seekers*“, Health policy, 2019, p. 825-832, < <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S016885101830681X> > žiūrėta [2024-05-01]

priimantiems asmenims ir skatinant labiau informuotus gyventojus.³¹ Tačiau tai vėl gi, darbas, kuris analizavo

Akademiniam lauke jau galima matyti ir Lietuvos atsako analizę per 2021 m. vykusią nelegalių migrantų krizę. Kaip pavyzdys – Igno Repčio magistro baigiamasis darbas, kurio tema – „Lietuvos atsakas į migracijos krizes Europos Sąjungoje: nuo balansavimo iki tempo diktavimo“. Šiame darbe jau konkrečiai yra apžvelgiamos atsako priemonės, kaip jos veikė, kaip ES įsitraukė padedant valdyti šią hibridinę ataką.³² Be abejo, tų darbų, kurie analizuotų Lietuvos atsako priemones dar nėra tokia gausybė, nes nuo nelegalios migracijos krizės didžiausios bangos praėjo pakankamai ne daug laiko. Kol kas iš vis nėra matomų darbų, kurie analizuotų Suomijos atvejį, kai ši 2023 m. taip pat susidūrė su hibridine ataka. Įvardintuose akademikų darbuose galima pastebėti, jog autorių dėmesys yra skiriamas migracijos kaip reiškinio analizei. Igno Repčio darbe jau buvo analizuojama 2021 m. Lietuvoje vykusios migracijos krizės atsako priemonės. Taigi ir šiame darbe pagrindinis tikslas yra analizuoti atsaką į migracijos krizes, kurios buvo sukeltos trečiųjų valstybių, dėl to, jog būtų destabilizuota padėtis ES pasienyje. O hibridinė ataka, kurią patyrė tiek Lietuva, tiek Suomija buvo tas priklausomas kintamasis, dėl kurio ES šalys kartu koordinuojant veiksmus su ES pradėjo vykdyti atsakomuosius veiksmus.

Darbo tikslas – Remiantis postfunkcionalizmo, saugumizacijos ir migrantų instrumentalizavimo teorijomis išanalizuoti Lietuvos ir Suomijos Respublikų atsaką reaguojant į bandymą destabilizuoti padėtį, įskaitant krizių valdymo koordinavimą su ES pagalba..

Darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti Lietuvos bei Suomijos Respublikų nelegalios migracijos, atsako analizę sprendžiant šias krizes remiantis šiomis teorinėmis prieigomis: postfunkcionalizmu, saugumizacija ir migrantų instrumentalizavimu.
2. Ištirti atsako priemonių poveikį nagrinėjamų valstybių pasieniuose taikant lyginamosios analizės metodą ir pusiau struktūruotą interviu.
3. Įvertinti ES taikytas priemones bei ES institucijų teiktą pagalbą šiame kontekste.

³¹ Pyrhönen, Niko, Leinonen, Johanna, Martikainen, Tuomas, „NORDIC MIGRATION AND INTEGRATION RESEARCH: OVERVIEW AND FUTURE PROSPECTS“, POLICY PAPER 3/2017, p. 4-54 < <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1085791/FULLTEXT01.pdf> > žiūrėta [2024-05-01]

³² Repčys, Ignas, „LIETUVOS ATSAKAS Į MIGRACIJOS KRIZES EUROPOS SĄJUNGOJE: NUO BALANSAVIMO IKI TEMPO DIKTAVIMO?“, magistro darbas, 2023, p. 6-58 < [Magistro darbas_Ignas Repčys.pdf](#) > žiūrėta [2024-05-01]

Hipotezė – Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos autokratiniai režimai daro poveikį vykdomai ES valstybių narių saugumizacijos politikai, lemia jos taikomų priemonių su trečiosiomis valstybėmis taktiką, suponuoja naujus ES teisėkūros uždavinius bei atsako priemones saugant ES išorės sienas.

Tyrimo šaltiniai – Akademinė literatūra, moksliniai ir žurnalistiniai straipsniai, Lietuvos Respublikos nacionaliniai įstatymai ir Europos Sąjungos teisės aktai, reglamentuojantys teisinės ir kitokios pagalbos teikimą Lietuvos ir Suomijos Respublikoms.

Lyginamosios analizės metodas – plačiausiai taikyta metodika, ja remiantis galima lyginti, kaip buvo įgyvendinamos Suomijos ir Lietuvos Respublikų atsako priemonės, priklausomi kintamieji dėl ko įvyko migracijos krizės ir kaip tai padėjo valdyti krizę.

Istorinis lyginamasis metodas taikytas siekiant parodyti, dėl ko vyko jau buvusios migracijos krizės, kas buvo priklausomi kintamieji ir kokių atsako priemonių buvo imtasi.

Darbo struktūra. Baigiamąjį darbą sudaro įvadas, teorinis pagrindas, dėstomosios dalies dalys, tyrimai išvados ir praktinė interviu dalis.

1. TEORINIS PAGRINDAS

1.1. Postfunkcionalizmas

Analizei yra pasirinkta postfunkcionalizmo teorinė prieiga. Joje dominuoja dvi, tai yra politizacijos ir identiteto aspektai. Pačią postfunkcionalizmo teoriją kaip Europos integracijos teoriją pateikia autoriai Liesbet Hooghe ir Gary Marks. Postfunkcionalizmo teorijoje yra išskiriama, kad Europos Sąjunga yra politizuota ir sunku ES politiką atskirti nuo valstybių narių politikos, kas lemia, jog politinės partijos bei nacionalinės preferencijos vaidina lemiamą vaidmenį formuojant ES politiką ir integraciją.³³ Politizavimas yra kokybinis Europos integracijos pokytis, kuris kelia iššūkį pagrindines pagrindinių šios srities teorijų prielaidas. Liesbet sukurta postfunkcionalistinė teorija Hooghe ir Gary Marksas siekia išspręsti šį iššūkį, sutelkdami dėmesį į tapatybės vaidmenį.³⁴ Autoriai Tanja A. Börzel ir Thomas Risse, apibendrinami Hooghe ir Markso argumentus, teigia, jog Europos politikos klausimai tapo svarbesni daugumos valstybių narių vidaus politikoje. Narystė ES ir institucionalizavimo poveikis paliečia vidaus politiką. Taigi europeizacijai yra būtina politizacijos sąlyga.³⁵ Taip pat šie autoriai gilina kolektyvinės tapatybės sampratą, teigiant, jog šiuo terminu apibūdinama tam tikra politinė bendruomenė, kurioje yra apibrėžiamos jos sienos, atskiriant, kas yra „viduje“ ir „išorėje“. Žvelgiant iš migracijos perspektyvos, kolektyvinė tapatybė gali būti veikiamą istorinės praeities, politinių reiškinių, konteksto ir kultūros.³⁶

³³ Hooghe, Liesbet and Marks, Gary, "A Postfunctionalist Theory of European Integration: From Permissive Consensus to Constraining Dissensus", *British Journal of Political Science*, published online by Cambridge University Press, p. 1-23, 2008, < <https://www.cambridge.org/core/journals/british-journal-of-political-science/article/abs/postfunctionalist-theory-of-european-integration-from-permissive-consensus-to-constraining-dissensus/60EA0C58491C06327A235761B08878D6> > žiūrėta [2024-05-01]

³⁴ Tanja A. Börzel, Thomas Risse, "From the euro to the Schengen crises: European integration theories, politicization, and identity politics", *Journal of European Public Policy*, 2017, p. 17-18, < https://www.researchgate.net/publication/316566109_From_the_euro_to_the_Schengen_crises_European_integration_theories_politicization_and_identity_politics > žiūrėta [2024-05-01]

³⁵ Ten pat 219 p.

³⁶ Stoica Elena, „National Identity as a Core Concept for the European Standatization procedure“, *Procedia Economics and Finance*, No. 39, (2016), < <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567116303495> > žiūrėta [2024-05-01]

Esant migracijos krizėms, gali paaštrėti diskusijos dėl nacionalinių ir ekonominių resursų pajėgumų, taip pat išorinių sienos apsaugos klausimų.³⁷ Taip jau nutiko 2015 metais, kai Europa susidūrė su didelio masto migracijos krize. Ši krizė buvo politizuota ir padėjo iškilti euroskeptiškomis partijoms dėl jų sėkmingo įdirbio mobilizuojant prieš migrantus nusiteikusius piliečius. Autorių Tanja A. Börzel ir Thomas Risse teigimu, migracijos krizės metu politizacija buvo didelė, nes migracijos ir pabėgėlių tema liečia europiečių tapatybinius ir kultūrinius jausmus. Taigi, tai iššaukia konkuravimą tarp dviejų tapatybių: europinės ir nacionalistinės.³⁸

Analizuojant migracijos krizes prie Lietuvos bei Suomijos valstybių sienų ir šių valstybių atsaką, bus naudinga apžvelgti ir 2015 m. vykusią migracijos krizę kituose Europos regionuose bei skirtingą atsaką iš valstybių narių. Vis tik šių krizių priklausomi kintamieji yra skirtingi, todėl remiantis šia teorija bus naudinga įvertinti, kodėl būtent į Lietuvos bei Suomijos atsaką dėl migracijos stabdymo buvo priimti valstybių narių strateginiai sprendimai, kuriems Europos Sąjunga nesipriešino, atvirkščiai – veikimas buvo vieningas ir pritiriamas kas lėmė tiek materialinę, tiek fizinę pagalbą iš ES institucijų.

1.2. Saugumizacijos teorija

Analizei taip pat pasirinkta saugumizacijos teorija. Ją formavo ir aiškino Kopenhagos mokyklos atstovai Barry'is Buzan'as, Jaap'as de Wilde's ir Ole'is Wæver'is. Autoriai teigia, kad saugumas yra tam tikra politikos rūšis, taikytina įvairiems klausimams. Atsakydami į tradicionalistų kaltinimą, kad toks modelis daro temą nenuoseklią, jie siūlo konstruktyvistinį veiklos metodą, leidžiantį atskirti sekuritizacijos procesą nuo politizacijos proceso. Jų požiūris apima tradicionalistų darbotvarkę ir panaikina dirbtinę ribą tarp saugumo studijų ir tarptautinės politinės ekonomijos, atverdamas kelią vaisingai šių dviejų sričių sąveikai. Taip pat parodoma, kaip regioninių saugumo kompleksų teorija išlieka aktuali šiuolaikiniame pasaulyje.³⁹

Ole Weaver moksliniame straipsnyje „Saugumizacija ir desaugumizacija“ (angl. Securitization and Desecuritization) teigia, jog saugumo esmė yra valstybės gynyba.⁴⁰ Autorius rašo, jog aštuntajame

³⁷ Tanja A. Borzel ir Thomas Risse, p. 25

³⁸ Tanja A. Börzel, Thomas Risse, p. 17-18, 20

³⁹ Barry Buzan, Ole Wæver, and Jaap de Wilde, "Security: A New Framework for Analysis", p. 21-231, 1997, < https://www.riener.com/title/Security_A_New_Framework_for_Analysis > žiūrėta [2024-05-01]

⁴⁰ Wæver, Ole, "Securitization and Desecuritization", On Security: Chapter 3, p. 1, 2002, < <https://www.libraryofsocscience.com/assets/pdf/Waever-Securitization.pdf> > žiūrėta [2024-05-01]

dešimtmetyje saugumo sąvoką apskritai buvo siekiama išplėsti, kad ji būtų siejama ne tik su valstybe, bet ir su žmonėmis, tiek atskirais asmenimis, tiek su pasauliniu kolektyvu. Tačiau asmenys gali būti paveikti įvairiais būdais: ekonominiu, politiniu, kultūriniu, aplinkosauginiu. Dažnai kariniai klausimai yra toli nuo žmonių minčių. Šio požiūrio į saugumo išplėtimą problema yra ta, kad į jo taikymo sritį pradedama įtraukti viską.⁴¹

Remiantis Balzaku, tai teoriją sudaro pagrindiniai principai: saugumizavimo procesas, plati saugumo samprata, dramtizavimas ir retorika, kritinis požiūris. Saugumizavimo teorija remiasi pagrindiniais saugumo grėsmių nustatymo, priemonių užtikrinimo, balansavimo, visuomenės suvokimo ir politikos, tarptautinių santykių bei atitikties principais.⁴²

Autorius Deividas Skidmoras (David Skidmore) rašo, jog saugumas apibrėžiamas kaip suvokiama grėsmė tam tikro labai vertinamo referencinio objekto išlikimui. Objektai gali būti įvairūs, įskaitant ne tik teritorines valstybes, bet ir nevalstybinius veikėjus (pvz., tautas, gentis, klases), abstrakčių principų rinkinius (pvz., liberalios tarptautinės ekologinės tvarkos taisyklės) ar net pačią gamtą (pvz., pasaulinę aplinką). Panašiai grėsmės gali kilti iš bet kokio šaltinio, įskaitant agresyvias valstybes, nepalankias socialines tendencijas (pvz., spartus gyventojų skaičiaus augimas). Autorius mano, kad saugumo studijos turėtų sutelkti dėmesį į pagrindinių veikėjų saugumo užtikrinimo veiksmų svarbos nustatymą, lokalizavimą ir įvertinimą. Jie iliustruoja šią siūlomą sistemą, taikydami ją tiek tradicinės, tiek netradicinės politikos kontekstuose ar sektoriuose. Atlikus šią užduotį, sudaromas šiuolaikinių saugumo problemų žemėlapis, kuriame kiekviena iš jų išdėstoma pagal kelis matmenis, apibrėžtus erdvinėmis charakteristikomis (vietinės, regioninės ir pasaulinės), sektorių vieta (karinės, politinės, ekonominės, kultūrinės ir aplinkosauginės), veikėjų tapatumu (valstybės, visuomeniniai veikėjai, tarptautinės organizacijos) ir referencinių objektų pobūdžiu (valstybės, tautos, užsakovai, gamta).⁴³

Pasak autorių Barry Buzan, Lene Hansen dažniausiai grėsmėmis visuomenės saugumui laikomi šie klausimai: migracija, horizontali ir vertikali konkurencija. Kalbant apie migraciją, saugumo diskursas dažnai susijęs su scenarijais, kai vieną populiaciją užvaldo ar praskiedžia kita, atėjusi iš

⁴¹ Ten pat 2 p.

⁴² Balzacq, Thierry, „*Securitization Theory. How Security Problems Emerge and Dissolve*“, 258 p. 2010, <
https://www.researchgate.net/publication/286788174_Securitization_Theory_How_Security_Problems_Emerge_and_Dissolve> žiūrėta [2024-05-01]

⁴³ Skidmore, David, „*Security: a new framework for analysis*“, vol. 93, No. 4 1999, pp. 1010-1011 <
https://www.researchgate.net/publication/274649174_Security_A_New_Framework_for_Analysis> žiūrėta [2024-05-01]

išorės. Žaidžiama su bendruomenės baime, kad dėl tokio pašaliečių antplūdžio drastiškai pasikeis tapatybė. Panašiai horizontalioji ir vertikalioji konkurencija sukasi apie scenarijus, pagal kuriuos buvę gyventojai arba pakeis savo būdą dėl kultūrinių ir kalbinės įtakos, kuri užgoš esamą kultūrą, arba vertikalios konkurencijos atveju, kad platesnis integracinis projektas (kaip, pavyzdžiui, ES) arba išplės, arba susiaurins buvusios tapatybę ir kultūrą. Visuomenė į tokias grėsmes gali reaguoti dvejopai: arba pačios bendruomenės veiksmais, arba bandydama perkelti problemą į politinį (ir potencialiai karinį) sektorių, kai grėsmė įtraukta į valstybės darbotvarkę. Valstybės lygmeniu imigracijos grėsmė, pvz. spręsti priimant teisės aktus ir vykdant sienų kontrolę. Labiausiai paplitę yra į valstybę orientuoti atsakymai dėl to visuomeninių sektorių sunku analizuoti, nes jis dažnai palaiapsniui susilieja su politiniu sektoriumi.

Darau prielaidą, jog nuo nelegalios migracijos tipų ir priklausys jos valdymas, strategija bei atsako priemonės. Jei kalbėsime apie migraciją, kuri gali būti paveikta dėl ekonominių, politinių, kultūrinių, aplinkosauginių, kaip akcentavo autorius Ole Weaver, tai ir atsako priemonė bus kita. Jos valdymas bus kitas, reakcija bus švelnesnė ir bus siekiama tinkamai sureguliuoti migracijos politiką. Tačiau kitas tipas, kai valstybės patiria hibridinę ataką iš kaimyninių valstybių, atsakas į tokias migracijas bus griežtas ir valdymas jos taip pat bus griežtas, ką parodė Lietuvos bei Suomijos atvejais.

Vienas iš nelegalios migracijos saugumizavimo išraiškos terminų yra – hibridinis karas (angl. *Hybridwarfare*), teoriją aiškina Žymus hibridinio karo teoretikas Frankas Hoffmanas (Frank Hoffman. Pasak autoriaus, tai karinė strategija, kurioje politinis karas derinamas su įprastiniu karu, nereguliaru karu ir kibernetiniu karu. Ji apima įvairių metodų, pavyzdžiui, netikrų naujienų, diplomatijos, teisinės kovos, režimo pakeitimo ir užsienio rinkimų intervencijos, derinimą siekiant strateginių tikslų. Derindamas kinetines operacijas su ardomosiomis pastangomis, agresorius siekia išvengti atsakomybės ar atpildo.⁴⁴

F. Hoffmanas „Konfliktai XXI amžiuje: Hibridinių karų iškilimas“ analizuoja, kaip keičiasi šių laikų karybos pobūdis. Nagrinėdamas pastarąjį dešimtmetį vykusias diskusijas apie šiuolaikinio karo evoliuciją pasaulyje po Šaltojo karo, kai kurie mąstytojai teigė, kad išgyvename „karo revoliuciją“. Hoffmanas šią diskusiją perkelia į naują ir brandesnę lygmenį, pripažindamas, kad įžengiame į laikotarpį, kai lankstūs ir sudėtingi priešininkai vienu metu naudos daugybę karo veiksmų rūšių. Šie priešininkai supranta, kad sėkmingas konfliktas įgauna įvairias formas, kurios yra sukurtos taip, kad

⁴⁴ Hoffman, G. Frank, “*Conflict in the 21 st century: the rise of hybrid wars*“, Potomac Institute for Policy Studies, 3-65 p. 2007, < https://www.potomac institute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf > žiūrėta [2024-05-01]

atitiktų konkretaus laiko tikslus, o jo knygoje jie įvardijami kaip „hibridiniai karai“.⁴⁵ Tačiau pažymėtina, jog autorius nerašo apie nelegalią migraciją kaip hibridinio karo vieną iš nereguliaraus karo įrankio. Natūralu, šis terminas norint įvardinti nelegalios migracijos krizę kaip hibridinę ataką pradėtas naudoti tik tada, kai migracijos krizę dirbtinai sukelia valstybė, kuri nori destabilizuoti kitos, kaimyninės valstybės pasienio padėtį.

Būtent Lietuvos ir Suomijos valstybės nurodo, jog priverstinis nelegalių migrantų stūmimas per valstybės sieną yra ta nestandartinio karo forma, kuria siekiama strateginių tikslų. Rusijos ir Baltarusijos strateginiai tikslai – destabilizuoti padėtį ES valstybių narių pasienyje pasitelkiant nelegalius migrantus. Tokia ypač žiauria hibridinės grėsmės forma instrumentalizuojant žmones siekiama politinių tikslų, bandoma sukurti besitęsiančią krizę ir destabilizuoti Europos Sąjungą, išbandant jos vienybę ir ryžtą.⁴⁶

1.3. Migracijos instrumentalizavimo teorija

Instrumentalizavimas nelegalių migrantų kontekste reiškia valstybės veikėjų ar subjektų išnaudojimą ar manipuliavimą migrantais politiniais tikslais. Tai reiškia, kad migrantai naudojami kaip priemonės konkrečioms tikslams pasiekti, pavyzdžiui, sukurti nestabilumą regione, daryti spaudimą kitoms šalims.⁴⁷

Pasak tyrėjų Corinna Mieth ir Garrath Williams tai žmogaus orumas yra svarbiausias Vakarų demokratijų savęs supratimo elementas. Jam skiriamas svarbus vaidmuo Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje. Tarptautiniai pareiškimai dėl migracijos dažnai formuluojami orumo terminais, pavyzdžiui, Jungtinių Tautų generalinio sekretoriaus 2016 m. ataskaita šia tema pavadinta „Saugiai ir oriai“. Migracijos klausimai dažnai formuluojami orumo požiūriu. Prievarta, išnaudojimas ir sulaikymas lengvai suprantami kaip orumo pažeidimai. Daugelis žmonių bando imigruoti į Vakarų šalis dėl skurdo, priespaudos, konfliktų ar persekiojimo. Dėl šių aplinkybių migrantai tampa pažeidžiami prekeivių žmonėmis. Vakarų šalyse paplitęs atskirų migrantų, kaip pasyvių prievartos aukų arba aktyvių nusikaltėlių, užsiimančių prekyba žmonėmis, suvokimas slepia du svarbius su šiuolaikine

⁴⁵ Ten pat, 6 p.

⁴⁶ „Hibridinės atakos prieš Lietuvą Chronologija“ 2021

⁴⁷ European Economic and Social Committee, „MIGRANTŲ INSTRUMENTALIZAVIMAS IR UKRAINOS PABĖGĖLIŲ KRIZĖ VERČIA PERSVARSTYTI MIGRACIJOS POLITIKĄ“, 2022, < [HTTPS://WWW.EESC.EUROPA.EU/LT/NEWS-MEDIA/NEWS/MIGRANTU-INSTRUMENTALIZAVIMAS-IR-UKRAINOS-PABEGELIU-KRIZE-VERCIA-PERSVARSTYTI-MIGRACIJOS-POLITIKA](https://www.eesc.europa.eu/lt/news-media/news/migrantu-instrumentalizavimas-ir-ukrainos-pabegeliu-krize-vercia-persvarstyti-migracijos-politika) > žiūrėta [2024-05-01]

imigracija susijusius faktus. Pirma, dauguma migrantų šiandien siekia persikelti ir dirbti sąmoningai. Tokia veikla yra jų veiksnumo ir asmeniškumo išraiška - priešingai nei vergai, pagrobti ir deportuoti prieš savo valią arba gimę vergais. Antra, akcentuojant migrantų apsaugą nuo atskirų prekeivių žmonėmis piktnaudžiavimo, neatsižvelgiama į tai, kad migrantams dažnai trukdoma keliauti į Vakarų ir atsisakoma juos apsaugoti, jei jie ten atvyksta. Jiems gali trūkti ne tik bendrosios teisės pasilikti, bet ir veiksmingų teisių į teisinę apsaugą nuo piktnaudžiavimo. Šie režimai taip pat atima iš jų pilietines ir ekonomines teises, todėl jie gali išgyventi tik iš labdaros, elgetavimo ar net nusikaltimų. Dėl to jie tampa labai pažeidžiami. Todėl iš šios perspektyvos darytina išvada, jog migrantų instrumentalizavimas reiškia migracijos srautų kaip priemonės užsienio politikos tikslams pasiekti su siekiu pakenkti kaimyninei valstybei.⁴⁸

Šengeno sienų kodekse instrumentalizuotos migracijos atvejis apibrėžiamas kaip „situacija, kai trečioji šalis skatina neteisėtus migracijos srautus į Sąjungą, aktyviai skatindama arba palengvindama trečiųjų šalių piliečių judėjimą prie išorės sienų, į savo teritoriją arba iš jos ir toliau prie tų išorės sienų“. Joje taip pat teigiama, kad tokie veiksmai turi „rodyti trečiosios šalies ketinimą destabilizuoti Sąjungą arba valstybę narę, kai dėl tokių veiksmų pobūdžio gali kilti pavojus esminėms valstybės funkcijoms, įskaitant jos teritorinį vientisumą, teisėtvarkos palaikymą arba nacionalinio saugumo užtikrinimą“.⁴⁹

Tyrėjo Artem Graban straipsnyje pateikiamas prieglobsčio prašytojų ir migrantų saugumo užtikrinimo dinamikos Lenkijoje nuo 2015 m. atvejo tyrimas. Jame pasitelkiamas unikalus atvejis, kai išorės veikėjas - Baltarusijos vyriausybė - ne tik grasina eskaluoti jau egzistuojančią padėtį, bet ir aktyviai ją konstruoja, kurdamas naujus migracijos srautus ir prievarta stumdamas prieglobsčio prašytojus ir migrantus į ES. Rekonstruojant sekuritizuojančio veikėjo diskursą ir praktiką bei išorės veikėjo įsikišimą, straipsnyje parodoma, kad išorės veikėjas instrumentalizavo anksčiau egzistavusį prieglobsčio prašytojų ir migrantų sekuritizavimą Lenkijoje, o tai lėmė tolesnę sekuritizavimo politikos ir praktikos plėtrą ir intensyvėjimą bei jų pateisinimą. Analizė padeda suprasti sekuritizacijos procesą

⁴⁸ Mieth, Corinna and Williams, Garrath, “*Beyond (Non) – instrumentalisation: Migration and Dignity within a Kantian Framework*“, article, Volume , pages 209-224, 2022, < <https://link.springer.com/article/10.1007/s10677-022-10288-7> > > žiūrėta [2024-05-01]

⁴⁹ Rasche, Lucas, “*The instrumentalisation of migration – how should the EU respond?*“, Policy paper, 2022, < <https://www.delorscentre.eu/en/publications/the-instrumentalisation-of-migration> > žiūrėta [2024-05-01]

konteksto pasikeitimo momentu, kuri paskatino išorinis veiksnys - išorės veikėjo intervencija.⁵⁰ Lygiai tokią pačią situaciją dėl migrantų instrumentalizavimo galime matyti ir Suomijos – Rusijos pasienyje, kai Rusija priešiška reaguoja į Suomijos įstojimą į NATO, kas lemia priverstinį migrantų stūmimą per valstybės sieną. Migrantų instrumentalizavimo šių dienų problema yra ta, jog autokratiniai režimai taip išnaudoja migrantus, kurie tiki šansu dėl patekimo į ES, tampa šių režimų instrumentalizavimo įrankiais, jog pakenktų gretimoms valstybėms su siekiu destabilizuoti šių padėtį pasienyje.

⁵⁰ Graban, Artem, “Instrumentalisation of fear and securitisation of “Eastern Borders Route”: the case of Poland-Belarus “border crisis”, Pages 236-260, 2023, < <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662839.2023.2287499> > žiūrėta [2024-05-01]

2. METODOLOGIJA

Siekiant analizuoti tyrimo uždavinius ir patikrinti hipotezę, darbe atliekamas lyginamosios analizės metodas. Taip pat praktinėje dalyje atliekami individualūs pusiau struktūruoti interviu.

Taikant lyginamosios analizės metodą pasirinktas fenomenas tiriamas suskaidant jį į svarbiausių sudėtinių įvykių seką ir parodant, kaip šie įvykiai siejasi.⁵¹ Todėl darbe bus tiriamos kelios migracijos krizės, tai 2015 m. 2021 m. bei 2023 m. Tačiau tyrime svarbiausi uždaviniai – įvertinti valstybių narių (Suomijos bei Lietuvos) atsaką į migracijos krizes, priežastinius ryšius, ES paramą.

Lyginamosios analizės metodas darbe naudojamas 2015 m. krizei apžvelgti, nes šios krizės priklausomas kintamasis buvo kitoks. Išskiriama ES reakcija, taip pat išskiriama konkrečiai Vengrija. Bendra ES reakcija ir politika susijusi su atsaku į migracijos krizę buvo skirtingas nei Vengrijos, todėl analizuojama bus bendra ES atsako priemonė ir Vengrijos atsako priemonė, kas lėmė sankcijas iš ES šiai valstybei. Pagrindinis dėmesys, be abejo, bus skiriamas Lietuvos ir Suomijos atsako įvertinimui bei analizei. Lyginamojoje analizėje analizuojamas 2021 m. Lietuvos atsakas į migracijos krizę, taip pat priimti sprendimai, naudotos konkrečios priemonės. Tyrime naudojama statistika, siekiant įvertinti kokie buvo nelegalios migracijos srautai iki priimant atitinkamus sprendimus jai stabdyti ir kokie buvo migracijos skaičiai, kai sprendimai buvo priimti ir vykdomi.⁵² ES pagalba krizei valdyti, apžvelgiama statistika ir pateikiamas vertinimas kaip pavyko suvaldyti nelegalios migracijos krizę. Lygiai taip pat atliekama lyginamoji analizė siekiant analizuoti Suomijos atsaką į 2023 m. migracijos krizę.

Siekiant atlikti kokybišką analizę bei vertinimą, nagrinėjami oficialūs šaltiniai, kuriuose pateikiama kokie buvo priimti sprendimai, kokie buvo jų įgyvendinimai bei kokie iš to sekė rezultatai. Taip pat naudojamas pusiau struktūruotas interviu, kuriame siekiama gauti kiek įmanoma platesnius ir išsamesnius atsakymus į pateiktus klausimus, kurie naudingi tyrimo rezultatui gauti.⁵³ Taigi, buvo apklausiami žmonės, kurie tiesiogiai arba vadovauja pareigūnams, arba priima politinius sprendimus. Todėl tyrime dalyvavo: Laurynas Kasčiūnas, Krašto apsaugos ministras ir Antti Virta - Suomijos sienos apsaugos majoras, sienos saugumo ekspertas.

⁵¹ Morkus, Zenonas ir Morkevičius, Vaidas, „Kokybinė lyginamoji analizė“ Lietuvos HSM duomenų archyvas (LiDA) 23 p. 2011, < [https://www.fsf.vu.lt/users/zennor/download/2011-12 m. pavasario semestras/QCA turinys.pdf](https://www.fsf.vu.lt/users/zennor/download/2011-12_m_pavasario_semestras/QCA_turinys.pdf) > žiūrėta [2024-05-01]

⁵² Neteisėtos migracijos stebėseną (nuo 2021-01-01), Oficialios statistikos portalas, 2021, < <https://osp.stat.gov.lt/neteiseta-migracija-dashboard> > žiūrėta [2024-05-01]

⁵³ Kavaliauskaitė, Jūratė, „Kiekybinio ir kokybinio tyrimo strategija“, 4 paskaita (TSPMI), 2010, < https://googlegroups.com/group/Europos_studijos_2010/attach/282042d299059800/4paskaita_TyrimoStrategija2010Mas_ter.ppt?part=0.1 > žiūrėta [2024-05-01]

2.1. TYRIMAS

2.1.1. 2015 m. krizė

2015 m. Europoje buvo fiksuojamas didžiausias kada buvęs pabėgėlių ir migrantų skaičius. Didžioji dalis iš 137 000 žmonių, per pirmuosius 2015 m. mėnesius per Viduržemio jūrą patekusių į Europą, bėgo nuo karo, konfliktų ar persekiojimo.⁵⁴ Krizę nulėmė prasidėjęs Sirijos pilietinis karas, kariniai konfliktai Afganistane, Irake, Libijoje, Liberijoje, Eritrėjoje.⁵⁵

2015 metais, staigiai išaugus atvykėlių srautams iš Turkijos į Graikiją, kilo suirutė. Didžiausia pabėgėlių banga nuo Antrojo pasaulinio karo laikų paskatino politinį chaosą, piliečių nepasitenkinimą ir kraštutinius sprendimus – pavyzdžiui, Vokietija, Švedija ir kitos šalys sugrąžino pasienio patikrą laisvo judėjimo Šengeno zonoje, o Vengrija, Slovėnija ir Makedonija ėmė rėsti pasienio tvoras. Tačiau žmonių srautų tai nesustabdė – perpildyti laivai vis tiek kasdien pasiekdavo Europos krantus.⁵⁶

Ne visi atvykusieji į Europą buvo automatiškai traktuojami kaip pabėgėliai – žmonės, kuriems jų valstybėse gresia pavojus dėl karo ar kitų negandų. Situacija mėgino pasinaudoti ir kai kurių ne karo zonoje esančių valstybių piliečiai, kurie laikomi „ekonominais migrantais“.⁵⁷

2.1.2. Vengrijos atvejis

Atskiros Europos Sąjungos valstybės su migracija tvarkėsi skirtingai. Kaip pavyzdys Vengrija, kuri tapo antrąja Europos Sąjungos šalis po Graikijos pagal neteisėtų migrantų sulaikymą prie savo išorės sienų. Tačiau 2015 m. rugsėjo ir spalio mėn. pastačius tvoras prie dviejų pietinių sienų su Serbija

⁵⁴ JT Pabėgėlių agentūra (UNHCR), „2015 m. Viduržemio jūros regiono krizė po šešių mėnesių: fiksuojamas didžiausias pabėgėlių ir migrantų skaičius“, JT Pabėgėlių agentūra, 2015, < <https://www.unhcr.org/neu/lt/943-jt-pabegeliu-agentura-unhcr-2015-m-vidurzemio-juros-regiono-krize-po-sesiu-menesiu-fiksuojamas-didziausias-pabegeliu-ir-migrantu-skaicius.html> > žiūrėta [2024-05-01]

⁵⁵ Kingsley, Patrick, „Refugee crisis: apart from Syrians, who is travelling to Europe?“, analysis, 2015, < <https://www.theguardian.com/world/2015/sep/10/refugee-crisis-apart-from-syrians-who-else-is-travelling-to-europe> > žiūrėta [2024-05-01]

⁵⁶ Kojala, Linas, „Pabėgėlių krizė atslūgo, bet ar problema – išspręsta?“, Vilniaus universitetas Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2018, < <https://www.tspmi.vu.lt/komentarai/linas-kojala-pabegeliu-krize-atslugo-bet-ar-problema-isspresta/> > [2024-05-01]

⁵⁷ Ten pat

ir Kroatija, Vengrija atsidūrė už Vakarų Balkanų migracijos maršruto ribų. Prieš baigiant statyti tvoras ir 2015 m. vasarą prasidėjus migracijos krizei, į Vengriją per dieną vidutiniškai atvykdavo 274 žmonės per dieną. Birželio, liepos ir rugpjūčio mėnesiais vidutinis užregistruotų atvykėlių į Vengriją skaičius išaugo 447 proc. iki 1 500 asmenų per dieną. Atvykstančiųjų į šalį per dieną skaičiaus didėjimas tęsėsi ir 2015 m. rugsėjo ir spalio mėnesiais.⁵⁸

Vengrijos vyriausybė ne tik pastatė pasienio tvoras, bet ir priėmė keletą teisės aktų pakeitimų, kuriais siekiama sumažinti nelegalią migraciją per Vengriją. Nuo pat pirmojo jų priėmimo 2015 m. dėl šių priemonių sumažėjo prieglobsčio prašymų Vengrijoje ir sumažėjo neteisėtų sienos kirtimų skaičius, kuris 2015 m. buvo didžiausias - 441 515. Vengrijos valdžios institucijos 2021 m. sulaukė apie 122 000 neteisėtai atvykusių asmenų.⁵⁹

2015 m. ir 2017 m. Vengrija pritaikė savo teisės aktus dėl teisės į prieglobstį ir dėl ne ES piliečių, neturinčių teisės likti ES, grąžinimo. Šiais įstatymais sukurtos tranzito zonos, esančios prie Serbijos ir Vengrijos sienos, ir įvesta "masinės imigracijos sukeltos krizinės situacijos" sąvoka, leidžianti Vengrijos valdžios institucijoms nukrypti nuo tam tikrų Prieglobsčio procedūrų, Priėmimo sąlygų ir Grąžinimo direktyvose nustatytų taisyklių, siekiant palaikyti viešąją tvarką ir išsaugoti vidaus saugumą.

Remdamasi susirūpinimu dėl suderinamumo su ES teise, Komisija 2015 m. gruodžio mėn. pradėjo pažeidimo procedūrą prieš Vengriją, kurią vainikavo 2020 m. gruodžio 17 d. Europos Teisingumo Teismo sprendimas. Nors Röszke ir Tompa tranzito zonos dabar uždarytos, Komisija mano, kad Vengrija nesiėmė būtinų priemonių sprendimui įvykdyti. Vengrijos vyriausybė tvirtina, kad sprendimo, susijusio su galimybe gauti tarptautinę apsaugą ir išsiųsti ne ES piliečius, kurie neturi teisės likti ES, įgyvendinimas prieštarautų Vengrijos pagrindiniam įstatymui (Konstitucijai). 2021 m. vasario 25 d. Vengrijos vyriausybė kreipėsi į Vengrijos Konstitucinį Teismą, nurodydama, kad ji negali vykdyti Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimo, kol bus priimtas Konstitucinio Teismo sprendimas.⁶⁰

Europos Komisija nusprendė kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu įpareigoti Vengriją sumokėti finansines baudas už tai, kad Vengrija nevykdo Teismo sprendimo dėl ES

⁵⁸ IOM, UN, Migration, Hungary, "The European Migration crisis and Hungary", < <https://hungary.iom.int/european-migration-crisis-and-hungary> > žiūrėta [2024-05-01]

⁵⁹ IOM, UN, Migration, Hungary, "Migration in Hungary", < <https://hungary.iom.int/migration-hungary> > žiūrėta [2024-05-01]

⁶⁰ European Commission, "Migration: Commission refers HUNGARY to the Court of Justice of the European Union over its failure to comply with Court judgment", press release, Brussels, 2021, < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_5801 > žiūrėta [2024-05-01]

prieglobsčio ir gražinimo taisyklių. 2020 m. gruodžio 17 d. sprendime (byla C-808/18, Komisija prieš Vengriją) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nustatė, kad Vengrijos teisės aktai dėl taisyklių ir praktikos prie Serbijos ir Vengrijos sienos esančiose tranzito zonose prieštarauja ES teisei. Visų pirma Teismas nustatė Prieglobsčio procedūrų direktyvos (Direktyva 2013/32/ES), Priėmimo sąlygų direktyvos (Direktyva 2013/33/ES) ir Gražinimo direktyvos (Direktyva 2008/115/EB) nuostatų pažeidimus. Iki šiol Vengrija neišnagrinėjo kelių sprendimo aspektų. Visų pirma Vengrija nesiėmė priemonių, būtinų užtikrinti veiksmingą galimybę pasinaudoti prieglobsčio procedūra. Vengrija taip pat nepaaiškino sąlygų, susijusių su teise pasilikti šalies teritorijoje, jei prieglobsčio procedūra apskundžiama, kai nėra "krizinės situacijos dėl masinės imigracijos".⁶¹

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas 2020 m. gruodžio mėn. sprendimu nustatė, kad Vengrijos praktika, kai prieglobsčio prašytojams atsisakoma suteikti apsaugą ir jie išsiunčiami į Serbiją, pažeidžia ES teisę. Tačiau Vengrija atsisakė nutraukti savo politiką, vadinamą "išstūmimu", o Budapešte įsikūrusi žmogaus teisių grupė Vengrijos Helsinkio komitetas apskaičiavo, kad nuo praėjusių metų gruodžio mėn. iš šalies buvo išsiųsta beveik 4 500 žmonių, tiesiogiai pažeidžiant teismo sprendimą. Kilus šiai priešpriešai, FRONTEX nusprendė pasitraukti iš Vengrijos - tai pirmas kartas, kai agentūra paliko ES valstybę narę. Vengrijos vyriausybės 2016 m. pradėjus taikyti "pushback" praktiką, Vengrijos Helsinkio komiteto duomenimis, iš šalies buvo išsiųsta daugiau kaip 50 000 prieglobsčio prašytojų, dauguma jų išsiųsti atgal į Serbiją. Daugelis prieglobsčio prašytojų pirmiausia atvyksta į Europą iš Graikijos, tada keliauja į Serbiją ir per Vengriją bando patekti į Vakarų Europą. Vengrijos vyriausybė paskelbė Serbiją saugia šalimi prieglobsčio prašytojams⁶².

2.1.3. ES priimti sprendimai dėl prieglobsčio procedūrų

Padidėję migracijos srautai 2015 m. atskleidė ES prieglobsčio sistemos trūkumus ir privertė ES imtis atitinkamų veiksmų. 2020 m. rugsėjį Europos Komisija pristatė Migracijos ir prieglobsčio pakta,

⁶¹ Ten pat

⁶² ES pasienio agentūra pasitraukia iš Vengrijos dėl teisių pažeidimų. New York Times. 2020 <
<https://www.nytimes.com/2021/01/27/world/europe/frontex-hungary-eu-asylum.html> > žiūrėta [2024-05-01]

o Europos Parlamentas (EP) svarstė šios sistemos pakeitimus, kurie padėtų pereiti prie veiksmingos, teisingos ir žmogiškos prieglobsčio politikos.⁶³

2015 ir 2016 m. užfiksuota, kad daugiau nei 2,3 mln. asmenų kirtė ES sieną nelegaliai. Bendras nelegalių kirtimų skaičius 2022 m. buvo 330 tūkst. – tai yra didžiausias skaičius nuo 2016 m. Nustatytų kirtimų skaičius išaugo visuose nelegalios migracijos keliuose. Centrinė Viduržemio jūros perėja išlieka labiausiai mirtina, lyginant su kitais trimis neteisėtos migracijos keliais į Europą – pranešta, kad 2022 m. žuvo arba dingo apie 1 400 žmonių.⁶⁴

Migracija jau daugelį metų yra ES prioritetas. Imtasi keletą priemonių migracijos srautams valdyti ir prieglobsčio sistemai tobulinti 2015 m. padidėjus prieglobsčio prašytojų srautui, ES gerokai padidino migracijos, prieglobsčio ir integracijos politikos finansavimą. ES 2021-2027 m. biudžete migracijai ir sienų valdymui skirta 22,7 mlrd. eurų, palyginti su 10 mlrd. eurų migracijai ir prieglobsčiui 2014-2020 m. biudžete.⁶⁵

2023 m. birželį Europos Sąjungos Taryba žengė ryžtingą žingsnį siekdama modernizuoti ES prieglobsčio ir migracijos taisyklių sąvadą. Ji susitarė dėl derybinės pozicijos dėl Prieglobsčio procedūros reglamento ir Prieglobsčio ir migracijos valdymo reglamento. Šia pozicija bus grindžiamos Tarybai pirmininkaujančios valstybės narės derybos su Europos Parlamentu. Prieglobsčio procedūros reglamentu (PRR) nustatoma bendra procedūra visoje ES, kurios valstybės narės turi laikytis, kai žmonės prašo tarptautinės apsaugos. Juo supaprastinama procedūrinė tvarka (pvz., procedūros trukmė) ir nustatomi prieglobsčio prašytojo teisių standartai (pvz., kad jam būtų suteikta vertėjo žodžiu paslauga arba teisė į teisinę pagalbą ir atstovavimą). Reglamentu taip pat siekiama užkirsti kelią piktnaudžiavimui sistema nustatant aiškias prieglobsčio prašytojų pareigas bendradarbiauti su valdžios institucijomis visos procedūros metu. Be to, APR nustatomos privalomos pasienio procedūros, kad prie ES išorės sienų būtų galima greitai įvertinti, ar prašymai yra nepagrįsti arba nepriimtini. Asmenims, kuriems taikoma prieglobsčio pasienio procedūra, neleidžiama atvykti į valstybės narės teritoriją. Pasienio procedūra būtų taikoma, kai prieglobsčio prašytojas pateikia prašymą išorės sienos perėjimo punkte, kai jis sulaikomas dėl neteisėtos sienos kirtimo ir išlaipinamas po paieškos ir gelbėjimo operacijos. Ši procedūra privaloma valstybėms narėms, jei prašytojas kelia pavojų nacionaliniam

⁶³ Europos parlamentas, „*Migracija ir prieglobstis: faktai ir skaičiai*“, straipsnis, 2023, <
https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2019/7/story/20170629STO78630/20170629STO78630_lt.pdf >
žiūrėta [2024-05-01]

⁶⁴ Ten pat

⁶⁵ Ten pat

saugumui ar viešajai tvarkai, jei jis suklaidino valdžios institucijas pateikdamas melagingą informaciją arba nuslėpdamas informaciją ir jei prašytojas turi pilietybę, kurios pripažinimo lygis yra mažesnis nei 20 %.⁶⁶

Bendra prieglobsčio ir grąžinimo pasienyje procedūros trukmė turėtų būti ne ilgesnė kaip 6 mėnesiai. Kad galėtų vykdyti pasienio procedūras, valstybės narės turi sukurti tinkamus priėmimo ir žmogiškųjų išteklių pajėgumus, reikalingus bet kuriuo metu išnagrinėti nustatytą prašymų skaičių ir vykdyti sprendimus dėl grąžinimo. ES lygmeniu šis pakankamas pajėgumas yra 30 000. Kiekvienos valstybės narės pakankamas pajėgumas bus nustatytas pagal formulę, kurioje atsižvelgiama į neteisėtų sienos kirtimų ir atsisakymų leisti atvykti skaičių per trejų metų laikotarpį.⁶⁷

2.1.4. Naujas solidarumo mechanizmas

Siekiant subalansuoti dabartinę sistemą, pagal kurią kelios valstybės narės atsako už didžiąją daugumą prieglobsčio prašymų, buvo siūlomas naujas solidarumo mechanizmas, kuris yra paprastas, nuspėjamas ir veikiantis. Naujosiose taisyklėse privalomas solidarumas derinamas su lankstumu valstybėms narėms pasirenkant individualius įnašus. Šie įnašai apima perkėlimą, finansinius įnašus arba alternatyvias solidarumo priemones, pavyzdžiui, personalo dislokavimą arba priemones, skirtas gebėjimams stiprinti. Valstybės narės gali savo nuožiūra nuspręsti, kokio pobūdžio solidarumo jos prisideda. Nė viena valstybė narė niekada nebus įpareigota atlikti perkėlimų.⁶⁸

Nustatytas minimalus metinis perkėlimų skaičius iš valstybių narių, kuriose dauguma asmenų atvyksta į ES, į valstybes nares, kurios mažiau susiduria su tokiais atvykimais. Šis skaičius yra 30 000, o minimalus metinis finansinių įnašų skaičius bus 20 000 EUR vienam perkėlimui. Prireikus šiuos skaičius gali būti padidintas, taip pat bus atsižvelgta į situacijas, kai tam tikrais metais solidarumo poreikis nenumatytas.⁶⁹

⁶⁶ Council of the EU, "Migration policy: Council reaches agreement on key asylum and migration laws" Press release, 2023, < <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/06/08/migration-policy-council-reaches-agreement-on-key-asylum-and-migration-laws/> > žiūrėta [2024-05-01]

⁶⁷ Ten pat

⁶⁸ Ten pat

⁶⁹ Ten pat

Šie teisės aktai, dėl kurių Taryba pasiekė bendrą požiūrį, yra migracijos ir prieglobsčio pakto, kurį sudaro pasiūlymai reformuoti ES migracijos ir prieglobsčio taisykles, dalis. Kartu su šiuo 2020 m. rugsėjo 23 d. naujuoju migracijos ir prieglobsčio paktu buvo pateikta keletas teisės aktų pasiūlymų. Tarp jų – prieglobsčio ir migracijos valdymo reglamentas bei 2016 m. pasiūlymo dėl prieglobsčio procedūros reglamento pakeitimas.⁷⁰

2.1.5. Bendra ES sienos apsauga

2015 m. Europos Komisija priėmė svarbų priemonių rinkinį, skirtą ES išorės sienoms valdyti ir Šengeno erdvei be vidaus sienų apsaugoti. Šiandienos pasiūlymai padės veiksmingiau valdyti migraciją, padidinti Europos Sąjungos vidaus saugumą ir apsaugoti laisvo asmenų judėjimo principą. Komisija siūlo įsteigti Europos sienų ir pakrančių apsaugos tarnybą, kad būtų užtikrintas tvirtas ir bendras išorės sienų valdymas. Siekdama dar labiau padidinti Europos piliečių saugumą, Komisija taip pat siūlo įvesti sistemingą visų į Šengeno erdvę atvykstančių ir iš jos išvykstančių asmenų patikrinimą atitinkamose duomenų bazėse.⁷¹

Naujoji Europos sienų ir pakrančių apsaugos tarnyba atsinaujino:

1. Įsteigtas greitas sienos apsaugos pareigūnų rezervas ir techninė įranga.
2. Teisė įsikišti: Jei trūkumai išlieka arba jei valstybė narė patiria didelį migracijos spaudimą, dėl kurio kyla pavojus Šengeno erdvei, ir jei nacionaliniai veiksmai yra neveiksmingi arba nepakankami, Komisija gali priimti įgyvendinimo sprendimą, kuriuo nustatoma, kad dėl padėties tam tikrame išorės sienų ruože reikia imtis skubių veiksmų Europos lygmeniu.
3. Įgaliojimas dirbti trečiojoje šalyje: Agentūra turi įgaliojimus siųsti ryšių palaikymo pareigūnus į kaimynines trečiašalis ir vykdyti bendras operacijas su jomis, įskaitant operacijas jų teritorijoje.
4. Didesnis vaidmuo grąžinimo srityje: Agentūroje įsteigtas Europos grąžinimo biuras, kad būtų galima dislokuoti Europos grąžinimo intervencines grupes, sudarytas iš palydovų, stebėtojų ir grąžinimo specialistų, kurie siekia veiksmingai grąžinti neteisėtai esančius trečiųjų šalių piliečius.

⁷⁰ Ten pat

⁷¹ European Commission, "A European Border and Coast Guard to protect Europe's External Borders", press release, 2015, <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_6327> žiūrėta [2024-05-01]

5. Vidaus saugumo užtikrinimas: Agentūra įtraukia tarpvalstybinį nusikalstamumą ir terorizmą į savo rizikos analizę ir bendradarbiaus su kitomis Sąjungos agentūromis ir tarptautinėmis organizacijomis terorizmo prevencijos srityje, visapusiškai gerbdama pagrindines teises.

6. Sistemingas ES piliečių tikrinimas prie išorės sienų.

7. Sistemingi patikrinimai duomenų bazėse atliekami pagal principą „atitiktis/neatitiktis“. Tai reiškia, kad jei asmuo nekelia pavojaus, patikrinimas neregistruojamas ir jo duomenys toliau netvarkomi. Toks duomenų bazių naudojimas reiškia, kad asmens duomenų teisėms daromas tik labai ribotas poveikis, kuris pateisinamas saugumo tikslais.⁷²

2019 m. gruodžio 4 d. įsigaliojo reglamentas, kuriuo iš dalies keičiami Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros įgaliojimai (Reglamentas 2019/1896).⁷³

Pakeistu reglamentu Agentūrai suteikti platesni įgaliojimai, išplečiant jos įgaliojimus šiose penkiose srityse: nuolatinis korpusas, EUROSUR, gražinimo operacijos, antenų biurai ir išplėstas bendradarbiavimas su trečiosiomis šalimis. Nuo pat 2016 m., kai FRONTEX buvo pertvarkyta į Agentūrą, platesni įgaliojimai buvo laikomi prieštariniais, taip pat buvo diskutuojama, ar sienų valdymo srityje kompetentinga ES, ar valstybė narė. 2015 m. sakydamas kalbą apie Sąjungos padėtį, tuometinis Europos Komisijos pirmininkas Jeanas-Claude'as Junckeris, pranešdamas apie FRONTEX ateitį, paragino užtikrinti "veiksmingesnį" sienų valdymą ir pareiškė, kad "šioje Sąjungoje nepakanka Europos ir nepakanka sąjungos". Nors valstybės narės tebėra pirmiausia atsakingos už sienų valdymą, Agentūra dabar turi platesnius įgaliojimus inicijuoti savo veiklą. Taigi, didėjant Agentūros vykdomiesiems įgaliojimams, ES vaidmuo sienų valdymo klausimu tampa vis svarbesnis. Tačiau vis dar reiškiamas susirūpinimas dėl žmogaus teisių pažeidimų, ypač dėl platesnių vykdomųjų Agentūros įgaliojimų pagal peržiūrėtą reglamentą.⁷⁴

⁷² Europos sienų ir pakrančių apsaugos tarnyba Europos išorės sienoms apsaugoti, „2019 m. gruodžio 4 d. įsigaliojo reglamentas, kuriuo iš dalies keičiami Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros“ pataisytas reglamentas, 2020, < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_6327 > žiūrėta [2024-05-01]

⁷³ EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS „ES 2019/1896“, 2019, < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R1896> > žiūrėta [2024-05-01]

⁷⁴ Gesley, Jenny, „Europos Sąjunga: Peržiūrėtas reglamentas stiprina Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūrą“. Global Legal Monitor. Kongreso teisės biblioteka. 2020, < https://digital.lib.washington.edu/researchworks/handle/1773/4630/browse?rpp=20&sort_by=1&type=title&etal=-1&starts_with=N&order=ASC > žiūrėta [2024-05-01]

3. Lietuvos atsakas į Baltarusijos režimo siekį destabilizuoti padėtį regione

2020 m. vykę Baltarusijos Respublikos prezidento rinkimai išaukė dar neregėtą protestų bangą Baltarusijoje, kurie prasidėjo praėjus vos kelioms valandoms po to, kai Aleksandras Lukašenka buvo paskelbtas rinkimų laimėtoju. Jo pergalės rinkimuose nepripažino dvi pagrindinės demokratijos galios - tai Europos Sąjunga ir Jungtinės Amerikos Valstijos⁷⁵. Pagal Baltarusijos valdžios organų skaičiavimus A. Lukašenkai surinkus 80 %, o Baltarusijos opozicijos lyderei Svetlanai Cichanovskajai 10 % balsų, Baltarusijos miestuose prasidėjo masiniai protestai ir žmonių pasipriešinimas tokių rinkimų rezultatams. Prasidėjo kruvini susirėmimai tarp Baltarusijos specialiųjų pajėgų „OMON“ ir protestuotojų, o 2020 m. Rugpjūčio 10 d. S. Cichanovskaja buvo sulaikyta centrinio šalies rinkimų komiteto būstinėje ir laikoma apie 7 val. Po to naktį į rugpjūčio 11 d. ji buvo nuvežta į Lietuvą, kurioje jau anksčiau buvo išsiųsti jos vaikai.⁷⁶

Baltarusija buvo purtoma sankcijų, nes Lukašenkos režimas naudojo smurtą prieš pačius baltarusius. Sankcijos buvo tiek ekonominės, tiek politinės. ES Taryba į asmenų, kuriems taikomos sankcijos dėl smurtinių represijų prieš taikius demonstrantus, opozicijos narius ir žurnalistus bei jų bauginimo po 2020 m. prezidento rinkimų Baltarusijoje, sąrašą įtraukė 15 Baltarusijos valdžios institucijų narių, įskaitant Aleksandrą Lukašenką ir jo sūnų bei nacionalinio saugumo patarėją Viktorą Lukašenką. Šis sprendimas priimtas atsižvelgiant į 2020 m. spalio 12 d. Tarybos priimtas išvadas dėl ES atsako į įvykius Baltarusijoje, kuriose Taryba griežtai pasmerkė Baltarusijos valdžios institucijų smurtą prieš taikius protestuotojus ir pareiškė, kad ES yra pasirengusi imtis tolesnių ribojamųjų priemonių subjektams ir aukšto rango pareigūnams, įskaitant Aleksandrą Lukašenką. Be to, 2020 m. rugsėjo 24 d. vyriausioji įgaliotinė ES vardu paskelbė deklaraciją, kurioje teigiama, kad vadinamoji "inauguracija" ir Aleksandro Lukašenkos deklaruojami nauji įgaliojimai neturi jokio demokratinio teisėtumo, ir prašoma Baltarusijos valdžios institucijų nedelsiant susilaikyti nuo tolesnių represijų ir

⁷⁵ BBC, "Belarus election: Police use live fire on protesters in Brest" article, 2020, < <https://www.bbc.com/news/world-europe-53748748> > žiūrėta [2024-05-01]

⁷⁶ Krištopaitytė, Eglė, „L. Linkevičius: S. Cichanouskajos vaizdo įrašai, kuriuose ji ragina nesipriešinti, nufilmuoti ją sulaikius“, 15 min, straipsnis, 2020, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/1-linkevicius-s-cichanouskaja-turi-lietuvos-viza-salyje-gali-buti-vienerius-metus-56-1359674> > [2024-05-01]

smurto prieš Baltarusijos žmones bei nedelsiant ir besąlygiškai paleisti visus sulaikytus asmenis, įskaitant politinius kalinius.⁷⁷

Sankcijos taip pat buvo taikomos "BelAZ", vienai didžiausių pasaulyje didelių sunkvežimių ir savivarčių gamintojų, ir automobilių gamintojui MAZ. Valstybės sekretorius Antonijus Blinkenas savo pareiškimе teigė, kad JAV "ir toliau taikys sankcijas režimui ir tiems, kurie jį remia, už represijas prieš Baltarusijos žmones".⁷⁸

Kitas precedento neturintis įvykis, kai 2021 gegužės 21 d. buvo priverstinai nutupdytas kompanijos „Ryanair“ lėktuvas, skridęs iš Atėnų į Vilnių, kad sulaikytų Baltarusijos opozicijos aktyvistą ir tinklaraštininką, informacinio kanalo „Nexta“ įkūrėją Romaną Protasevičių. Reisu FR4978 iš Atėnų į Vilnių skrido 171 keleivis, tarp jų – 94 Lietuvos piliečiai. Atėnuose R. Protasevičius oficialaus vizito metu lydėjo S. Cichanouską, apie savo vizitą skelbė informaciją socialiniuose tinkluose. Lėktuvui skrendant virš Baltarusijos teritorijos, netoli Lietuvos oro erdvės, į orą buvo pakelti Baltarusijos naikintuvas „MiG-29“ ir sraigtasparnis „Mi-24“. Jie nulydėjo lėktuvą į Minsko oro uostą, čia R. Protasevičius buvo išlaipintas. Baltarusijos režimas teigia, kad gavo pranešimą apie lėktuve buvusį sprogmenį. Nutupdyti orlaivį įsakymą davė A. Lukašenka. „Nexta“ teigia, kad R. Protasevičius pastebėjo į lėktuvą laipinamus įtartinus vyriškius, kurie yra KGB darbuotojai. Jie lėktuve sukėlė konfliktą su įgula ir priverstė lėktuvą leisti Baltarusijos teritorijoje. Lietuvos prezidento patarėja A. Skaisgirytė teigia, kad incidentas panašus į KGB operaciją. Lietuvos Generalinė prokuratūra savo ruožtu pradėjo tyrimą dėl lėktuvo užgrobimo.⁷⁹ ES pareigūnai incidentą apibūdino kaip lėktuvo užgrobimą, o JAV prokurorai keturiems Baltarusijos vyriausybės pareigūnams pareiškė kaltinimus dėl orlaivių piratavimo.⁸⁰ ES Taryba nusprendė nustatyti ribojamąsias priemones 78 Baltarusijos asmenims ir 8 subjektams. Šis sprendimas priimtas atsižvelgiant į šiurkščių žmogaus teisių pažeidimų suintensyvėjimą Baltarusijoje ir smurtines represijas prieš pilietinę

⁷⁷ Council of the EU, “Belarus: Aleksandr Lukashenko and 14 other officials sanctioned over ongoing repression”, press release, 2020, < <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/11/06/belarus-alexandr-lukashenko-and-14-other-officials-sanctioned-over-ongoing-repression/> > žiūrėta [2024-05-02]

⁷⁸ Hussein, Fatima, “US sanctions Belarus’ election officials, president’s plane”, AP news, article, 2023, < <https://apnews.com/article/belarus-ukraine-war-sanctions-lukashenko-9a889062f8237de39c62a1c9785d5d4d> > žiūrėta [2024-05-02]

⁷⁹ Murauskaitė, Aida, Šukšta, Valdemaras, Damulytė, Jūratė, Jakubauskas, Ramūnas, Skėrytė, Jūratė, „Minske nutupdytas „Ryanair“ lėktuvas pasiekė Vilnių, Landsbergis padėtį aptarė su Vašingtonu“, LRT, BNS, straipsnis, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1415497/minske-nutupdytas-ryanair-lektuvas-pasieke-vilniu-landsbergis-padeti-aptare-su-vasingtonu> >, žiūrėta [2024-05-02]

⁸⁰ Eccles, Mari, “EU court upholds sanctions against Belarus’ airspace regulator over Ryanair plane diversion”, Politico, article, 2023, < <https://www.politico.eu/article/eu-court-upholds-sanctions-against-belarus-airspace-regulator-over-ryanair-plane-diversion/> > žiūrėta [2024-05-02]

visuomenę, demokratinę opoziciją ir žurnalistus. Be to, septyni asmenys ir vienas subjektas, kuriems taikomos šio naujo etapo ribojamosios priemonės, į sąrašą įtraukti dėl priverstinio ir neteisėto „Ryanair“ orlaivio nutupdymo Minske (Baltarusija) 2021 m. gegužės 23 d., sukeliant grėsmę aviacijos saugai, ir Baltarusijos valdžios institucijų įvykdyto žurnalisto Ramano Pratasevičiaus ir Sofijos Sapegos sulaikymo. Tarp asmenų, įtrauktų į sąrašą, taip pat yra keli svarbūs verslo veikėjai, kurie remia A. Lukašenkos režimą ir gauna iš jo naudos. Todėl šios sankcijos yra dar vienas aiškus ženklas režimo rėmėjams, kad jų nuolatinė parama Aleksandrui Lukašenkai brangiai kainuoja.⁸¹ 2021 m. gegužės 24–25 d. Europos Vadovų Taryba priėmė išvadas, kuriose griežtai pasmerkė priverstinį „Ryanair“ orlaivio nutupdymą ir prašė Tarybos kuo greičiau patvirtinti papildomą asmenų ir subjektų sąrašą, remiantis atitinkama sankcijų sistema. Todėl birželio 4 d. Taryba nusprendė nustatyti draudimą visų rūšių Baltarusijos vežėjams naudotis ES oro erdve ir patekti į ES oro uostus.⁸²

Baltarusija savo ruožtu ėmėsi „savų“ sankcijų prieš Lietuvą ir ES, pasitelkdama migrantus iš trečiųjų šalių. Kita problema yra tai, kad nelegalių migrantų srautai buvo tikslingai organizuota veikla, ne šiaip atsitiktiniai atvejai. Į Baltarusiją du kartus per savaitę skrido lėktuvai iš Sirijos, ir Turkijos, Stambulo. Už mokestį tie žmonės buvo atgabenami prie Lietuvos sienos ir organizuotai patekdavo į Lietuvą, – spaudos konferencijoje kalbėjo A. Bilotaitė. Ministrė sakė, kad galima teigti, jog prie migrantų patekimo į Lietuvą prisideda ir Baltarusijos pareigūnai. Tai spėti esą leidžia ir tai, kad sienos kirtimo pėdsakai yra maskuojami.⁸³ Tuo metu A. Bilotaitė teigė, kad viena iš hibridinio karo dalių yra nelegalios migracijos srautai. „Akivaizdu, kad prieš Lietuvą vykdomas hibridinis karas, o nelegalios migracijos srautai yra viena iš priemonių“.⁸⁴

Lietuva pranešė apie padidėjusius atvykstančios migracijos srautus iš Baltarusijos ir apkaltino A. Lukašenkos vyriausybę, kad ji skatina naujų migracijos kelių atidarymą kaip destabilizacijos

⁸¹ Europos Sąjungos Taryba, „Baltarusija: ketvirtasis ES sankcijų dėl ilgalaikių represijų ir priverstinio „Ryanair“ orlaivio nutupdymo paketas“, Consilium, Europa, pranešimas spaudai, 2021, < <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2021/06/21/belarus-fourth-package-of-eu-sanctions-over-enduring-repression-and-the-forced-landing-of-a-ryanair-flight/> > žiūrėta [2024-05-02]

⁸² Ten pat

⁸³ Paulauskaitė, Ugnė, „Bilotaitė: padaugėjo migrantų iš Baltarusijos, stiprinama sienos apsauga“, BNS, TV3.LT, straipsnis, 2021, < <https://www.tv3.lt/naujiena/lietuva/bilotaite-padaugejo-migrantu-is-baltarusijos-stiprinama-sienos-apsauga-n1098018> > žiūrėta [2024-05-02]

⁸⁴ ELTA, „Bilotaitė: prieš Lietuvą pradėtas hibridinis karas, bet situacija valdoma“, Delfi, straipsnis, 2021, < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/bilotaite-pries-lietuva-pradetas-hibridinis-karas-bet-situacija-valdoma-87389401> > žiūrėta [2024-05-02]

priemonę.⁸⁵ A. Lukašenka į šiuos kaltinimus atsakė pareikšdamas, kad Baltarusija niekam netrukdo pasiekti ES išorės sienų.⁸⁶ Atsakydama į Europos sankcijas, Baltarusija ėmėsi veiksmų, kad dirbtinai padidintų migracijos srautus ir destabilizuotų ES bei jos valstybes nares. Įvairiuose laikraščių straipsniuose ir pranešimuose aiškinama, kaip Baltarusijos vyriausybė viliojo trečiųjų šalių piliečius, ypač iš Artimųjų Rytų šalių, į savo teritoriją, klaidingai tikėdamasi kirsti ES sienas.⁸⁷ Pasak šių šaltinių, kelionių agentūrų, oro linijų bendrovių ir kontrabandininkų tinklas, padedamas Baltarusijos valdžios institucijų, bendradarbiavo, kad migrantai galėtų gauti vizas, atvykti į Baltarusiją ir iš ten pasiekti ES sienas. Migrantai taip pat pasakojo, kad Baltarusijos pasieniečiai ne kartą stūmė juos kirsti ES šalių sienas. Už vidaus reikalus atsakinga Europos Komisijos narė Ylva Johansson apkaltino A. Lukašenką ir Baltarusijos vyriausybę naudojant migrantus kaip ginklą prieš ES.⁸⁸ Europos Sąjungos vyriausiasis įgaliotinis užsienio reikalams ir saugumo politikai Josepas Borrellas pastebėjo, kad skirtumas tarp karo ir taikos pamažu nyksta, todėl atsiranda vietos hibridinėms karo formoms, tokioms kaip ES ir Baltarusijos pasienyje.⁸⁹ Taip pat ES Komisijos pirmininkė Ursula von der Leyen apkaltino Baltarusiją pradėjus hibridinį puolimą prieš ES ir jos valstybes nares vykdant priešišką instrumentinės migracijos politiką.⁹⁰

Iš dalies Baltarusijos valdžios organams destabilizuoti padėtį regione pavyko. Perpildyti migracijos centrai, naujų centrų staigus įkūrimas, kuris kainavo valstybei nemažus pinigus. Vietos žmonių priešinimasis tokių centrų įrengimui prie jų namų. Visa tai kėlė chaosą, kurį reikėjo greitai valdyti.

⁸⁵ Dapkus, Liudas, “Lithuania says Belarus could be behind recent migrant influx“, US NEWS, article, 2021, < <https://www.usnews.com/news/world/articles/2021-06-07/lithuania-says-belarus-could-be-behind-recent-migrant-influx> > žiūrėta [2024-05-02]

⁸⁶ Belta, “Lukashenko comments on measures to fight illegal migration on border“, article, 2021, < <https://eng.belta.by/president/view/lukashenko-comments-on-measures-to-fight-illegal-migration-on-border-141460-2021/> > žiūrėta [2024-05-02]

⁸⁷ Kulakevich, Tatsiana, “Trouble on the Belarus-Poland border: What you need to know about the migrant crisis manufactured by Belarus’ leader“, The conversation, academic rigour, journalistic flair, 2021, < <https://theconversation.com/trouble-on-the-belarus-poland-border-what-you-need-to-know-about-the-migrant-crisis-manufactured-by-belarus-leader-172108> > žiūrėta [2024-05-02]

⁸⁸ Parrock, Jack, “Lukashenko is “using human beings” in an “extreme act of aggression towards the EU”, says Johansson“, Euronews, article, 2021, < <https://www.euronews.com/my-europe/2021/08/25/lukashenko-is-using-human-beings-in-an-extreme-act-of-aggression-towards-the-eu-says-johan> > žiūrėta [2024-05-02]

⁸⁹ Hall, B, Fleming, S, Shotter, J, “How migration became a weapon in a ‘hybrid war““, Financial Times, 2021, < <https://www.ft.com/content/83ece7e4-cc71-45b5-8db7-766066215612> > žiūrėta [2024-05-02]

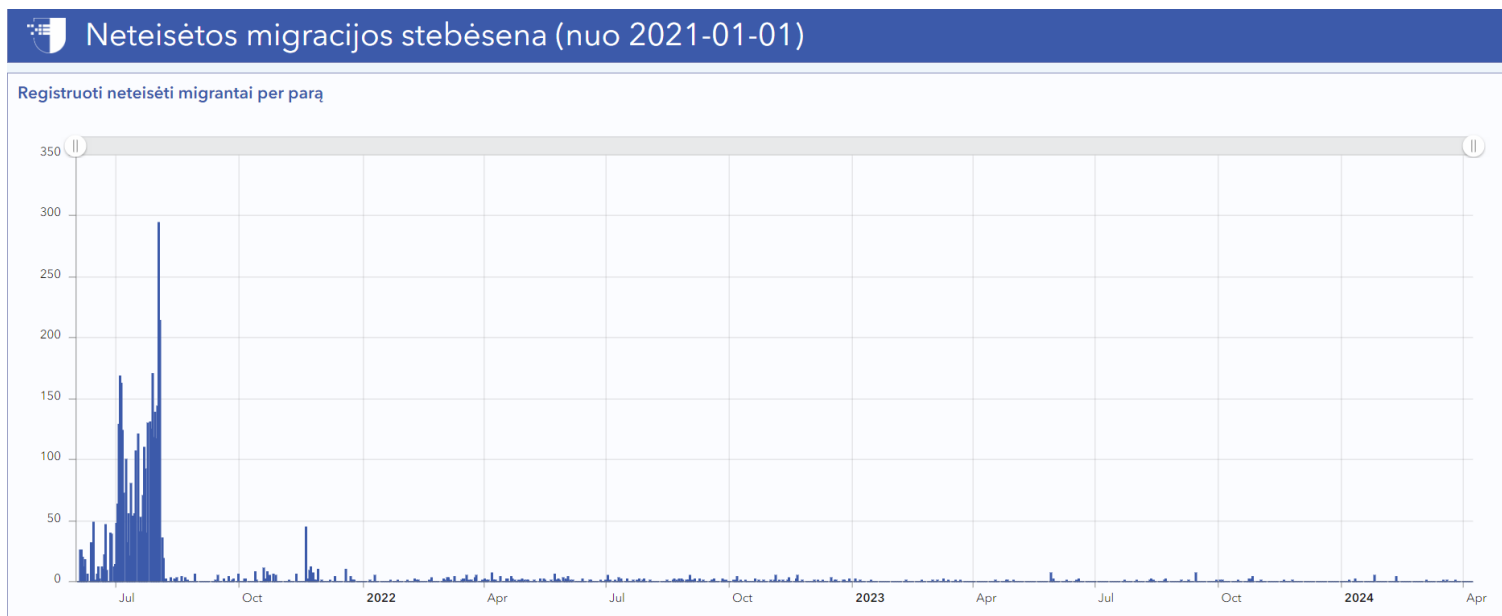
⁹⁰ European Commission, “Statement by President von der Leyen at the joint press conference with NATO Secretary-General Stoltenberg and Latvian Prime Minister Kariņš in relation to the situation in Belarus and at its border with the EU“, declaration, 2021, < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/es/statement_21_6402 > žiūrėta [2024-05-02]

2021 m. Gegužės mėn. po to, kai ES įvedė sankcijas Minsko režimui, reaguodama į Baltarusijos įvykdytą "Ryanair" lėktuvo užgrobimą ir neteisėtą opozicijos aktyvisto Romano Protasevičiaus suėmimą, Baltarusijos prezidentas Aleksandras Lukašenka paskelbė, kad Baltarusija nebeužkirs kelio narkotikų kontrabandai ir neteisėtai imigracijai prie ES sienos. Tačiau netrukus paaiškėjo, kad Minsko planai buvo kur kas grėsmingesni nei pasyvus užmerkimas akių į tai, kas vyksta pasienyje. Birželio mėnesį Lietuvos pasienio tarnybos užfiksavo, kad smarkiai padaugėjo neteisėtų migrantų - daugiausia iš Irako - kertančių Lietuvos ir Baltarusijos sieną.

Iki 2021 m. rugpjūčio mėn. buvo sulaikyta daugiau kaip 4 000 asmenų, t. y. 50 kartų daugiau nei per visus 2020 m. Birželio pabaigoje Lietuvos vidaus reikalų ministrė Agnė Bilotaitė naujienų portalui „Delfi“ sakė, kad padidėjusi migracija yra hibridinio karo forma. "Nelegali migracija iš Baltarusijos į Lietuvą yra organizuotas ir pelningas verslas, kuriame dalyvauja Baltarusijos pareigūnai ir tarnautojai", - sakė ji.⁹¹ Remiantis instrumentalizacijos teorija, taip buvo siekiama politinių tikslų, bandoma sukurti besitęsiančią krizę.

Remiantis neteisėtos migracijos stebėsenos duomenimis (1 pav.), 2021 m. vasarą buvo galima matyti ypatingai didelį šuolį. Vien per parą skaičiai pasiekdavo nuo poros iki kelių šimtų nelegalių migrantų. Iš viso registruotų nelegalių migrantų nuo 2021-01-01 iki šios dienos yra – 4,631 tūkst.⁹²

1 pav.

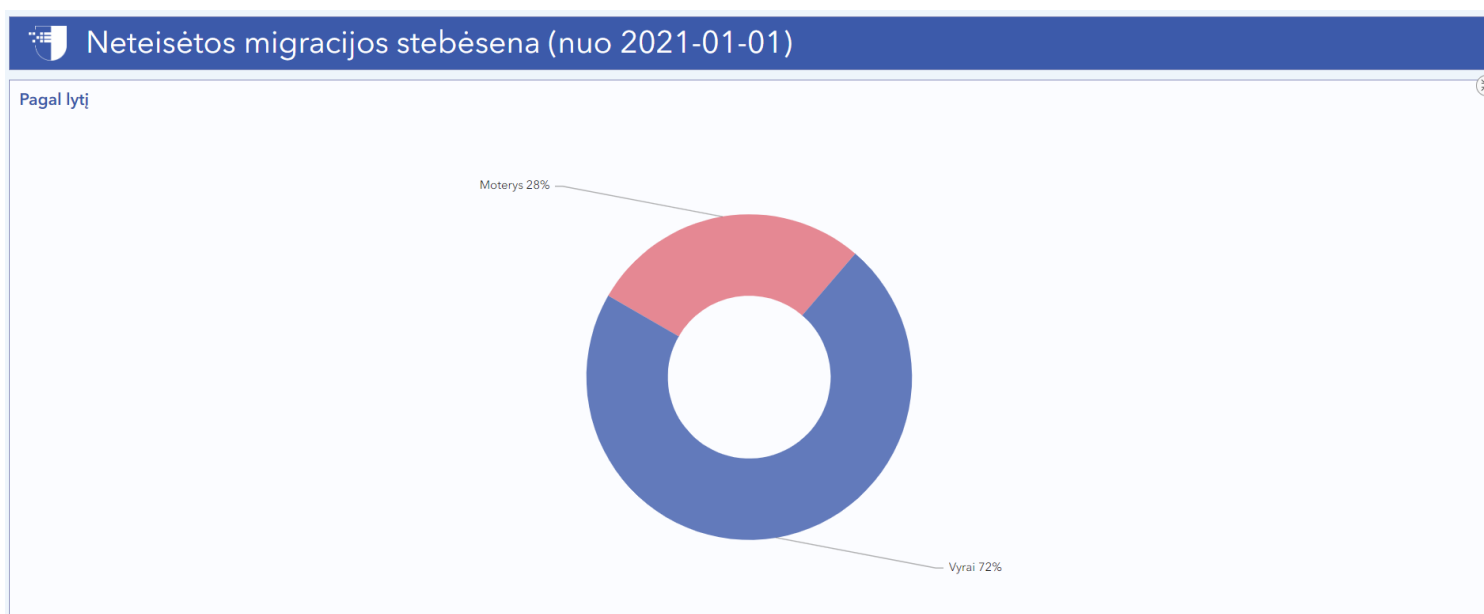

⁹¹ Grzywaczewski, Tomasz, "Russia and Belarus Are Using Migrants as a Weapon Against the EU", foreign policy, 2021, <<https://foreignpolicy.com/2021/09/18/russia-belarus-poland-lithuania-migrants-eu-weapon/>> žiūrėta [2024-05-02]

⁹² Neteisėtos migracijos stebėseną (nuo 2021-01-01) žiūrėta [2024-05-02]

Daugiausiai valstybės sieną kirsdavo vyrai, diagramoje matomi skaičiai ženkliai lenkia kirsti sieną bandžusių moterų procentą.

2 pav.

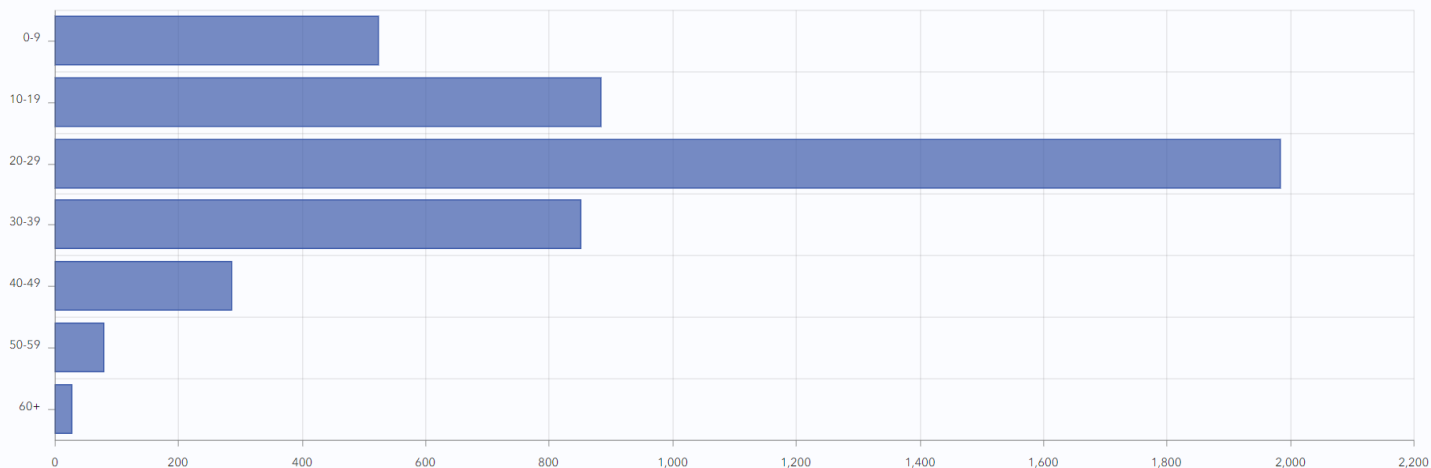

3 pav. Išskirtas sieną kertančiųjų amžius. Daugiausiai valstybės sieną kirsdavo asmenys, nuo 20 iki 29 metų.

3 pav.

Neteisėtos migracijos stebėseną (nuo 2021-01-01)

Pagal deklaruotą amžių

Pagal kertančiųjų asmenų pilietybės duomenis, ryškiausiai pirmauja Irano piliečiai (4 pav.)

Pagal deklaruotą pilietybę:

Irakas: **2,864**

Baltarusija: **321**

Kongas: **203**

Sirija: **193**

Kamerūnas: **135**

Rusija: **108**

Afganistanas: **104**

Iranas: **94**

Šri Lanka: **94**

Gvinėja: **81**

Kita: **69**

Indija: **67**

Nigerija: **29**

Pakistanas: **27**

Togas: **27**

4 pav.

Remiantis šiais oficialios statistikos portalo duomenimis⁹³, nelegalių migrantų antplūdis kurį laiką buvo destabilizavęs padėtį Lietuvos pasienyje. Staigus migrantų skaičiaus į Lietuvą padidėjimas lėmė migracijos centrų perpildymą ir bandymus kurti laikinus centrus, o tai sukėlė aršius vietos gyventojų protestus. Destabilizuojama padėtis Lietuvos pasienyje bei chaoso gilėjimo rizika lėmė tai, jog Lietuvos valdžios institucijos priėmė sprendimą pastatyti pasienio tvorą, grąžinti sulaikytus migrantus į Baltarusiją ir įvesti valstybės lygio nepaprastąją padėtį.⁹⁴

Taigi, 2021 m. liepos 2 d. dėl migrantų srauto visoje šalyje paskelbta ekstremali padėtis. Ekstremalios situacijos operacijų vadove paskirta vidaus reikalų ministrė Agnė Bilotaitė. Ji teigė, kad ekstremali situacija skelbiama ne dėl išaugusios grėsmės, o tam, kad būtų galima greičiau priimti sprendimus dėl logistikos, finansavimo ir t. t. „Nėra tokia situacija, kad yra tokie didžiuliai iššūkiai, kurių nesuvaldom, bet labai svarbu turėti tokią teisinę sistemą ir instrumentus, techninius ir logistinius įrankius, kad galėtumėm greitai ir operatyviai priimti sprendimus pagal kylančius iššūkius“, – per Vyriausybės posėdį sakė A. Bilotaitė.

2021 m. liepos 13 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė rezoliuciją „Dėl hibridinės agresijos atėmimo“ kurioje konstatuojamas, kad nedraugiškos Lietuvai valstybės vykdo hibridinę agresiją prieš Lietuvos Respubliką, įvertinama dėl to kylanti grėsmė mūsų šaliai, išorinei Europos Sąjungos ir NATO sienai.

„Tai nėra įprastinė nelegali migracija, tai yra valstybės autoritarinio režimo organizuojami migracijos srautai. Tai situaciją daro kitokią nei yra įprasta matyti Europoje ir tą turi suprasti, turime suprasti ir mes, tą supranta ir mūsų partneriai. Ir tai yra naujas fenomenas ir tą mes aiškiai akcentuojame rezoliucijoje“, – pristatydamas projektą sakė Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininkas Laurynas Kasčiūnas.

Priimta rezoliucija Seimas nutarė siūlyti Vyriausybei imtis visų priemonių hibridinės agresijos grėsmei suvaldyti ir užkardyti. Hibridinės agresijos atėmimo metu pasitelkti Lietuvos kariuomenę, kuri teiktų paramą valstybės sienos apsaugai pasienio ruože tarp Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos; užtikrinti, kad nelegalios migracijos srautų organizatoriai būtų patraukti atsakomybėn, jiems būtų pritaikytos nacionalinės ir Europos Sąjungos sankcijos, baudžiamasis persekiojimas,

⁹³ Neteisėtos migracijos stebėseną (nuo 2021-01-01) žiūrėta [2024-05-02]

⁹⁴ Grzywaczewski, Tomasz, *“Russia and Belarus Are Using Migrants as a Weapon Against the EU”*

prireikus – inicijuoti nelegalios migracijos organizavimo ir skatinimo tarptautinį tyrimą; visu valstybinės sienos su Baltarusijos Respublika perimetru per kaip įmanoma trumpesnę laiką pastatyti fizinį gynybinį barjerą.⁹⁵

Toliau sekę veiksmai, tai migrantų apgrėžimas atgal į Baltarusiją bei nukreipimas į pasienio punktus. 2021 m. rugpjūčio 3 d. Vidaus reikalų ministerija leido vykdyti apgrėžimo veiksmus Lietuvos pareigūnams. „Saugant valstybės sieną ir siekiant neįsileisti į Lietuvos teritoriją asmenų, ketinančių sieną kirsti neteisėtose vietose, sprendimu pavesta įpareigoti juos naudotis teisėtais sienos kirtimo ir prieglobsčio prašymo būdais – asmenis nukreipti į artimiausią veikiančią tarptautinį pasienio kontrolės punktą ar diplomatinę atstovybę”, - teigiama Vidaus reikalų ministerijos pranešime.⁹⁶

Nuo 2021 m. rugpjūčio 3 d., kuomet VSAT pareigūnams suteikta teisė apgrėžti neleistinose vietose iš Baltarusijos bandančius sieną kirsti neteisėtus migrantus, jų pasieniečiai yra neįleidę beveik 20 000. Šiai migracijai suvaldyti ir neteisėtai atvykusiems asmenims išlaikyti skirta 112 mln. eurų. Kas mėnesį vieno migranto išlaikymas Lietuvai kainuoja 11 tūkst. eurų.⁹⁷

Kita atsako priemonė prieš priverstinį Baltarusijos pareigūnų nelegalių migrantų stumimą į Lietuvą, tai fizinio barjero įrengimas. 2022 m. rugpjūčio pabaigoje Lietuvos pasienyje su Baltarusija buvo įrengti paskutiniai fizinio barjero segmentai. Maždaug 550 kilometrų ilgio ir 4 metrų aukščio užtvaras reikšmingai prisidėjo stabdant neteisėtų migrantų srautą į Lietuvą.⁹⁸

Statant fizinį barjerą buvo įrengti 453 kilometrai naujos tvoros segmentų, atnaujinta 76 kilometrai anksčiau įrengtos tvoros, nutiesta 357 kilometrai koncertinos prizmės. Į bendrą fizinį barjerą buvo įtraukti ir maždaug 80 kilometrų koncertinos užtvaro, kuri 2021 metų vasarą ir rudenį įrengė Vidaus reikalų ministerijos sutelktos kariškių ir ugniagesių pajėgos.⁹⁹

Kalbant apie apgrėžimo politiką, tai ji, kaip atsako priemonė prieš nelegalius migrantus turėjo priešpriešos ir šalies viduje. Nevyriausybinės organizacijos „Sienos grupė” savanorė Emilija Švobaitė pažymėjo, kad įstatymas, kuriame įteisinta migrantų apgrėžimo politika, neužtikrina tinkamos

⁹⁵ Lietuvos Respublikos Seimas, „Seimas priėmė rezoliuciją dėl hibridinės agresijos atėmimo“, pranešimas spaudai, 2021, < https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35403&p_k=1&p_t=277488 > žiūrėta [2024-05-02]

⁹⁶ BNS, 15min.lt, „Neteisėti migrantai bus apgrėžiami, nukreipiami į pasienio punktus“, straipsnis, 2021, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/neteiseti-migrantai-bus-apgreziami-nukreipiami-i-pasienio-punktus-56-1544052> > žiūrėta [2024-05-02]

⁹⁷ Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerija, „Lietuva sieks Baltarusijos režimo atsakomybės už migrantų neteisėtą įvežimą“, pranešimas, 2023 < <https://tm.lrv.lt/lt/naujienos/lietuva-sieks-baltarusijos-rezimo-atsakomybes-uz-migrantu-neteiseta-ivezima/> > žiūrėta [2024-05-02]

⁹⁸ Lietuvos Respublikos Energetikos ministerija, „Pasienyje su Baltarusija – pilnai įrengtas fizinis barjeras“, pranešimas, 2022, < <https://enmin.lrv.lt/lt/naujienos/pasienyje-su-baltarusija-pilnai-irengtas-fizinis-barjeras/> > žiūrėta [2024-05-02]

⁹⁹ Ten pat

užsieniečių teisinės apsaugos. Dėl šių saugiklių trūkumo, E. Švobaitė neabejoja, jog Lietuva gali sulaukti Europos Žmogaus Teisių Teismo (EŽTT) kirčio. „Pagal šį įstatymą, Europos Žmogaus Teisių Teismas, vertindamas bylas prieš Lietuvą, galės staklėmis štampuoti sprendimus, nes panašu, kad saugikliai, kurie yra sudėti, dėl, tarkime, kolektyvinio žmonių apgrėžimo, dėl teisės į gyvybę.¹⁰⁰

Migrantų neįleidimo politiką aštriai kritikavo Demokratų frakcijos „Vardan Lietuvos“ narys Vytautas Bakas. „Tai, kad migrantai buvo atstumiami, priešingai nei teigė ministrė, nesustabdė jų noro toliau eiti į Vakarų Europą ar per Pietų sieną, ar per Rytų sieną. Reiškiasi, visi šie veiksmai per 2,5 metų iš esmės patyrė fiasko – pažemino Lietuvą tarptautinėse organizacijose“, – Seimo posėdžio metu teigė V. Bakas. „Siūloma ne ministrės rankomis, kaip iki šiol, vykdyti žmonių, ieškančių prieglobsčio atstūmimą, naudoti smurtą prieš juos stovyklose, bet siūloma Seimui legalizuoti tokius ministrės veiksmus, kurie niekaip nedera su jokia ligšioline tarptautine praktika ir iš esmės Lietuvą išstumia iš tarptautinės žmogaus teisių sistemos“, – kritikavo jis.¹⁰¹

Kaip teigė Vilniaus universiteto Teisės fakulteto profesorius, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas Aurelijus Gutauskas Vilniaus Universiteto tinklalaidėje „Mokslas be pamokslų“, jog iš Baltarusijos į Lietuvą atvykstantiems migrantams taikomi žemesni standartai, todėl gali būti nepaisoma ir kitų pažeidžiamų grupių teisių, įvardijant juos kaip grėsmę. Jis teisiniu požiūriu įvertino Lietuvos migrantų gražinimo politiką ir prieglobsčio prašymo procedūrą. A. Gutauskas aiškina, kad legali migracija vyksta tada, kai žmonės bando atvykti į kitą šalį su darbo ar gyvenamosios vietos viza "ieškodami geresnio gyvenimo, o paskui kreipiasi dėl prieglobsčio". Vertindamas situaciją Lietuvos ir Baltarusijos pasienyje, profesorius A. Gutauskas sako, kad tai "nėra nei legali, nei nelegali migracija", nes Baltarusijos režimas migrantus naudoja kaip politinį įrankį, versdamas juos pažeidinėti nustatytą sienos kirtimo tvarką. Profesorius atkreipia dėmesį, kad teisiniu požiūriu migrantai laikomi pažeidžiamais: "Nes jie nemoka kalbos, neturi jokių dokumentų, o atsidūrę svetimose šalyse patiria fizinį smurtą. Kalbame apie pažeidžiamumą kontekste, kuris yra artimas prekybai žmonėmis. Jie daro nusikaltimą ir kartu tampa pažeidžiami. Todėl čia labai sunku kalbėti apie teisėtą ar neteisėtą migraciją." Profesoriaus A. Gutausko teigimu, valdžios institucijų taikomos priemonės, tokios kaip

¹⁰⁰ LRYTAS.LT, ELTA, „Dėl migrantų apgrėžimo politiką įtvirtinusio įstatymo, „Sienos grupė“ planuoja kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą“, straipsnis, 2023, < <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2023/04/28/news/del-migrantu-apgrezimo-politika-itvirtinusio-istatymo-sienos-grupe-planuoja-kreiptis-i-europos-sajungos-teisingumo-teisma-26879294> > žiūrėta [2024-05-02]

¹⁰¹ ELTA, „Seimas po pateikimo pritarė neteisėtų migrantų apgrėžimo politiką įtvirtinančiam įstatymui“, Delfi.lt, straipsnis, 2023, < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/seimas-po-pateikimo-pritare-neteisetu-migrantu-apgrezimo-politika-itvirtinanciam-istatymui-92769331> > žiūrėta [2024-05-02]

suėmimas ir sulaikymas be teismo, tampa visuomenės toleruojamos. Sakoma, kad migrantai yra nusikaltėliai, teroristai, pilni ligų ir kelia grėsmę. Teisininkas Lietuvoje sulaikytų migrantų padėtį apibūdina kaip prastą. Jie gyvena nežinioje dėl prieglobsčio, o dauguma jų prašymų atmetami. Nelengva rasti vertėjų, todėl pažeidžiama jų teisė į informaciją. Be to, anksčiau vyrai ir moterys buvo apgyvendinami kartu, o žiniasklaidoje buvo pranešimų apie konfliktus ir fizinio bei seksualinio smurto atvejus.¹⁰²

Stebėseną apie migrantų padėtį Lietuvos ir Baltarusijos pasienyje atlikęs Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros „Frontex“ Fundamentalių teisių biuras Lietuvai rekomendavo iš esmės keisti vykdomą neteisėtų migrantų atstūmimo politiką. „Frontex“ Fundamentalių teisių biuras teigia, kad tokią rekomendaciją siūlė surinkus įrodymus, kad Lietuvos pasieniečiai taiko kolektyvinį migrantų atstūmimą – praktiką, kuri prieštarauja tarptautinei teisei ir Europos žmogaus teisių konvencijai, o galimybės pateikti prieglobsčio prašymą oficialiame pasienio kontrolės punkte realiai neveikia. Pagal „Frontex“ biuro pateiktą rekomendacijų projektą, Lietuvai būtų siūloma sieną neteisėtai kirtusius migrantus siųsti ne atgal į Baltarusiją, o patiems vežti į pasienio punktus, kur jie legaliai galėtų pateikti prieglobsčio prašymą. Stebėseną atlikęs biuras taip pat teigia, kad Lietuvoje neveikia pažeidžiamų asmenų nustatymo sistema. Anot biuro, ypač nerimą kelė tai, kad tarp atstumtų migrantų gali būti sunkiai sergančių žmonių, tėvų su mažais vaikais, senjorų, nėščių moterų, prekybos žmonėmis aukų.¹⁰³

Savo ruožtu Vidaus reikalų viceministras Arnoldas Abramavičius sakė, kad Lietuva įvertino Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros „Frontex“ pateiktas rekomendacijas dėl apgrėžimo politikos pakeitimo ir nuspręs, kiek jų laikytis. Viceministras pabrėžė, kad rekomendacijos vertinamos hibridinės atakos ir nepaprastosios padėties kontekste. A. Abramavičius pabrėžė, kad rekomendacijų bus laikomasi tik tiek, kiek jos neprieštaraus Lietuvos interesams. „Kiek tai neprieštaraus mūsų vykdomai apgrėžimo politikai, esant, visų pirma, hibridinei atakai kiek tai neprieštaraus nepaprastosios situacijos ir ekstremaliosios situacijos padėčiai“, – tvirtino jis. Visgi viceministras patikino, kad kol kas „nesvarstytinas variantas“ elgtis taip, kaip siūlo „Frontex“, ir neištumti migrantų į Baltarusiją, o vežti juos į pasienio punktus, kad jie galėtų pasiprašyti prieglobsčio. „Tokios galimybės būtent

¹⁰² Aurelijus Gutauskas, „MIGRACIJA PRIE BALTARUSIJOS SIENOS NĖRA NEI TEISĖTA, NEI NETEISĖTA“ mokslas be pamokslų, 2022, < <https://www.tf.vu.lt/news/vu-law-professor-migration-at-the-border-of-belarus-is-neither-legal-nor-illegal/> > žiūrėta [2024-05-03]

¹⁰³ Saulius Jakučionis, „Frontex biuras kritikuoja Lietuvą dėl migrantų atstūmimo, Lietuva tvarkos keisti nežada“, 15min.lt, BNS, straipsnis, 2021, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/projektas-frontex-biuras-kritikuoja-lietuva-del-migrantu-atstumimo-siulo-alternatyva-56-1619954> > žiūrėta [2024-05-03]

nepaprastosios situacijos sąlygomis nelabai galime svarstyti. Pagal tam tikrą kriterijų įleidžiami tik tam tikri pažeidžiami asmenys“, – teigė A. Abramavičius.¹⁰⁴

Kaip pusiau struktūruotame interviu teigė buvęs Nacionalinio gynybos komiteto pirmininkas ir dabartinis Krašto apsaugos ministras Laurynas Kasčiūnas, apgręžimo politika ir jos įstatymas leido efektyviau kovoti prieš šią Baltarusijos hibridinę ataką. Jei ne neįleidimo politika, tai Lietuva būtų tapusi pereinamuoju kiemu, teigė jis.

Baltarusijos režimo pareigūnams fizinis barjeras tapo rimta problema toliau prievarta stumti migrantus į Lietuvą, todėl buvo susidurta ir tebesiduriama dabar su apgadinimo atvejais. „Galima teigti, kad tas fizinis barjeras yra gadinamas tyčia, tiesiog Baltarusijos pareigūnai, norėdami atkeršyti mums, fiziškai gadina. Tai daro demonstratyviai kartais, net ir matant mūsų sistemoms. Nors dauguma gedimų fiksuojama ten, kur sistemų mes dar neturime“, – žurnalistams sakė VSAT vadas R. Liubajėvas.¹⁰⁵ Iš viso 2023 m. VSAT fiksavo 85 bandymus tyčia gadinti pasienyje su Baltarusija įrengtą fizinį barjerą. 2022 m. tokių atvejų buvo 467.¹⁰⁶

Nepaisant to, jog laikinai Baltarusijos režimui pavyko destabilizuoti padėtį Lietuvoje ir įnešti šiek tiek įtampos, vertindama neteisėtos migracijos valdymo patirtį vidaus reikalų ministrė Agnė Bilotaitė teigė, kad pastarieji metai pareikalavo didelio institucijų, nevyriausybinių organizacijų bei šalies piliečių susitelkimo ir dažnai nepopuliarių, bet neišvengiamų sprendimų, siekiant apsiginti nuo agresoriaus. „Mes atrėmėme Lukašenkos režimo organizuotą puolimą, kokio Europa dar nebuvo patyrusi. Hibridinė ataka, kuriai kaip instrumentai buvo naudojami gyvi žmonės, sustabdyta. Lukašenkai nepavyko paversti mūsų šalies pereinamuoju kiemu. Baltarusijos kelias yra baigtas – tai jau pripažįsta ir patys migrantai“, – teigia ministrė A. Bilotaitė.¹⁰⁷

Lietuvos lyderystė migracijos suvaldymo klausimu lėmė tai, jog jos pavyzdžiu pasekė ir kitos dvi kaimyninės ES šalys, kurias Baltarusijos režimas taip pat bandė destabilizuoti, tai Lenkija ir

¹⁰⁴ Margiris Meilutis, „VRM: Frontex rekomendacijos nėra privalomos, Lietuva nuspręs, kiek jų laikytis“, 15min.lt, straipsnis, 2021 < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/vrm-frontex-rekomendacijos-nera-privalomos-lietuva-nuspres-kiek-ju-laikytis-56-1620066> > žiūrėta [2024-05-03]

¹⁰⁵ Margiris Meilutis, „Priešnuodis Baltarusijos pasieniečių vykdomam barjero gadinimui – stebėjimo sistemos“, 15min.lt, 2022, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/priesnuodis-baltarusijos-pasienieciu-vykdomam-barjero-gadinimui-stebejimo-sistemos-56-1918214> > žiūrėta [2024-05-03]

¹⁰⁶ Delfi.lt, „Baltarusijos pareigūnai prie Lietuvos surengė provokaciją“, 2023, < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/baltarusijos-pareigunai-prie-lietuvos-surenge-provokacija-95122121> > [2024-05-03]

¹⁰⁷ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Ministrė A. Bilotaitė: migracijos krizę suvaldėme priėmę sunkius, bet būtinius sprendimus“, 2022, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/ministre-a-bilotaite-migracijos-krize-suvaldeme-prieme-sunkius-bet-butinus-sprendimus/> > žiūrėta [2024-05-03]

Latvija. Jos lygiai taip pat pradėjo taikyti neįleidimo politiką bei pradėti fizinio barjero statybas. Lietuva, siekdama perkelti savo nacionalines preferencijas migracijos politikoje, susijusias su ES išorės sienų apsauga, į Europos Sąjungą, veikė ne tik aktyviai, bet ir įvairiapusiškai: prioretizuodama klausimus, siekdama formuoti ES migracijos darbotvarkę, palaikydama nuolatinį ryšį su ES institucijomis, aktyviai telkdama koalicijas, užsiimdama lobizmu, problemų rėminimu bei viešinimu, taip pat teikdama valstybės patirtimi grįstus pasiūlymus ir/arba veikdama vienašališkais iniciatyvomis. Tuo tarpu jau minėto teisingesnio migrantų naštos pasidalijimo mechanizmo atžvilgiu Lietuva siekė išlaikyti status quo ir todėl elgėsi pasyviai, pabrėžiant, jog toliau palaiko savanoriško solidarumo koncepciją, grįstą lankstumu, savanoriškumu bei galimybe kiekvienai ES valstybei narei pačiai nuspręsti, kaip ji gali prisidėti prie naštos pasidalinimo krizinėje situacijoje.¹⁰⁸

3.1. ES parama Lietuvai

2021 m. rugpjūčio mėnesį Lietuvoje lankėsi Europos Komisijos delegacija ir įvertino situaciją bei Lietuvos poreikius, kilusius dėl Baltarusijos režimo organizuoto neteisėtų migrantų antplūdžio. Po šio vizito buvo priimtas sprendimas skirti Lietuvai 37 mln. eurų paramos. EK skirtomis lėšomis buvo padengtos Lietuvos patirtos išlaidos, susijusios su migrantų apgyvendinimu, šių vietų saugumo užtikrinimu, maitinimu, švietimu, taip pat su migrantų priėmimo ir sulaikymo infrastruktūra, prieglobsčio procedūromis bei kitomis būtinomis paslaugomis. Taip pat, pagal ES civilinės saugos mechanizmą Lietuva sulaukė humanitarinės pagalbos – palapinių ir modulinų namelių, lovų, antklodžių, baldų, elektros generatorių, šildytuvų ir kitokios migrantams apgyvendinti reikalingos įrangos.¹⁰⁹

FRONTEX vykdomasis direktorius sutiko pradėti skubią pasienio intervenciją Lietuvos pasienyje su Baltarusija, kad padėtų spręsti didėjančią migracijos spaudimą. Lietuvos valdžios institucijos išsiuntė FRONTEX oficialų prašymą dėl skubios pasienio intervencijos. 2021 m. liepos 1 d. FRONTEX jau išsiuntė į Lietuvą pareigūnus ir techninę įrangą. "Sustiprinsime savo pagalbą ir atsiųsime papildomų sienos apsaugos pareigūnų, patrulinių automobilių ir specializuotų pareigūnų,

¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „ES stiprins išorės sienų apsaugą – į Lietuvos siūlymus atsižvelgta“, 2022, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/es-stiprins-isores-sienu-apsauga-i-lietuvos-siulymus-atsizvelgta> > žiūrėta [2024-05-03]

¹⁰⁹ 15min, „Lietuvą pasiekė beveik 30 mln. eurų EK paramos migracijos krizės valdymui“, 2021, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/lietuva-pasieke-beveik-30-mln-euru-ek-paramos-migracijos-krizes-valdymui-56-1578044> > žiūrėta [2024-05-03]

kurie vykdys migrantų apklausas, kad surinktų informacijos apie su tuo susijusius nusikalstamus tinklus. Tai yra ES solidarumas", - teigė tuometinis "Frontex" vykdomasis direktorius Fabrice'as Leggeri. Skubios pasienio intervencijos tikslas - suteikti skubią pagalbą ES valstybei narei, kuri patiria skubų ir išskirtinį spaudimą prie savo išorės sienos, ypač dėl didelio skaičiaus ne ES piliečių, bandančių neteisėtai patekti į jos teritoriją.¹¹⁰

Iš viso Lietuvoje Frontex agentūra dislokavo apie 100 pareigūnų, 30 patrulinių automobilių ir du sraigtasparnius.¹¹¹

Prasidėjus neteisėtos migracijos krizei, Lietuva inicijavo diskusijas dėl būtinų pokyčių ES migracijos politikoje. Ministrės A. Bilotaitės inicijuotą kreipimąsi į Europos Komisiją palaikė 12 ES vidaus reikalų ministrų, vėliau palaikymą išreiškė dar 2 šalys. Europos Komisija atsižvelgė į Lietuvos pasiūlymą dėl lankstesnių taisyklių taikymo prieglobsčio, materialinių priėmimo sąlygų ir grąžinimo procedūrų su migrantų krize susiduriančioms Baltarusijos kaimynėms Lenkijai, Lietuvai ir Latvijai ir jį pateikė ES Tarybai.¹¹²

Europos Sąjungos valstybės susitarė dėl paskutinės naujos politikos dėl prieglobsčio prašytojų ir nelegalių migrantų dalies.. Naujuoju Migracijos ir prieglobsčio paktu siekiama sumažinti spaudimą vadinamosioms priešakinėms valstybėms, pavyzdžiui, Italijai ir Graikijai, dalį atvykėlių perkeliant į kitas ES valstybes. Šalys, atsisakančios priimti migrantus, tarp jų Lenkija ir Vengrija, turėtų sumokėti už kiekvieną nepriimtą asmenį. Persvarstyta politika iš dalies siekiama, kad Europos Sąjungos šalys imtųsi bendrų veiksmų, jei staiga susidurtų su dideliu prieglobsčio prašytojų srautu, kaip nutiko 2015–2016 metais, kai atvyko šimtai tūkstančių migrantų, daugiausia sirų, bėgančių nuo karo savo šalyje.¹¹³

2023 m. spalio 4 d. ES Taryboje buvo pasiektas susitarimas dėl krizės atvejų, kai į Europą atvyksta dideli migrantų srautai, įskaitant migracijos instrumentalizacijos atvejus bei force majeure

¹¹⁰ Frontex, "Frontex launches rapid intervention in Lithuania", 2021, < <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-launches-rapid-intervention-in-lithuania-MwIEXJ> > žiūrėta [2024-05-03]

¹¹¹ LRT, „Į Lietuvą atvyko 60 papildomų „Frontex“ pareigūnų, padėsiančių valdyti migrantų krizę“, BNS, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1460297/i-lietuva-atvyko-60-papildomu-frontex-pareigunu-padesianciu-valdyti-migrantu-krize> > žiūrėta [2024-05-03]

¹¹² 15min, „VRM apžvelgia 2021-uosius: tai buvo istorinių išbandymų metai“, 2021, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/vrm-apzvelgia-2021-uosius-tai-buvo-istoriniu-isbandymu-metai-56-1611882> > žiūrėta [2024-05-03]

¹¹³ LRT, „ES šalys susitarė dėl naujos migracijos politikos“, BNS, 2023, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/2092240/es-salys-susitare-del-naujos-migracijos-politikos> > žiūrėta [2024-05-03]

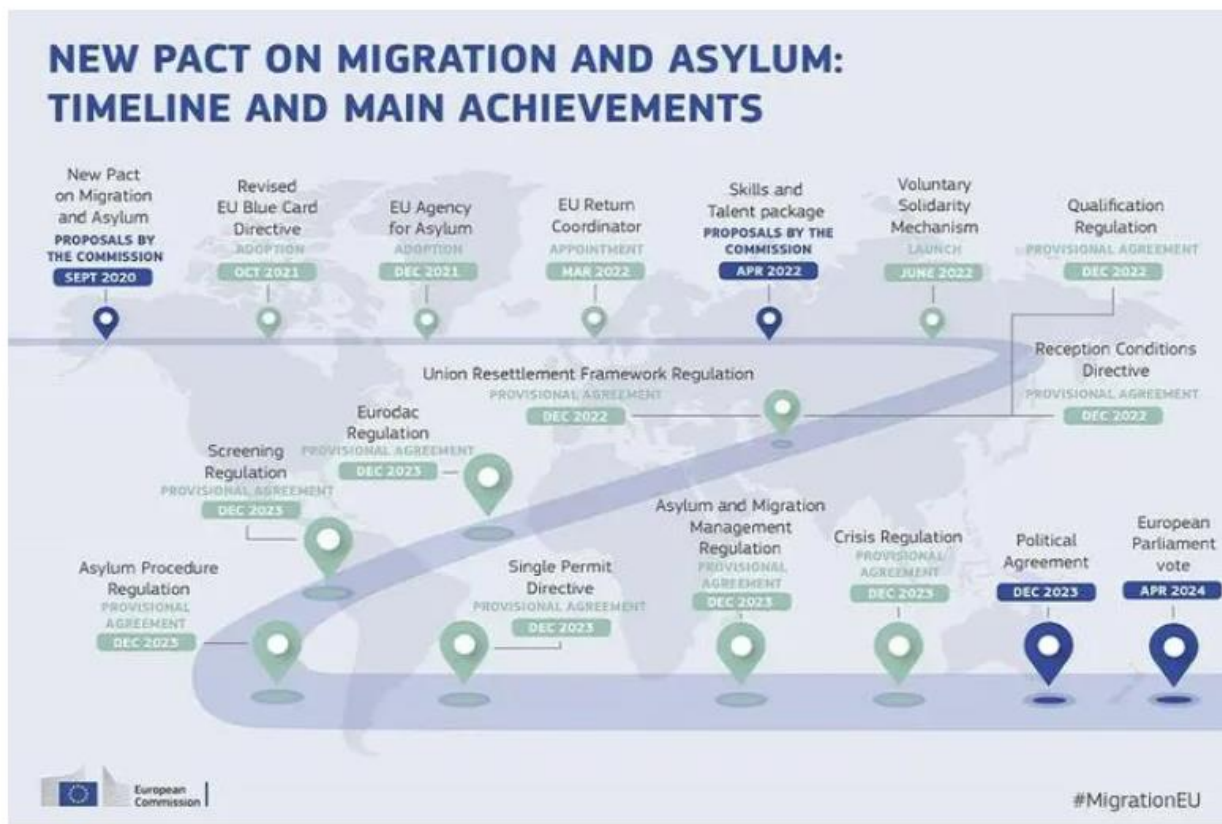
situacijas. Numatyta, kad tokiais atvejais bus galima koreguoti tam tikras taisykles, pavyzdžiui, dėl prieglobsčio prašymų registravimo arba prieglobsčio sienos procedūros.¹¹⁴

2024 m. balandžio 10 d. Europos Parlamentas nubalsavo už naujas migracijos taisykles, todėl ES galės ryžtingai ir išradingai spręsti sudėtingus klausimus. Taip bus užtikrinta, kad Sąjunga turėtų tvirtas ir saugias išorės sienas, kad būtų užtikrintos žmonių teisės ir kad nė viena ES šalis nebūtų palikta viena, patirianti spaudimą. Šiame vaizdiniame paveikslėlyje (5 pav.) keturiuose skirtingoms politikos sritims skirtuose langeliuose sugrupuotos pagrindinės Migracijos ir prieglobsčio pakto sudedamosios dalys. Saugios išorės sienos: Tvirtas patikrinimas, EURODAC prieglobsčio ir migracijos duomenų bazė, pasienio procedūra ir grąžinimas, krizių protokolai ir kovos su instrumentalizacija veiksmai. Greitos ir veiksmingos procedūros: Aiškios prieglobsčio taisyklės, žmonių teisių užtikrinimas, ES pabėgėlio statuso suteikimo standartai, piktnaudžiavimo prevencija. Veiksminga solidarumo ir atsakomybės sistema: Aiškesnės atsakomybės už prieglobsčio prašymus taisyklės, antrinio judėjimo prevencija. Migracijos įtraukimas į tarptautinę partnerystę: Nelegalaus išvykimo prevencija, kova su neteisėtu migrantų gabenimu, bendradarbiavimas readmisijos srityje, teisėtų kelių skatinimas.¹¹⁵

5 pav.

¹¹⁴ Spanish Presidency, “European Council. Council agrees mandate on EU law dealing with crisis situations”, Press release, 2023, < <https://spanish-presidency.consilium.europa.eu/en/news/council-eu-agrees-on-eu-law-dealing-with-crisis-situations/> > žiūrėta [2024-05-03]

¹¹⁵ Reliefweb, “Pact on Migration and Asylum - A common EU system to manage migration (11 April 2024)”, press release, 2024, < <https://reliefweb.int/report/world/pact-migration-and-asylum-common-eu-system-manage-migration-11-april-2024> > žiūrėta [2024-05-03]

© European Commission

Apibendrinant, galima teigti, jog Lietuvos atvejis parodo, kad esant politizuotai, tačiau ne poliarizuotai krizei, politizaciją galima būtų prilyginti saugumizacijai.¹¹⁶ Lietuvos atvejis patvirtina postfunkcionalizmo teorijos teiginius, jog politizacija nustumia interesų grupes ir jų norus į antrą planą valstybės nacionalinių preferencijų formavimo procese. Tai lėmė nelegalių migrantų instrumentalizavimas kaip priemonė, destabilizuoti padėtį pasienyje. Viešoje erdvėje buvo siekiama spausti Lietuvos politikus įsileisti visus migrantus ir nevaržyti jų laisvių.¹¹⁷ Tačiau, saugumizacija buvo vertinama kaip pats svarbiausias šalies ir, be abejo, visos ES prioritetas. Akivaizdžiai galime matyti skirtumus ES reakcijos į Lietuvos taikytas strategijas. Iš tyrimo rezultatų yra konstatuojama, jog Vengrijos atsako priemonės buvo labai panašios į Lietuvos. Migrantų apgręžimo politika, fizinis barjeras, visa tai buvo strategija, kuria taip pat rėmėsi Lietuva. Tačiau skirtumas labai didelis yra

¹¹⁶ Repčys, 60.

¹¹⁷ Susana Ferreira, "From Narratives to Perceptions in the Securitisation of the Migratory Crisis in Europe", University of Madrid, 2018, p. 1, < <https://www.e-ir.info/pdf/75254> >; Pietro Castelli Gatina, "The politicization and securitization of migration in Europe: Public opinion, political parties and the immigration issue", University of Oslo, 2016, p. 15, < <https://www.researchgate.net/publication/308416577> The politicization and securitization of migration in Europe Public opinion political parties and the immigration issue > žiūrėta [2024-05-03]

migracijos priklausomojo kintamojo. Vengrijos atveju, kaip tyrimai rodo, tai šios krizės neinstrumentalizavo trečiosios valstybės. Lietuvos ir Suomijos atvejai – tai visai kita situacija. Krizė buvo tyčinė, instrumentaluota ir specialiai organizuota. Todėl saugumizacija ir tokios atsako priemonės buvo palaikomos ES. Tyrime išryškėjo, kad kai kurių ES institucijų viduje buvo ir kitokios nuomonės dėl Lietuvos taikytos apgręžimo politikos, buvo nepritarimo. Tačiau Lietuvos atveju, skirtingai nei Vengrijos, FRONTEX institucija iš Lietuvos nepasitraukė, atvirkščiai – rėmė tiek materialiai, tiek ir žmogiškųjų resursu prasme. Viso to galutiniame rezultate, kaip teigė interviuojamasis L. Kasčiūnas, atsako priemonės į instrumentaluotą migracijos krizę buvo veiksmingos ir pasiteisinusios.

4. Suomijos atsakas į Rusijos režimo siekį destabilizuoti padėtį regione

Po 2015 m. migracijos krizės Europoje, Suomijoje populistinėms partijoms pavyko užsitikrinti paramą pasinaudojant žmonių emocijomis, baimėmis ir nuoskaudomis bei propaguojant supaprastintus ir dažnai skaldančius sudėtingų problemų sprendimus. Suomijos populistinių judėjimų ir partijų pagrindinė tema - prieš migraciją nukreiptas diskursas. Populistai naudoja prieš imigraciją nukreiptą retoriką, kad apeliuotų į rinkėjų baimę prarasti darbą, kultūrinį identitetą ir saugumą. Kai kurios partijos ypač garsiai pasisakė prieš imigraciją, pasisakydamos už griežtą imigracijos politiką ir migrantų, turinčių teisumą, išsiuntimą iš šalies.¹¹⁸

Populistiniai judėjimai ir partijos pelnosi iš „kitokių“ baimės“, pasinaudodami žmonių nerimu ir nuoskaudomis. Populistai naudojami tapatybės politika, kad sukurtų savo pasekėjų priklausymo jausmą, ir dažnai kaltina migrantus ir mažumas dėl ekonominių ir socialinių problemų, su kuriomis susiduria šalis. Ši strategija leidžia jiems nukreipti dėmesį nuo esminių šių problemų priežasčių ir vietoj to pasiūlyti paprastus sprendimus, kurie apeliuoja į rinkėjų emocijas.¹¹⁹

2023 m. migracijos krizė Suomijoje turėjo kitą priežastinį ryšį, nei vykusį 2015 m. Suomija 2023 m. balandžio 4 d. tapo naujausia NATO nare, NATO būstinėje Briuselyje deponavusi savo prisijungimo prie Šiaurės Atlanto sutarties dokumentą Jungtinėms Valstijoms. NATO sąjungininkės 2022 m. liepos 5 d. pasirašė Suomijos stojimo protokolą, o po to visi 30 nacionalinių parlamentų balsavo už šalies narystės ratifikavimą.¹²⁰ Suomijos prisijungimas prie NATO buvo reakcija į Rusijos veiksmus Ukrainoje, todėl vienintelis užtikrintas saugumo garantas šiai valstybei buvo būtent prisijungimas prie NATO aljanso. Rusijai Suomijos prisijungimas prie NATO aljanso buvo itin skaudus. Tai reiškė, jog Rusijos siena su NATO ilgėja dar bent tūkstančiu kilometrų. Rusija puikiai prisimena savo nesėkmę per žiemos karą 1939-1940 m. kai užpuolus nepriklausomą Suomijos valstybę gavo atkirtį. Suomijos prisijungimas prie NATO ypatingai sustiprino šį aljansą. O savo ruožtu Rusijos užsienio reikalų ministerija pažėrė grasinimų. Kremlius griežtai pasmerkė Suomijos sprendimą ir pareiškė, kad Suomija neva neturės įtakos jokiems Rusijos sprendimams. „Stodama į NATO, Suomija atsisakė savo unikalios tapatumo ir prarado nepriklausomybę, kuri dešimtmečiams suteikė jai ypatingą

¹¹⁸ Ilkhom Khalimzoda, *“Migration diet of populism versus migrant attraction in Finland”*, European center for populism studies, 2023, < <https://www.populismstudies.org/migration-diet-of-populism-versus-migrant-attraction-in-finland/> > žiūrėta [2024-05-05]

¹¹⁹ Ten pat

¹²⁰ NATO, *“Finland joins NATO as 31st Ally”*, 2023, < https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_213448.htm > žiūrėta [2024-05-05]

statusą tarptautiniuose reikaluose. Suomija tapo maža NATO nare, neturinčia galimybės daryti įtakos jokiems sprendimams. Ji prarado savo galimybės turėti žodį tarptautiniuose reikaluose“, – sakoma ministerijos pranešime. Kremlius taip pat pridūrė, kad Suomijos narystė NATO turės „neigiamą poveikį“ Rusijos ir Suomijos dvišaliams santykiams, o taip pat Ministerija tikina, kad Rusijos atsakas į „nacionalinio saugumo grėsmes“, kylančias dėl šio sprendimo, iš dalies priklausys nuo „NATO karinės infrastruktūros ir puolamųjų ginklų dislokavimo jos teritorijoje“.¹²¹ Rusijos prezidentas Vladimiras Putinas perspėjo, kad po to, kai Suomija įstojo į Šiaurės Atlanto sutarties organizaciją (NATO), kils "problemų" su kaimynine Suomija.¹²²

Rusija, po to kai Suomija tapo NATO nare, pradėjo naudoti gerai žinomą dirbtiną migrantų krizę pasienyje. Rusija Suomijos pasienyje naudoja hibridinio karo taktiką, kartoja „migracijos krizės“ scenarijų, kurį Lietuvos, Latvijos, Lenkijos pasienyje naudoja Baltarusija. Taip, analitikų manymu bandoma destabilizuoti ES ir NATO.¹²³ Keliuose pasienio punktuose susitelkusių migrantų skaičius sustiprino Suomijos teiginį, kad Rusijos valdžios institucijos sąmoningai skatina migrantus keliauti į Suomiją, siekdamas destabilizuoti padėtį šalyje.¹²⁴

Šiame darbe bus siekiama įvertinti, palyginti ir analizuoti Lietuvos bei Suomijos valstybių atsaką į dirbtinai sukeltą nelegalių migrantų krizę.

Suomija, kuri 1939-1940 metų Žiemos kare atrėmė sovietų invaziją, dešimtmečius vengė įstoti į NATO. Tačiau, 2022 m. vasario 24 d. prasidėjusi Rusijos pilno masto invazija į Ukrainą visam demokratiniam pasauliui sukėlė šoką. Tapo aišku, jog padėtis regione, o ypač toms valstybėms, kurios turi sieną su Rusija yra nestabili ir ypatingai pavojinga. Viena iš tokių valstybių, kuri turi net apie 1300 km ilgio valstybės sieną su Rusijos Federacija yra būtent Suomija.¹²⁵ Rusijos grėsmė regionui paskatino Suomiją atsisakyti neutralumo pozicijos ir įstoti į karinį NATO aljansą, taip sustiprinant savo

¹²¹ BNS, TV3, „Kremlius sureagavo į Suomijos narystę NATO: pažėrė grasinimų“, 2023, < <https://www.tv3.lt/naujiena/uzsienis/kremlius-sureagavo-i-suomijos-naryste-nato-pazere-grasinimu-n1228442> > žiūrėta [2024-05-05]

¹²² Yulia Kesaieva, Darya Tarasova, Benjamin Brown and Amarachi Orie, CNN, „Putin warns of problems with neighboring Finland after West ‘dragged it into NATO’“, 2023, < <https://edition.cnn.com/2023/12/17/world/putin-warns-problems-finland-nato-intl/index.html> > žiūrėta [2024-05-05]

¹²³ 15min, „Suomijos pasienyje Rusija kuria „migracijos krizę“: migrantus atgabena FSB“, 2023, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/baltarusijos-scenarijus-suomijos-pasienyje-rusija-kuria-migracijos-krize-57-2147842> > žiūrėta [2024-05-05]

¹²⁴ RFE/RL, „Putin Warns Finland Of Unspecified 'Problems' As Helsinki Closes Border Again“ 2023, < <https://www.rferl.org/a/russia-putin-finland-nato-border-closure/32734153.html> > žiūrėta [2024-05-05]

¹²⁵ Delfi, Elta, „Suomijos pasieniečiai pataria statyti tvorą pasienyje su Rusija: situacija pasikeitė“, 2022, < <https://www.delfi.lt/news/daily/world/suomijos-pasienieciai-pataria-statyti-tvora-pasienyje-su-rusija-situacija-pasikeite-91337189> > žiūrėta [2024-05-05]

sienas bei visą aljansą. Taigi, 2023 m. balandžio 4 d. Suomija tampa NATO nare. Rusijos reakcija - šimtai migrantų iš Artimųjų Rytų ir Afrikos prie Suomijos sienos, kurie nori patekti į naujosios NATO nares teritoriją. Suomijos pareigūnai sako, kad staigus prieglobsčio prašytojų antplūdis nėra atsitiktinis. Jie kaltina Rusiją, kad ši migrantus prie sienos atvedė siekdama pasėti nesantaiką ir taip atkeršyti už Suomijos narystę NATO.¹²⁶ „Rusija kursto migrantų krizę pasienyje su Suomija, siekdama destabilizuoti padėtį pasienyje. Rusija nori pakenkti arba bando pakenkti Suomijai ir sukelti sumaištį, tai aišku”, - interviu telefonu sakė Suomijos užsienio reikalų ministerijos ambasadorius strateginei komunikacijai Mikko Kinnunen (Mikko Kinnunen).¹²⁷

Suomijos įstojimas į NATO suteikia NATO didelių karinių pajėgumų. Tai viena iš nedaugelio Europos šalių, kuri per taikos dešimtmečius išsaugojo šauktinių kariuomenę, baimindamasi kaimyninės Rusijos. Suomijos sausumos, jūrų ir oro pajėgos yra apmokytos ir aprūpintos vienu pagrindiniu tikslu - atremti bet kokį Rusijos puolimą.¹²⁸ Galų gale, po Suomijos, o vėliau sekusio ir Švedijos prisijungimo prie NATO, Baltijos jūra tampa taip vadinamuoju „NATO ežeru”. Visą tai suprasdamas Rusijos prezidentas V. Putinas imasi grasinimų. Suomijai prisijungus prie NATO, Rusijos prezidentas V. Putinas pareiškė, kas Rusija prie vakarinės šalies sienos stiprins savo ginkluotąsias pajėgas.¹²⁹ Tačiau problema ta, kad nuolat grasinant kitiems reikia nemažai išteklių. Jei Rusija nori įbauginti Suomiją, paskelbdama, kad keršys už šios šalies įstojimą į NATO, pasienyje dislokuodama karius, ji turi turėti daug karių. O Rusija jų paprasčiausiai neturi. „Rusai neturės išteklių kurti infrastruktūrą, gaminti naują sunkiąją ginkluotę ir verbuoti nemažai pajėgų prie mūsų sienos iki 2030-ųjų“, - sakė į atsargą išėjęs generolas majoras Pekka Toveri, buvęs Suomijos karinės žvalgybos viršininkas ir neseniai išrinktas Suomijos parlamento narys. „Suomija yra labai sudėtinga operacinė aplinka, kaip sovietai sužinojo Antrojo pasaulinio karo metais. Sovietai ją vadino "operacijomis pelkėtoje miško vietovėje“, ir ji iš tiesų reikalauja specialaus pasirengimo ir įrangos, kurios jie neturi.“ Iš tiesų didžioji Suomijos pasienio teritorijos dalis yra visiška dykuma, nepritaikyta šiuolaikinei mechanizuotai kovai. Tuo tarpu Rusijos

¹²⁶ Vanessa Gera, Jari Tanner, *“Why Finland is blaming Russia for a sudden influx of migrants on its eastern border”*, AP NEWS, 2023, < <https://apnews.com/article/finland-russia-migrants-border-nato-eu-0e1ba68a783e3aa392539074c4dc39e1> > žiūrėta [2024-05-05]

¹²⁷ Brendan Cole, *“Putin's New Plan to Destabilize NATO”*, Newsweek, 2023, < <https://www.newsweek.com/russia-finland-nato-migrant-1846370> > žiūrėta [2024-05-05]

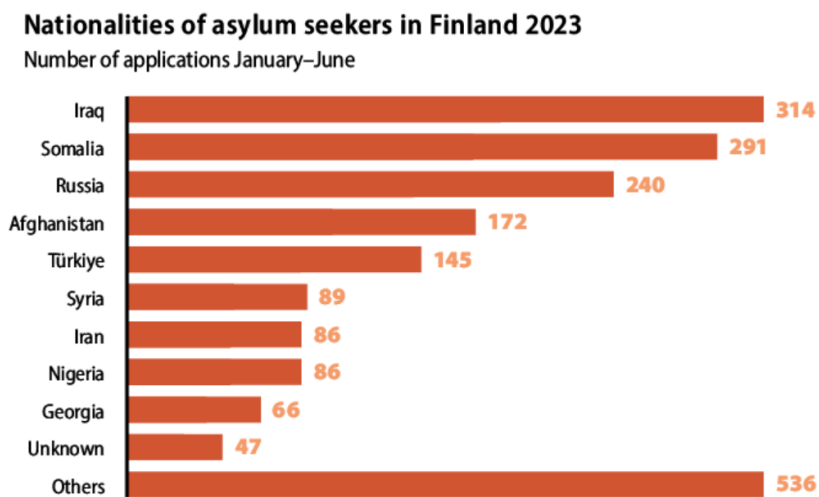
¹²⁸ Anne Kauranen, Andrew Gray, *“Finland joins NATO in historic shift, Russia threatens 'counter-measures'”*, Reuters, 2023, < <https://www.reuters.com/world/europe/finland-set-join-nato-historic-shift-while-sweden-waits-2023-04-04/> > žiūrėta [2024-05-05]

¹²⁹ Delfi, Elta, *„NATO narei – Rusijos diplomato grasinimai: ji nukentės pirmoji”*, 2023, < <https://www.delfi.lt/news/daily/world/nato-narei-rusijos-diplomato-grasinimai-ji-nukentes-pirmoji-95484233> > žiūrėta [2024-05-06]

kariuomenė yra tokia išstampyta, kad praėjus vos keliems mėnesiams po visavertės invazijos į Ukrainą Kremlius jau perkėlė prie Suomijos sienos dislokuotus savo karius į tarnybą Ukrainoje - nors V. Putinas tvirtina, kad jie buvo išvesti išvesti kaip draugystės su Suomija ženklas.¹³⁰ Rusija prie grasinimų, taip pat ėmėsi ir konkrečių veiksmų – dirbtinos migracijos krizės pasienyje su Suomija sukėlimo.

Remiantis Suomijos neteisėtos migracijos stebėsenos duomenimis (6 pav.), 2023 m. nuo sausio mėnesio iki birželio mėn. prieglobsčio pasiprašė – 2158 asmenys, iš kurių dauguma Irako piliečiai.¹³¹

6 pav.

Kalbant apie visus 2023 metus, skaičiai nėra dideli, jeigu lygintume situaciją nuo 2014 m. (6 pav.) 2023 m. skaičiai nei kiek neprilygsta tam, kas buvo 2015 metais. Tada Europos Sąjunga susidūrė su didžiausia migracijos krize nuo Antrojo Pasaulinio karo laikų. Sudėjus 2015 bei 2016 metus, į Europą atvyko daugiau nei milijonas migrantų ir pabėgėlių, daugiausia iš Sirijos, Afrikos ir Pietų Azijos.¹³² Suomijoje 2015 m. skaičiai buvo taip pat dideli – daugiau nei 30000 tūkst. prieglobsčio prašytojų.

¹³⁰ Elisabeth Braw, “Putin miscalculated on Finland’s border”, politico, 2024, < <https://www.politico.eu/article/vladimir-putin-russia-miscalculated-on-finland-border/> > > žiūrėta [2024-05-06]

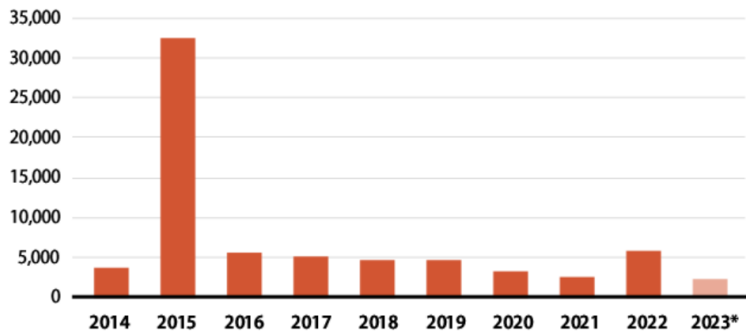
¹³¹ Finnish Government Ministry of the Interior, “An overview of migration to the EU and Finland 1/2023” 2023, < <https://valtioneuvosto.fi/en/-/1410869/an-overview-of-migration-to-the-eu-and-finland-1-2023> > žiūrėta [2024-05-06]

¹³² IOM, “Irregular Migrant, Refugee Arrivals in Europe Top One Million in 2015”, 2015, < <https://www.iom.int/news/irregular-migrant-refugee-arrivals-europe-top-one-million-2015-iom> > Council of the European

7 pav.

Asylum applications submitted in Finland 2014–2023

*The figure for 2023 is for the period January–June

Source: Finnish Immigration Service

Šis, 2023 m. antrojo pusmečio migrantų padidėjimas prie Suomijos sienos yra kitoks. Ši migracija yra dirbtinai sukelta ir kuri turi tam tikrą tikslą – destabilizuoti padėtį pasienyje. 2023 m. rugpjūčio-gruodžio mėn. sieną iš Rusijos į Suomiją kirto ir prieglobsčio prašė daugiau kaip 1 000 migrantų. Apie 900 iš jų kirto sieną lapkričio mėnesį, o apie 300 - gruodžio mėnesį, praneša naujienų agentūra „Reuters“. Suomijos migracijos institucijos „Migri“ duomenimis, 2023 m. lapkričio-gruodžio mėn. prie rytinių sienų iš viso buvo pateikti 1 323 prieglobsčio prašymai.¹³³

Migrantai iš besivystančių šalių negali laisvai judėti po Rusijos Federaciją be dokumentų ir, žinoma, artintis prie sienos perėjimo punktų. Tačiau lapkričio mėn. situacija pasikeitė, nes prie Suomijos pasienio postų dviračiais pradėjo atvažiuoti nedidelės daugiausia arabų migrantų grupės.

Migrantus rusų pasieniečiai atvežė į pietinius pasienio punktus, kuriuose kiek šilčiau nei šiauriniuose. Atrodo, kad rusai neprieštaravo, jog suomių pasieniečiai matė, kad jie su tuo susiję, ir galbūt iš tiesų tikėjosi išgąsdinti suomių. Tokiu būdu nekilo abejonių, kad tai buvo Kremliaus sukelta krizė su naujausia NATO valstybe nare. Šis masinis ir gerai organizuotas migrantų telkimas prie Suomijos valstybės sienos galėjo tapti didele ir sunkiai suvaldoma krize, todėl Suomijos valdžios

Union, “Infographic – irregular arrivals to the EU (2008-2022)”, <
<https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/irregular-arrivals-since-2008/>>, žiūrėta [2024-05-07]

¹³³ Info migrants, “Finland: Around 160 asylum seekers reported ‘missing’” 2023, <
<https://www.infomigrants.net/en/post/54681/finland-around-160-asylum-seekers-reported-missing>> žiūrėta [2024-05-07]

institucijos turėjo greitai ir efektyviai reaguoti į destabilizacijos procesą, kurį rengia Rusija pasienyje su Suomija.¹³⁴

4.1. Atsakomoji priemonė – pagalba iš EU ir FRONTEX

ES sienų agentūra "Frontex" ketvirtadienį pranešė, kad planuoja dislokuoti 50 sienos apsaugos pareigūnų ir kitų darbuotojų, taip pat pasitelkti įrangą, pavyzdžiui, patrulinius automobilius, kad sustiprintų Suomijos sienų kontrolės veiklą, pasigirdus kaltinimams, jog Rusija skatina imigrantų antplūdį prie rytinės Suomijos sienos. Suomijos bulvarinis laikraštis „Iltalehti“, cituodamas ministrą pirmininką Petteri Orpo, pranešė, kad padėtis rytinėje pasienyje nepagerėjo ir kad yra požymių, jog krizė gali dar labiau paaštrėti. „Frontex“ parama Suomijai neapsiriboja vien tik logistika, bet rodo vieningą Europos Sąjungos poziciją sprendžiant hibridinius iššūkius, su kuriais susiduria viena iš jos narių“, - pareiškime teigė „Frontex“ vykdomasis direktorius Hansas Leijtensas. ES ėmėsi šių veiksmų po to, kai Suomijos vyriausybė priėmė sprendimą nuo penktadienio vakaro iki gruodžio 23 d. uždaryti visus rytinius sienos su Rusija perėjimo punktus, išskyrus Raja-Jooseppi.¹³⁵ Europos komisijos pirmininkė Ursula von der Leyen teigė – „Gėdinga, kad Rusija pasitelkia migrantus. Visiškai pritariu priemonėms, kurių ėmėsi ir imsis Suomija. Dėkoju Suomijos pasieniečiams už mūsų Europos sienų apsaugą“.¹³⁶

4.1.1. Suomijos strategija – sienos kontrolės punktų uždarymas

Po to, kai lapkričio pabaigoje Rusija prie sienos su Suomija atgabeno daugybę migrantų, Helsinkis iš pradžių uždarė kai kurias, o vėliau visas pasienio perėjas. Kai po kelių savaičių jis vėl atidarė kai kuriuos iš jų ir tik tada paaiškėjo, kad Rusija organizuoja daugiau migrantų perėjimų, Suomija vėl greitai uždarė savo sieną.¹³⁷

Helsinkis įrodė, kad greiti veiksmai yra vertingi. Atsisakyti delsimo yra geriausia Vakarų šalių priemonė prieš novatorišką Rusijos agresiją.¹³⁸

¹³⁴ Pierre Emmanuel Ngendakumana, "EU to deploy more guards to bolster Finland's border control efforts", Politico, 2023, < <https://web.archive.org/web/20231124190618/https://www.politico.eu/article/eu-finland-deploy-50-border-guard-officers-bolster-finland-control-activities-russia/> > žiūrėta [2024-05-07]

¹³⁵ Ten pat

¹³⁶ AL Jazeera, "Finland to block border amid Russian 'instrumentalisation of migrants'", 2023, < <https://www.aljazeera.com/news/2023/11/17/finland-to-place-barriers-on-russian-border-to-block-migrant-flow> > žiūrėta [2024-05-07]

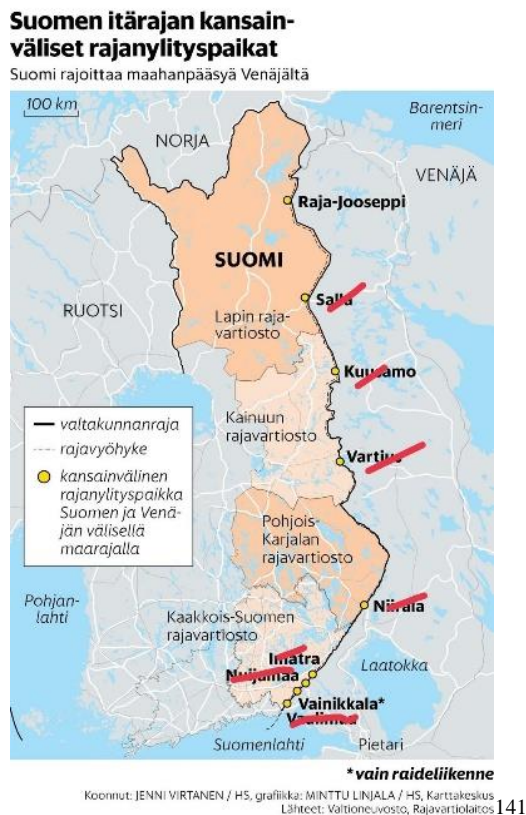
¹³⁷ Elisabeth Braw, "Finland counters Russian border gambits in the high north", Politico, 2024, < <https://www.politico.eu/article/finland-russia-border-migrants-nato-vladimir-putin/> > žiūrėta [2024-05-07]

¹³⁸ Ten pat

Iki praėjusių metų lapkričio 22 d. Suomijos pasienyje pasirodė beveik 1 000 migrantų, kuriems padėjo Rusija ir kurie neturėjo Suomijos vizų - tai, žinoma, nėra didžiulis skaičius, tačiau tai nepriimtinos Rusijos pastangos sukelti sumaištį ir netikrumą.¹³⁹

Reaguodama į tai, Suomija greitai uždarė daugumą savo sienos perėjimo punktų, palikdama atvirą tik patį šiauriausią Arkties regione – Raja-Jooseppi pasienio kontrolės punktą (7 pav). Tačiau Rusija nesutriko ir ėmėsi atsakomųjų veiksmų, atgabendama ten migrantus. Taigi Suomijos vyriausybė uždarė ir šią perėją. Tai įvyko lapkričio 28 d., ir, kaip darytų kiekviena atsakinga demokratinė vyriausybė, Helsinkis nurodė uždarymo trukmę - apie dvi savaites.¹⁴⁰

8 pav.

¹³⁹ Ten pat

¹⁴⁰ Ten pat

¹⁴¹ IntelliNews, "Finland closes all but one border crossing with Russia", 2023, < <https://www.intellinews.com/finland-closes-all-but-one-border-crossing-with-russia-302559/> > žiūrėta [2024-05-07]

Suomijos pasieniečiai kontrolės punktuose įrengė betonines užtvaras, metalines tvoras ir laikinas spygliuotos vielos užtvaras. Uždarytos sienos tarp Suomijos ir Rusijos padėjo Suomijai suvaldyti migrantų antplūdį. Uždarydama pasienio kontrolės punktus ir galiausiai planuodama visiškai uždaryti sausumos sieną su Rusija, Suomija siekė kontroliuoti prieglobsčio prašytojų, kurie bandė patekti per likusius atvirus sienos kirtimo punktus, srautą. Imdamasi šių veiksmų Suomija aiškiai parodė, kad ji rimtai nusiteikusi spręsti problemas, kylančias dėl neteisėtos migracijos, kurią skatina išorės subjektai.¹⁴²

4.1.2. Fizinis barjeras

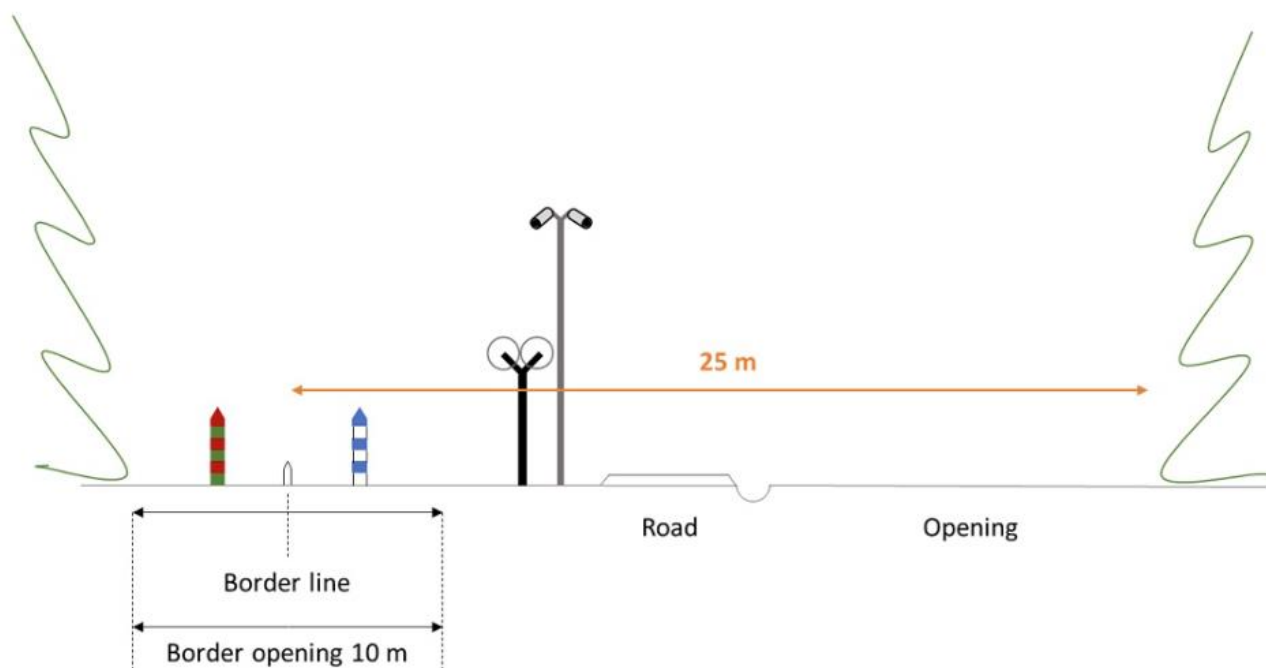
Dar 2023 m. vasarį Suomijos vyriausybė paskelbė, kad pradės statyti 200 km ilgio tvorą pasienyje su Rusija. Suomija teigia, kad karas Ukrainoje iš esmės pakeitė jos saugumo padėtį, ir baiminasi, kad Maskva gali pasinaudoti migrantų srautais pasienyje, kad darytų politinį spaudimą šaliai. Suomija stato 200 km (124 mylių) ilgio tvoros atkarpą pasienyje, kuri turi būti baigta iki 2026 m.¹⁴³ Taigi, panašu, jog Suomijos baiminimasis buvo teisingas.

Pagal dabartinius planus tvora bus pastatyta maždaug 200 kilometrų ilgio ruože palei 1 300 kilometrų ilgio rytinę sieną. Fizinį barjerą ketinama baigti statyti 2026 m. Didžioji dalis tvoros bus ties pietryčių siena, kuri yra prioritetinė pasienio kontrolės sritis.

9 pav.

¹⁴² SkyNews, "Finland lays out plans to block asylum seekers arriving from Russia", 2024, <
<https://news.sky.com/story/finland-lays-out-plans-to-block-asylum-seekers-arriving-from-russia-13095252> > žiūrėta [2024-05-07]

¹⁴³ AL Jazeera, "Finland to block border amid Russian 'instrumentalisation of migrants'"

Fizinį barjerą sudaro tvora, gretimas kelias, iškirstas miško plotas ir techninė stebėjimo sistema, ir ji taps svarbia pasienio kontrolės priemone (9 pav.) Tačiau net ir ši sistema pati savaime neišsprendžia jokios grėsmės: ji yra bendros sienų kontrolės dalis. Fizinis barjeras suteiks Suomijos sienos apsaugos tarnybai daugiau laiko reaguoti ir palengvins ryžtingą trikdžių valdymą, nes aptiks, užkirs kelią, sulėtins ir nukreips žmonių judėjimą pasienyje. Be to, šalia tvoros nutiestas kelias leis Suomijos sienos apsaugos tarnybai gerokai greičiau reaguoti į įvykius valstybės pasienyje.¹⁴⁴

Taigi ir dabar Suomija lieka pratęsusi savo sienos su Rusija perėjimo punktų uždarymą po „iki atskiro pranešimo“. Tačiau migrantai ir toliau gali prašyti prieglobsčio Suomijoje, kuri priklauso ES Šengeno zonai be pasų, Suomijos oro uostuose ir uostuose, pranešė vyriausybė. „Rusija prieš Suomiją naudoja instrumentalizuotą migraciją. Remiantis valdžios institucijų pateikta informacija, rizika, kad instrumentinė migracija atsinaujins ir plėsis, kaip buvo pastebėta anksčiau, išlieka tikėtina“, - teigė Suomijos Vidaus reikalų ministerija.¹⁴⁵

¹⁴⁴ RAJA Finnish border guard, “The pilot stage of the eastern border barrier fence” 2023, < <https://raja.fi/en/the-eastern-border-barrier-fence> > žiūrėta [2024-05-07]

¹⁴⁵ Euronews, “Finland to keep its border closed with Russia over migration concerns” , 2024, < <https://www.euronews.com/my-europe/2024/04/04/finland-to-keep-its-border-closed-with-russia-over-migration-concerns> > žiūrėta [2024-05-07]

4.1.3. Krizės politizacija

Skirtingai nei 2015 m. 2023 m. Suomijos šalis buvo suinteresuota kovoti prieš instrumentalizuotą migracijos krizę, nes tai jau buvo saugumo klausimas. Rusijos bandymas pasitelkti migrantus kaip instrumentalizavimo priemonę buvo ryškus bandymas destabilizuoti Suomijos padėtį pasienyje. Ši hibridinio karo forma, kurią taip pat išbandė ir Baltarusijos režimas vis tik nebuvo itin sėkminga, nes Suomija ėmėsi greitų veiksmų kaip atsakyti į besiformuojančią krizę. Šis saugumizacijos klausimas, lėmė greitą sprendimų priėmimą (pasienio punktų uždarymą) ir sustiprintą sienos kontrolę. Greita ES reakcija ir pagalba Suomijai dėl Rusijos migrantų instrumentalizavimo taip pat buvo stiprus veiksnys dėl to. Remiantis postfunkcionalizmo teorija, tai pabėgėlių krizė tapo politizuota. Tą Teigia ir interviuojamasis Antti Virtta, teigdamas, jog politizacija skatino visas Suomijos parlamente esančias partijas ieškoti bendro ir veiksmingo sprendimo krizei stabdyti¹⁴⁶. Čia liečia ne tik Suomijos, bet ir Lietuvos atvejį. Skirtumas nuo 2015 m. migracijos krizės yra tas, jog per šias krizes (2021 m. ir 2023 m.) galime sakyti, jog pačioje ES nebuvo susiskaldymo kas liečia atsaką į migracijos krizes. Postfunkcionalizmo teorija teigia, kad dominuoja dvi, tai yra politizacijos ir identiteto aspektai. Šiuo atveju, tiek Lietuvoje tiek ir Suomijoje buvo šie aspektai buvo patys svarbiausi. Iš ES perspektyvos, tai buvo aišku prieš ką yra kovojava ir kam duodamas atsakas. Svarbu, jog ES įvardijo tiek Rusiją tiek ir Baltarusiją kaltomis dėl migracijos krizių. Tai leido Europos sąjungai susivienyti, kas lėmė valstybių viduje susiskaldymo tarp politinių partijų nebuvimą. Ši krizė buvo politizuota ta prasme, jog ES bendrai sutiko, kad migrantai yra politinis įrankis autokratiškosios režimų destabilizuoti padėti ES. Saugumas buvo iškeltas pirmiau visko, tad Tiek ES, tiek valstybių narių, kurios susidūrė su krize, pagrindinis prioritetas buvo saugumas.

¹⁴⁶ Interviu su A. Virtta

IŠVADOS

1. Remiantis postfunkcionalizmo teorija, išanalizuota, jog Lietuvos ir Suomijos Respublikose migracijos krizė buvo politizuota, nes pirmiausiai valdžios institucijos akcentavo būtinybę užtikrinti valstybės saugumą. Didelio susiskaldymo nebuvo, taigi priimti sprendimai dėl atsako į migracijos krizę buvo greiti. Taip pat migracija kaip instrumentalizavimo priemonė buvo siekis autokratiškosios režimų destabilizuoti padėtį ES ir valstybėse narėse. Tarp nelegalių migrantų galėjo būti ir tokių asmenų, kurie galėjo kelti pavojų visuomenės saugumui. Per trumpą laiką nebuvo įmanoma identifikuoti kokius asmenis kerta valstybės sieną, nes daugelyje atvejų būta taip, kad migrantas neturėdavo asmens tapatybės patvirtinančių dokumentų. Grėsmė buvo ir ta, kaip teigė interviuojamasis L. Kasčiūnas, kad jeigu nebūtų priimti neįleidimo politikos sprendimai, tai Lietuva būtų tapusi „perenamuoju kiemu“¹⁴⁷. Naudojant migrantų instrumentalizacijos teoriją buvo iširta, trečioji šalis skatina neteisėtos migracijos srautus ir eskaluoja krizinę situaciją. Todėl kaip teigė interviuojamasis A. Virtta buvo svarbu į krizę reaguoti ją deeskaluojant.
2. Nelegalių migrantų naudojimas kaip destabilizacijos įrankis tapo grėsmėmis Lietuvos ir Suomijos Respublikų vidaus saugumui, todėl buvo būtina imtis šių grėsmių neutralizacijos priemonių. Taikant lyginamosios analizės metodą buvo iširtos Lietuvos ir Suomijos Respublikų atsako priemonės, kurios stabilizavo situaciją pasienyje. Galima daryti išvadą kad Lietuvos ir Suomijos valstybių atsakas į grėsmes buvo veiksmingas. Lietuva taikė migrantų apgrėžimo politiką, kuri leido suvaldyti migrantų srautus pasienyje, o vėliau pradėjo ir fizinio barjero statybas. Suomijos atvejo atlikta analizė bei pusiau struktūruotas interviu parodė, jog atsako priemonės buvo kitokios, tačiau taip pat veiksmingos. Suomija uždarė visus pasienio punktus su Rusijos Federacija. Pasienio punktų uždarymas padėjo stabilizuoti padėtį pasienyje. Tuo pačiu teigtina, kad ši migracijos krizė buvo hibridine ataka prieš šias valstybes. Pažymėtina, kad remiantis postfunkcionalizmo teorija, daroma prielaida, jog ši krizė buvo politizuojama.
3. Įvertinus krizės priklausomąjį kintamąjį Europos Sąjungoje buvo keičiami teisės aktai, susiję su bendra prieglobsčio ir grąžinimo pasienyje procedūra. Taip pat darytina išvada, jog ES

įsitraukimas ir pagalbos priemonės padedant valstybėm narėm valdyti migracijos krizę buvo ypač veiksmingos. ES suteikė materialinę (pvz. finansinę, materialinę paramą) bei žmogiškųjų išteklių pagalbą (pvz. valstybėm narėm į pagalbą buvo siunčiami FRONTEX nuolatinio korpuso pareigūnai). Visa tai leido suvaldyti ir stabilizuoti padėtį pasienyje, kurią kryptingai siekė destabilizuoti tiek Baltarusijos, tiek ir Rusijos režimai. Priimti teisiniai ir politiniai sprendimai sumažino sienos kirtimo atvejus ir padidino valstybių vidaus saugumą. Teigtina, kad šiose valstybėse narėse destabilizacijos procesas buvo sustabdytas.

Literatūros sąrašas

1. News – global, „*Irregular Migrant, Refugee Arrivals in Europe Top One Million in 2015*“, 2015, < <https://www.iom.int/news/irregular-migrant-refugee-arrivals-europe-top-one-million-2015-iom> > žiūrėta [2024-02-05]
2. Eurostat, „*Asylum quarterly report*“, < <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/12544011/12980988/Asylum+quarterly+report+-+Q3+2015.pdf/cdc8922a-79b4-901c-4c68-23408b85564f?t=1625511345863> > žiūrėta [2024-02-05]
3. European Commission, „*Country responsible for asylum application (Dublin Regulation)*“, < https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system/country-responsible-asylum-application-dublin-regulation_en?prefLang=lt >, žiūrėta [2024-02-05];
4. Austėja Makarevičiūtė ir Jurgis Vedrickas, „*Atsako į Europos migracijos krizę ir migracijos politikos pokyčių ES bei Lietuvoje 2015-2020 m. apžvalga*“, 2020, žiūrėta [2024-02-05] < <https://www.eesc.lt/wp-content/uploads/2022/09/eesc-tyrimas-atsako-i-europos-migracijos-krize.pdf> >
5. James Traub, „*Even Sweden doesn't want migrants anymore*“, Foreign Policy, < <https://foreignpolicy.com/2021/11/17/even-sweden-doesnt-want-migrants-anymore-syria-iraq-belarus/> > [2024-02-05]
6. Elisabeth Braw, „*EU's Belarus border: A hotspot in the making*“, opinion, 2021 < <https://www.politico.eu/article/eu-belarus-border-migration-hotspot-lithuania-poland-latvia-alexander-lukashenko/> > žiūrėta [2024-03-05]
7. „*Finland joins NATO as 31 st Ally*“ annunciation, 2023, < https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_213448.htm > žiūrėta [2024-02-05]
8. Helsinki (AFP), „*Finland pushing back weaponised migration on Russia border*“ article, 2023 < <https://www.france24.com/en/live-news/20231123-finland-pushing-back-weaponised-migration-on-russia-border> > žiūrėta [2024-02-05]
9. Lietuvos Respublikos Seimas, nutarimas „*dėl nepaprastosios padėties įvedimo 2021 m. lapkričio 9 d. Nr.XIV-617*“, Vilnius, 2021 < <https://www.infolex.lt/ta/720280> > žiūrėta [2024-02-05]
10. Laurynas Biekša, Ilona Ivašauskaitė, „*3.2. Lietuvos reakcija į prieglobsčio prašytojų antplūdį tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės kontekste*“, (Lietuvos teisė 2021 Esminiai pokyčiai) 2021 < <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/c267dbaa-e4f5-4631-b2e4-d67cdaa73f78/content> > žiūrėta [2024-02-10]
11. BNS, „*Pasienyje su Baltarusija baigtas statyti fizinis barjeras*“ 2022 < <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1768287/pasienyje-su-baltarusija-baigtas-statyti-fizinis-barjeras> > žiūrėta [2024-02-10]
12. „*Situation at Finland's eastern border*“, annunciation, 2023 < <https://valtioneuvosto.fi/en/situation-at-finlands-eastern-border> > žiūrėta [2024-02-10]
13. Europos Komisija „*bendras komunikantas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui*“ Reagavimas į valstybės remiamą naudojimąsi migrantais kaip įrankiais prie ES išorės sienų, Strasbūras, 2021, < [1_LT_ACT_part1_v2.docx](#) > žiūrėta [2024-02-10]

14. Europos Komisija, „Migracija: ES padeda nukreipti humanitarinę paramą migrantams Lietuvoje“, pranešimas spaudai, Briuselis, 2021, < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/ip_21_3846 > žiūrėta [2024-02-10]
15. Europos vadovų taryba Europos Sąjungos taryba, „ES civilinė sauga“, 2023 < <https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/civil-protection/> > žiūrėta [2024-02-05]
16. Anne Kauranen, Essi Lehto, Reuters „Von der Leyen promises Finland EU help to counter migrants from Russia“, article, 2024, < <https://www.reuters.com/world/europe/eu-should-help-finland-prevent-migrants-arriving-russia-pm-says-2024-04-19/> > žiūrėta [2024-02-10]
17. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Hibridinės atakos prieš Lietuvą Chronologija“ 2021, < <https://sena-vmr.lrv.lt/lt/naujienos/hibridines-atakos-pries-lietuva-chronologija> > žiūrėta [2024-02-10]
18. Authority of the House of Lords, „Frontex the EU external borders agency“, European Union Committee, 2007, < https://books.google.lt/books?id=luPEikc7-0oC&pg=PA13&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false > žiūrėta [2024-02-13]
19. YLE NEWS „Eastern border quite; PM describes Russian operation as hybrid attack“, 2023, < <https://yle.fi/a/74-20065426> > žiūrėta [2024-02-15]
20. Europos Sąjungos taryba, „Baltarusija. ES patvirtino 5-ąją sankcijų už nuolatinius žmogaus teisių pažeidimus ir naudojimąsi migrantais kaip priemone rinkinį“, pranešimas spaudai, 2021 < <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2021/12/02/belarus-eu-adopts-5th-package-of-sanctions-over-continued-human-rights-abuses-and-the-instrumentalisation-of-migrants/> > žiūrėta [2024-02-13]
21. Lietuvos Respublikos vyriausybė, Lietuvos Respublikos vyriausybės 2021 metų veiklos ataskaita, 2022, < [LRV_2021 m. veiklos ataskaita.docx](LRV_2021_m_veiklos_ataskaita.docx) > žiūrėta [2024-02-15]
22. European Commission, „Statement by President von der Leyen at the joint press conference with Finnish Prime Minister Orpo“, Statement, 2024, < https://europa.eu/newsroom/ecpc-failover/pdf/statement-24-2161_en.pdf > , žiūrėta [2024-05-01]
23. Pūraitė, Aurelija, Greičius, Saulius, Seniutienė, Danguolė, „Managing State Border in the Context of Migration Crisis in Europe: Lithuanian Case“, Montenegrin Journal of Economics, Vol. 13, No. 3 (2017), < https://www.researchgate.net/publication/323837689_Managing_State_Border_in_the_Context_of_Migration_Crisis_in_Europe_Lithuanian_Case > žiūrėta [2024-05-01]
24. Bagdonas, Ažuolas, “The EU migration crisis and the Baltic security”, Journal on Baltic Security, 1(2), 2015, p. 7-27, < <J.04~2015~1479976155582.pdf> (lituanistika.lt) > žiūrėta [2024-05-01]
25. Tuomisto, Karolina, Tiittala, Paula, Keskimäki, Ilmo, Helve, Otto, “Refugee crisis in Finland: Challenges to safeguarding the right to health for asylum seekers“, Health policy, 2019, p. 825-832, < <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S016885101830681X> > žiūrėta [2024-05-01]
26. Pyrhönen, Niko, Leinonen, Johanna, Martikainen, Tuomas, “NORDIC MIGRATION AND INTEGRATION RESEARCH: OVERVIEW AND FUTURE PROSPECTS“, POLICY PAPER 3/2017, p. 4-54 < <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1085791/FULLTEXT01.pdf> > žiūrėta [2024-05-01]

27. Repčys, Ignas, „LIETUVOS ATSAKAS Į MIGRACIJOS KRIZES EUROPOS SAJUNGOJE: NUO BALANSAVIMO IKI TEMPO DIKTAVIMO?“, magistro darbas, 2023, p. 6-58 < [Magistro darbas Ignas Repčys.pdf](#) > žiūrėta [2024-05-01]
28. Hooghe, Liesbet and Marks, Gary, “A Postfunctionalist Theory of European Integration: From Permissive Consensus to Constraining Dissensus“, British Journal of Political Science, published online by Cambridge University Press, p. 1-23, 2008, < <https://www.cambridge.org/core/journals/british-journal-of-political-science/article/abs/postfunctionalist-theory-of-european-integration-from-permissive-consensus-to-constraining-dissensus/60EA0C58491C06327A235761B08878D6> > žiūrėta [2024-05-01]
29. Tanja A. Börzel, Thomas Risse, “From the euro to the Schengen crises: European integration theories, politicization, and identity politics”, Journal of European Public Policy, 2017, p. 17-18, < <https://www.researchgate.net/publication/316566109> *From the euro to the Schengen crises European integration theories politicization and identity politics* > žiūrėta [2024-05-01]
30. Stoica Elena, „National Identity as a Core Concept for the European Standatization procedure“, Procedia Economics and Finance, No. 39, (2016), < <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567116303495> > žiūrėta [2024-05-01]
31. Barry Buzan, Ole Wæver, and Jaap de Wilde, “Security: A New Framework for Analysis“, p. 21-231, 1997, < <https://www.rienner.com/title/Security A New Framework for Analysis> > žiūrėta [2024-05-01]
32. Waever, Ole, , “ *Securitization and Desecuritization*“, On Security: Chapter 3, p. 1, 2002, < <https://www.libraryofsocialscience.com/assets/pdf/Waever-Securitization.pdf> > žiūrėta [2024-05-01]
33. Balzacq, Thierry , “*Securitization Theory. How Security Problems Emerge and Dissolve*“, 258 p. 2010, < <https://www.researchgate.net/publication/286788174> *Securitization Theory How Security Problems Emerge and Dissolve* > žiūrėta [2024-05-01]
34. Skidmore, David, “*Security: a new framework for analysis*“, , vol. 93, No. 4 1999, pp. 1010-1011 < <https://www.researchgate.net/publication/274649174> *Security A New Framework for Analysis* > žiūrėta [2024-05-01]
35. Hoffman, G. Frank, “*Conflict in the 21 st century: the rise of hybrid wars*“, Potomac Institute for Policy Studies, 3-65 p. 2007, < https://www.potomacinstitute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf > žiūrėta [2024-05-01]
36. European Economic and Social Committee, “*MIGRANTŲ INSTRUMENTALIZAVIMAS IR UKRAINOS PABĖGĖLIŲ KRIZĖ VERČIA PERSVARSTYTI MIGRACIJOS POLITIKĄ*“, 2022, < [HTTPS://WWW.EESC.EUROPA.EU/LT/NEWS-MEDIA/NEWS/MIGRANTU-INSTRUMENTALIZAVIMAS-IR-UKRAINOS-PABEGELIU-KRIZE-VERCIA-PERSVARSTYTI-MIGRACIJOS-POLITIKA](https://www.eesc.europa.eu/lt/news-media/news/migrantu-instrumentalizavimas-ir-ukrainos-pabegeliu-krize-vercia-persvarstyti-migracijos-politika) > žiūrėta [2024-05-01]
37. Mieth, Corinna and Williams, Garrath, “*Beyond (Non) – instrumentalisation: Migration and Dignity within a Kantian Framework*“, , article, Volume , pages 209-224, 2022, < <https://link.springer.com/article/10.1007/s10677-022-10288-7> > žiūrėta [2024-05-01]

38. Rasche, Lucas, “*The instrumentalisation of migration – how should the EU respond?*“, Policy paper, 2022, < <https://www.delaorscentre.eu/en/publications/the-instrumentalisation-of-migration> > žiūrėta [2024-05-01]
39. Graban, Artem, “Instrumentalisation of fear and securitisation of “Eastern Borders Route”: the case of Poland-Belarus “border crisis”, Pages 236-260, 2023, < <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09662839.2023.2287499> > žiūrėta [2024-05-01]
40. Morkus, Zenonas ir Morkevičius, Vaidas, „*Kokybinė lyginamoji analizė*“ Lietuvos HSM duomenų archyvas (LiDA) 23 p. 2011, < https://www.fsf.vu.lt/users/zennor/download/2011-12_m_pavasario_semestras/QCA_turinys.pdf > žiūrėta [2024-05-01]
41. Neteisėtos migracijos stebėseną (nuo 2021-01-01), Oficialios statistikos portalas, 2021, < <https://osp.stat.gov.lt/neteiseta-migracija-dashboard> > žiūrėta [2024-05-01]
42. Kavaliauskaitė, Jūratė, „Kiekybinio ir kokybinio tyrimo strategija“, 4 paskaita (TSPMI), 2010, < https://googlegroups.com/group/Europos_studijos_2010/attach/282042d299059800/4paskaita_TyrimoStrategija2010Master.ppt?part=0.1 > žiūrėta [2024-05-01]
43. JT Pabėgėlių agentūra (UNHCR), „2015 m. Viduržemio jūros regiono krizė po šešių mėnesių: fiksuojamas didžiausias pabėgėlių ir migrantų skaičius“, JT Pabėgėlių agentūra, 2015, < <https://www.unhcr.org/neu/lt/943-jt-pabegeliu-agentura-unhcr-2015-m-vidurzemio-juros-regiono-krize-po-sesiu-menesisu-fiksuojamas-didziausias-pabegeliu-ir-migrantu-skaicius.html> > žiūrėta [2024-05-01]
44. Kingsley, Patrick, “*Refugee crisis: apart from Syrians, who is travelling to Europe?*“, analysis, 2015, < <https://www.theguardian.com/world/2015/sep/10/refugee-crisis-apart-from-syrians-who-else-is-travelling-to-europe> > žiūrėta [2024-05-01]
45. Kojala, Linas, „*Pabėgėlių krizė atslūgo, bet ar problema – išspręsta?*“, Vilniaus universitetas Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, 2018, < <https://www.tspmi.vu.lt/komentarai/linas-kojala-pabegeliu-krize-atslugo-bet-ar-problema-isspresta/> > [2024-05-01]
46. IOM, UN, Migration, Hungary, “*The European Migration crisis and Hungary*“, < <https://hungary.iom.int/european-migration-crisis-and-hungary> > žiūrėta [2024-05-01]
47. IOM, UN, Migration, Hungary, “*Migration in Hungary*“, < <https://hungary.iom.int/migration-hungary> > žiūrėta [2024-05-01]
48. European Commission, “*Migration: Commission refers HUNGARY to the Court of Justice of the European Union over its failure to comply with Court judgment*“, press release, Brussels, 2021, < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_5801 > žiūrėta [2024-05-01]
49. ES pasienio agentūra pasitraukia iš Vengrijos dėl teisių pažeidimų. New York Times. 2020 < <https://www.nytimes.com/2021/01/27/world/europe/frontex-hungary-eu-asylum.html> > žiūrėta [2024-05-01]
50. Europos parlamentas, „*Migracija ir prieglobstis: faktai ir skaičiai*“, straipsnis, 2023, < https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2019/7/story/20170629STO78630/20170629STO78630_lt.pdf > žiūrėta [2024-05-01]
51. Council of the EU, “*Migration policy: Council reaches agreement on key asylum and migration laws*“, Press release, 2023, < <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/01/18/migration-policy/> > žiūrėta [2024-05-01]

- [releases/2023/06/08/migration-policy-council-reaches-agreement-on-key-asylum-and-migration-laws/](#) > žiūrėta [2024-05-01]
52. European Commission „A European Border and Coast Guard to protect Europe’s External Borders“, press release, 2015, < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_6327 > žiūrėta [2024-05-01]
 53. Europos sienų ir pakrančių apsaugos tarnyba Europos išorės sienoms apsaugoti, „2019 m. gruodžio 4 d. įsigaliojo reglamentas, kuriuo iš dalies keičiami Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros“ pataisytas reglamentas, 2020, < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_6327 > žiūrėta [2024-05-01]
 54. EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS „ES 2019/1896“, 2019, < <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R1896> > žiūrėta [2024-05-01]
 55. Gesley, Jenny, „Europos Sąjunga: Peržiūrėtas reglamentas stiprina Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūrą“. Global Legal Monitor. Kongreso teisės biblioteka. 2020, < https://digital.lib.washington.edu/researchworks/handle/1773/4630/browse?rpp=20&sort_by=1&type=title&etal=-1&starts_with=N&order=ASC > žiūrėta [2024-05-01]
 56. BBC, „Belarus election: Police use live fire on protesters in Brest“ article, 2020, < <https://www.bbc.com/news/world-europe-53748748> > žiūrėta [2024-05-01]
 57. Krištopaitytė, Eglė, „L. Linkevičius: S. Cichanouskajos vaizdo įrašai, kuriuose ji ragina nesipriešinti, nufilmuoti ją sulaikius“ , 15 min, straipsnis, 2020, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/l-linkevicius-s-cichanouskaja-turi-lietuvos-viza-salyje-gali-buti-vienerius-metus-56-1359674> > [2024-05-01]
 58. Council of the EU, „Belarus: Aleksandr Lukashenko and 14 other officials sanctioned over ongoing repression“ , press release, 2020, < <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/11/06/belarus-alexandr-lukashenko-and-14-other-officials-sanctioned-over-ongoing-repression/> > žiūrėta [2024-05-02]
 59. Hussein, Fatima, „US sanctions Belarus‘ election officials, president’s plane“ , AP news, article, 2023, < <https://apnews.com/article/belarus-ukraine-war-sanctions-lukashenko-9a889062f8237de39c62a1c9785d5d4d> > žiūrėta [2024-05-02]
 60. Murauskaitė, Aida, Šukšta, Valdemaras, Damulytė, Jūratė, Jakubauskas, Ramūnas, Skėrytė, Jūratė, „Minske nutupdytas „Ryanair“ lėktuvas pasiekė Vilnių, Landsbergis padėtį aptarė su Vašingtonu“ , LRT, BNS, straipsnis, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1415497/minske-nutupdytas-ryanair-lėktuvas-pasieke-vilniu-landsbergis-padeti-aptare-su-vasingtonu> > , žiūrėta [2024-05-02]
 61. Eccles, Mari, „EU court upholds sanctions against Belarus‘ airspace regulator over Ryanair plane diversion“ , Politico, article, 2023, < <https://www.politico.eu/article/eu-court-upholds-sanctions-against-belarus-airspace-regulator-over-ryanair-plane-diversion/> > žiūrėta [2024-05-02]
 62. Europos Sąjungos Taryba, „Baltarusija: ketvirtasis ES sankcijų dėl ilgalaikių represijų ir priverstinio „Ryanair“ orlaivio nutupdymo paketas“ , Consilium, Europa, pranešimas spaudai, 2021, < <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2021/06/21/belarus-fourth-package-of-eu-sanctions-over-enduring-repression-and-the-forced-landing-of-a-ryanair-flight/> > žiūrėta [2024-05-02]
 63. Paulauskaitė, Ugnė, „Bilotaitė: padaugėjo migrantų iš Baltarusijos, stiprinama sienos apsauga“ , BNS, TV3.LT, straipsnis, 2021, < <https://www.tv3.lt/naujiena/lietuva/bilotaitė> >

- [padaugejo-migrantu-is-baltarusijos-stiprinama-sienos-apsauga-n1098018](#) > žiūrėta [2024-05-02]
64. ELTA, „*Bilotaitė: prieš Lietuvą pradėtas hibridinis karas, bet situacija valdoma*“, Delfi, straipsnis, 2021, < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/bilotaite-pries-lietuva-pradetas-hibridinis-karas-bet-situacija-valdoma-87389401> > žiūrėta [2024-05-02]
 65. Dapkus, Liudas, „*Lithuania says Belarus could be behind recent migrant influx*“, US NEWS, article, 2021, < <https://www.usnews.com/news/world/articles/2021-06-07/lithuania-says-belarus-could-be-behind-recent-migrant-influx> > žiūrėta [2024-05-02]
 66. Belta, „*Lukashenko comments on measures to fight illegal migration on border*“, article, 2021, < <https://eng.belta.by/president/view/lukashenko-comments-on-measures-to-fight-illegal-migration-on-border-141460-2021/> > žiūrėta [2024-05-02]
 67. Kulakevich, Tatsiana, „*Trouble on the Belarus-Poland border: What you need to know about the migrant crisis manufactured by Belarus' leader*“, The conversation, academic rigour, journalistic flair, 2021, < <https://theconversation.com/trouble-on-the-belarus-poland-border-what-you-need-to-know-about-the-migrant-crisis-manufactured-by-belarus-leader-172108> > žiūrėta [2024-05-02]
 68. Parrock, Jack, „*Lukashenko is “using human beings” in an “extreme act of aggression towards the EU”*“, says Johansson“, Euronews, article, 2021, < <https://www.euronews.com/my-europe/2021/08/25/lukashenko-is-using-human-beings-in-an-extreme-act-of-aggression-towards-the-eu-says-johan> > žiūrėta [2024-05-02]
 69. Hall, B, Fleming, S, Shotter, J, „*How migration became a weapon in a ‘hybrid war’*“, Financial Times, 2021, < <https://www.ft.com/content/83ece7e4-cc71-45b5-8db7-766066215612> > žiūrėta [2024-05-02]
 70. European Commission, „*Statement by President von der Leyen at the joint press conference with NATO Secretary-General Stoltenberg and Latvian Prime Minister Kariņš in relation to the situation in Belarus and at its border with the EU*“, declaration, 2021, < https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/es/statement_21_6402 > žiūrėta [2024-05-02]
 71. Grzywaczewski, Tomasz, „*Russia and Belarus Are Using Migrants as a Weapon Against the EU*“, foreign policy, 2021, < <https://foreignpolicy.com/2021/09/18/russia-belarus-poland-lithuania-migrants-eu-weapon/> > žiūrėta [2024-05-02]
 72. Lietuvos Respublikos Seimas, „*Seimas priėmė rezoliuciją dėl hibridinės agresijos atėmimo*“, pranešimas spaudai, 2021, < https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35403&p_k=1&p_t=277488 > žiūrėta [2024-05-02]
 73. BNS, 15min.lt, „*Neteisėti migrantai bus apgręžiami, nukreipiami į pasienio punktus*“, straipsnis, 2021, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/neteiseti-migrantai-bus-apgreziami-nukreipiami-i-pasienio-punktus-56-1544052> > žiūrėta [2024-05-02]
 74. Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerija, „*Lietuva sieks Baltarusijos režimo atsakomybės už migrantų neteisėtą įvežimą*“, pranešimas, 2023 < <https://tm.lrv.lt/lt/naujienos/lietuva-sieks-baltarusijos-rezimo-atsakomybes-uz-migrantu-neteiseta-ivezima/> > žiūrėta [2024-05-02]
 75. Lietuvos Respublikos Energetikos ministerija, „*Pasienyje su Baltarusija – pilnai įrengtas fizinis barjeras*“, pranešimas, 2022, < <https://enmin.lrv.lt/lt/naujienos/pasienyje-su-baltarusija-pilnai-irengtas-fizinis-barjeras/> > žiūrėta [2024-05-02]
 76. LRYTAS.LT, ELTA, „*Dėl migrantų apgręžimo politiką įtvirtinusio įstatymo, „Sienos grupė“ planuoja kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą*“, straipsnis, 2023, < <https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2023/04/28/news/del-migrantu-apgrezimo->

- [politika-itvirtinusio-istatymo-sienos-grupe-planuoja-kreiptis-i-europos-sajungos-teisingumo-teisma-26879294](#) > žiūrėta [2024-05-02]
77. ELTA, „Seimas po pateikimo pritarė neteisėtų migrantų apgręžimo politiką įtvirtinančiam įstatymui“, Delfi.lt, straipsnis, 2023, < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/seimas-po-pateikimo-pritare-neteisetu-migrantu-apgrezimo-politika-itvirtinanciam-istatymui-92769331> > žiūrėta [2024-05-02]
78. Aurelijus Gutauskas, „MIGRACIJA PRIE BALTARUSIJOS SIENOS NĖRA NEI TEISĖTA, NEI NETEISĖTA“ mokslas be pamokslų, 2022, < <https://www.tf.vu.lt/news/vu-law-professor-migration-at-the-border-of-belarus-is-neither-legal-nor-illegal/> > žiūrėta [2024-05-03]
79. Saulius Jakučionis, „Frontex biuras kritikuoja Lietuvą dėl migrantų atstūmimo, Lietuva tvarkos keisti nežada“, 15min.lt, BNS, straipsnis, 2021, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/projektas-frontex-biuras-kritikuoja-lietuva-del-migrantu-atstumimo-siulo-alternatyva-56-1619954> > žiūrėta [2024-05-03]
80. Margiris Meilutis, „VRM: Frontex rekomendacijos nėra privalomos, Lietuva nuspręs, kiek jų laikytis“, 15min.lt, straipsnis, 2021 < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/vrm-frontex-rekomendacijos-nera-privalomos-lietuva-nuspres-kiek-ju-laikytis-56-1620066> > žiūrėta [2024-05-03]
81. Margiris Meilutis, „Priešnuodis Baltarusijos pasieniečių vykdomam barjero gadinimui – stebėjimo sistema“, 15min.lt, 2022, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/priesnuodis-baltarusijos-pasienieciu-vykdomam-barjero-gadinimui-stebejimo-sistemas-56-1918214> > žiūrėta [2024-05-03]
82. Delfi.lt, „Baltarusijos pareigūnai prie Lietuvos surengė provokaciją“, 2023, < <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/baltarusijos-pareigunai-prie-lietuvos-surenge-provokacija-95122121> > [2024-05-03]
83. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „Ministrė A. Bilotaitė: migracijos krizę suvaldėme priėmę sunkius, bet būtinus sprendimus“, 2022, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/ministre-a-bilotaite-migracijos-krize-suvaldeme-prieme-sunkius-bet-butinus-sprendimus/> > žiūrėta [2024-05-03]
84. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, „ES stiprins išorės sienų apsaugą – į Lietuvos siūlymus atsižvelgta“, 2022, < <https://vrm.lrv.lt/lt/naujienos/es-stiprins-isores-sienu-apsauga-i-lietuvos-siulymus-atsizvelgta> > žiūrėta [2024-05-03]
85. 15min, „Lietuvą pasiekė beveik 30 mln. eurų EK paramos migracijos krizės valdymui“, 2021, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/lietuva-pasieke-beveik-30-mln-euru-ek-paramos-migracijos-krizes-valdymui-56-1578044> > žiūrėta [2024-05-03]
86. Frontex, “Frontex launches rapid intervention in Lithuania“, 2021, < <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/frontex-launches-rapid-intervention-in-lithuania-MwIEXJ> > žiūrėta [2024-05-03]
87. LRT, „Į Lietuvą atvyko 60 papildomų „Frontex“ pareigūnų, padėsiančių valdyti migrantų krizę“, BNS, 2021, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1460297/i-lietuva-atvyko-60-papildomu-frontex-pareigunu-padesianciu-valdyti-migrantu-krize> > žiūrėta [2024-05-03]
88. 15min, „VRM apžvelgia 2021-uosius: tai buvo istorinių išbandymų metai“, 2021, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/vrm-apzvelgia-2021-uosius-tai-buvo-istoriniu-isbandymu-metai-56-1611882> > žiūrėta [2024-05-03]
89. LRT, „ES šalys susitarė dėl naujos migracijos politikos“, BNS, 2023, < <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/2092240/es-salys-susitare-del-naujos-migracijos-politikos> > žiūrėta [2024-05-03]

90. Spanish Presidency, “European Council. Council agrees mandate on EU law dealing with crisis situations”, Press release, 2023, < <https://spanish-presidency.consilium.europa.eu/en/news/council-eu-agrees-on-eu-law-dealing-with-crisis-situations/> > žiūrėta [2024-05-03]
91. Reliefweb, “Pact on Migration and Asylum - A common EU system to manage migration (11 April 2024)”, press release, 2024, < <https://reliefweb.int/report/world/pact-migration-and-asylum-common-eu-system-manage-migration-11-april-2024> > žiūrėta [2024-05-03]
92. Susana Ferreira, “From Narratives to Perceptions in the Securitisation of the Migratory Crisis in Europe”, University of Madrid, 2018, p. 1, < <https://www.e-ir.info/pdf/75254> >; Pietro Castelli Gatinara, “The politicization and securitization of migration in Europe: Public opinion, political parties and the immigration issue”, University of Oslo, 2016, p. 15, < https://www.researchgate.net/publication/308416577_The_politicization_and_secritization_of_migration_in_Europe_Public_opinion_political_parties_and_the_immigration_issue > žiūrėta [2024-05-03]
93. Ilkhom Khalimzoda, “Migration diet of populism versus migrant attraction in Finland”, European center for populism studies, 2023, < <https://www.populismstudies.org/migration-diet-of-populism-versus-migrant-attraction-in-finland/> > žiūrėta [2024-05-05]
94. NATO, “Finland joins NATO as 31st Ally”, 2023, < https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_213448.htm > žiūrėta [2024-05-05]
95. BNS, TV3, „Kremlius sureagavo į Suomijos narystę NATO: pažėrė grasinimų“, 2023, < <https://www.tv3.lt/naujiena/uzsienis/kremlius-sureagavo-i-suomijos-naryste-nato-pazere-grasinimu-n1228442> > žiūrėta [2024-05-05]
96. Yulia Kesaieva, Darya Tarasova, Benjamin Brown and Amarachi Orie, CNN, “Putin warns of problems with neighboring Finland after West ‘dragged it into NATO’”, 2023, < <https://edition.cnn.com/2023/12/17/world/putin-warns-problems-finland-nato-intl/index.html> > žiūrėta [2024-05-05]
97. 15min, „Suomijos pasienyje Rusija kuria „migracijos krizę“: migrantus atgabena FSB“, 2023, < <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/baltarusijos-scenarijus-suomijos-pasienyje-rusija-kuria-migracijos-krize-57-2147842> > žiūrėta [2024-05-05]
98. RFE/RL, „Putin Warns Finland Of Unspecified 'Problems' As Helsinki Closes Border Again“ 2023, < <https://www.rferl.org/a/russia-putin-finland-nato-border-closure/32734153.html> > žiūrėta [2024-05-05]
99. Delfi, Elta, „Suomijos pasieniečiai pataria statyti tvorą pasienyje su Rusija: situacija pasikeitė“, 2022, < <https://www.delfi.lt/news/daily/world/suomijos-pasienieciai-pataria-statyti-tvora-pasienyje-su-rusija-situacija-pasikeite-91337189> > žiūrėta [2024-05-05]
100. Vanessa Gera, Jari Tanner, “Why Finland is blaming Russia for a sudden influx of migrants on its eastern border“, AP NEWS, 2023, < <https://apnews.com/article/finland-russia-migrants-border-nato-eu-0e1ba68a783e3aa392539074c4dc39e1> > žiūrėta [2024-05-05]
101. Brendan Cole, “Putin's New Plan to Destabilize NATO“, Newsweek, 2023, < <https://www.newsweek.com/russia-finland-nato-migrant-1846370> > žiūrėta [2024-05-05]
102. Anne Kauranen, Andrew Gray, “Finland joins NATO in historic shift, Russia threatens 'counter-measures’“, Reuters, 2023, < <https://www.reuters.com/world/europe/finland-set-join-nato-historic-shift-while-sweden-waits-2023-04-04/> > žiūrėta [2024-05-05]

103. Delfi, Elta, „NATO narei – Rusijos diplomato grasinimai: ji nukentės pirmoji“, 2023, < <https://www.delfi.lt/news/daily/world/nato-narei-rusijos-diplomato-grasinimai-ji-nukentes-pirmoji-95484233> > žiūrėta [2024-05-06]
104. Elisabeth Braw, “*Putin miscalculated on Finland’s border*“, politico, 2024, < <https://www.politico.eu/article/vladimir-putin-russia-miscalculated-on-finland-border/> > > žiūrėta [2024-05-06]
105. Finnish Government Ministry of the Interior, “*An overview of migration to the EU and Finland 1/2023*“ 2023, < <https://valtioneuvosto.fi/en/-/1410869/an-overview-of-migration-to-the-eu-and-finland-1-2023> > žiūrėta [2024-05-06]
106. IOM, “*Irregular Migrant, Refugee Arrivals in Europe Top One Million in 2015*”, 2015, < <https://www.iom.int/news/irregular-migrant-refugee-arrivals-europe-top-one-million-2015-iom> > Council of the European Union, “*Infographic – irregular arrivals to the EU (2008-2022)*”, < <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/irregular-arrivals-since-2008/> >, žiūrėta [2024-05-07]
107. Info migrants, “*Finland: Around 160 asylum seekers reported 'missing'*“ 2023, < <https://www.infomigrants.net/en/post/54681/finland-around-160-asylum-seekers-reported-missing> > žiūrėta [2024-05-07]
108. Pierre Emmanuel Ngendakumana, “*EU to deploy more guards to bolster Finland’s border control efforts*“, Politico, 2023, < <https://web.archive.org/web/20231124190618/https://www.politico.eu/article/eu-finland-deploy-50-border-guard-officers-bolster-finland-control-activities-russia/> > žiūrėta [2024-05-07]
109. AL Jazeera, “*Finland to block border amid Russian ‘instrumentalisation of migrants’*“, 2023, < <https://www.aljazeera.com/news/2023/11/17/finland-to-place-barriers-on-russian-border-to-block-migrant-flow> > žiūrėta [2024-05-07]
110. Elisabeth Braw, “*Finland counters Russian border gambits in the high north*“, Politico, 2024, < <https://www.politico.eu/article/finland-russia-border-migrants-nato-vladimir-putin/> > žiūrėta [2024-05-07]
111. IntelliNews, “*Finland closes all but one border crossing with Russia*“, 2023, < <https://www.intellinews.com/finland-closes-all-but-one-border-crossing-with-russia-302559/> > žiūrėta [2024-05-07]
112. SkyNews, “*Finland lays out plans to block asylum seekers arriving from Russia*“, 2024, < <https://news.sky.com/story/finland-lays-out-plans-to-block-asylum-seekers-arriving-from-russia-13095252> > žiūrėta [2024-05-07]
113. RAJA Finnish border guard, “*The pilot stage of the eastern border barrier fence*“ 2023, < <https://raja.fi/en/the-eastern-border-barrier-fence> > žiūrėta [2024-05-07]
114. Euronews, “*Finland to keep its border closed with Russia over migration concerns*“, 2024, < <https://www.euronews.com/my-europe/2024/04/04/finland-to-keep-its-border-closed-with-russia-over-migration-concerns> > žiūrėta [2024-05-07]

Priedas nr. 1.
Interviu klausimynas

LT

Sveiki, gerbiamas respondente,

Esu Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto Europos studijų magistro nuolatinių studijų antro kurso studentas Ovidijus Požėla. Rašau baigiamąjį magistro darbą, kurio tema - „Rusijos ir Baltarusijos siekis destabilizuoti padėtį ES šalių pasienyje pasitelkiant nelegalius migrantus: Lietuvos ir Suomijos atsako analizė“. Atlieku tyrimą, kurio metu siekiu iširti tiek Lietuvos, tiek Suomijos atsako priemones į nelegalios migracijos krizę šių ES valstybių pasienyje. Jūsų atsakymai bus panaudoti tik tyrimo tikslui pasiekti.

Ačiū!

EN

dear respondent,

I am Ovidijus Požėla, a second year student of the Master's degree in European Studies at the Institute of International Relations and Political Science of Vilnius University, and I am writing my final master's thesis on the topic "Russia and Belarus seek to destabilize the situation at the EU border by using illegal migrants: an analysis of the response of Lithuania and Finland". My research aims to investigate the responses of both Lithuania and Finland to the irregular migration crisis at the borders of these EU countries. Your answers will only be used for the purpose of the study.

Thank you!

Interviu nr. 1

Procedūriniai klausimai:

1. Ar sutinkate, jog pokalbis būtų įrašytas ir naudojamas magistro darbo tikslams?
2. Ar sutinkate, jog pokalbis būtų cituojamas magistro baigiamajame darbe?
3. Ar sutinkate, jog cituojant interviu būtų nurodyta jūsų vardas ir pavardė?

Interviu klausimai:

1. Kaip vertinate valstybės sienos apsaugos pareigūnų darbo kokybę, šiuo laikotarpiu, kai mūsų valstybė patiria masinį migrantų antplūdį?
2. Ar migrantų apgręžimo politika tikrai buvo būtina?
3. Jūsų manymu, ar Lietuva pakankamai buvo pasiruošusi migrantų antplūdžiui?
4. Kaip vertinate bendradarbiavimą su Rusijos Federacija bei Baltarusijos Respublika, užtikrinant sienos apsaugos kokybę? Ar apskritai toks bendradarbiavimas įmanomas?
5. Ar fizinis barjeras bei vaizdo stebėjimo sistemos kameros gali būti tas pagrindinis faktorius, kuris ženkliai prisidės prie valstybės sienos apsaugos pareigūnų nusikalstamos veikos užkardymo prie valstybės sienos?
6. Kaip manote ar mūsų valstybės diplomatinis bendradarbiavimas su migrantų kilmės šalimis galėtų prisidėti prie migrantų srautų užkardymo?

Interviuojamasis: LK, Laurynas Kasčiūnas, Seimo narys, Krašto apsaugos ministras, Tėvynės sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratai.

Interviuotojas: OP, Ovidijus Požėla

Interviu data: 2023 11 08

OP: Ar sutinkate, jog pokalbis būtų įrašytas ir naudojamas magistro darbo tikslams?

LK: Taip, sutinku.

OP: Ar sutinkate, jog pokalbis būtų cituojamas magistro baigiamajame darbe?

LK: Taip, sutinku.

OP: Ar sutinkate, jog cituojant interviu būtų nurodyta jūsų vardas ir pavardė?

LK: Taip, sutinku.

OP: Kaip vertinate valstybės sienos apsaugos pareigūnų darbo kokybę, šiuo laikotarpiu, kai mūsų valstybė patiria masinį migrantų antplūdį?

LK: Pareigūnai puikiai tvarkėsi, VSAT ar kitos institucijos, kurių pareigūnai padėjo dirbti nelegalios migracijos krizės metu prie valstybės sienos. Pareigūnai puikiai tvarkėsi su iškeltomis užduotimis, taip pat laikėsi žmogaus teisių principų, suteikė visą humanitarinę pagalbą, jei tokios reikėjo ir profesionaliai vykdė apgrėžimo politiką. Būtent apgrėžimo politiką laikau labai pasisekusią. Tokios atsako priemonės A. Lukašenkos režimas nesitikėjo. Pats būdamas NSGK pirmininku ne kartą važiauvau į pasienio ruožus, stebėjau kaip mūsų pasieniečiai dirba. Likau sužavėtas darbo kokybe bei motyvacija. O ši krizė tik parodė, kaip mūsų pareigūnai sugeba šaltai ir profesionaliai reaguoti į esamas krizes.

OP: Paminėjote tai, jog migrantų apgrėžimo politika buvo sėkminga. Bet ar ji tikrai buvo būtina? Vis tik FRONTEX agentūros pagrindinių žmogaus teisių biuro ekspertai kritikavo Lietuvą dėl apgrėžimo politikos.

LK: Pradėsiu nuo to, jog migrantų apgrėžimas apsaugojo mūsų valstybę. Mano nuomone, tai buvo būtina ir sėkminga priemonė. Apgrėžimo politika apsaugojo Lietuvos bei noriu pabrėžti ES sieną nuo Baltarusijos režimo atakos prieš mus. Jei nebūtumėme taikę apgrėžimo politikos, ko gero galėjome tapti „migrantų pereinamuoju kiemu“. Labai svarbus dalykas buvo tas, jog tarp migrantų įvairiuose susirašinėjimo programėlėse sklido žinia, jog Lietuva neįsileidžia, Lietuva apgrėžia atgal. Todėl migrantai pradėjo vengti bandyti į ES patekti per Lietuvą. Kalbant apie FRONTEX agentūros pagrindinių žmogaus teisių biuro ekspertų rekomendacijas, tai noriu aiškiai pabrėžti, jog jų pasiūlymai buvo ydingi. Jų siūlymas, kad nelegaliai sieną kirtusius migrantus mūsų pasienio pareigūnai turėtų pavežti iki pasienio punktų, jog šie pasiprašytų prieglobsčio. Noriu akcentuoti, kad tai būtų reiškę dar didesnę nelegalių migrantų bangą. Todėl šių rekomendacijų buvo atsisakyta, toliau taikyta apgrėžimo politika, kuri, manau, jog labai prisidėjo prie migracijos per valstybės sieną stabdymo.

OP: Jūsų manymu, ar Lietuva pakankamai buvo pasiruošusi migrantų antplūdžiui?

LK: Be abejo, kad ne. Turbūt tokiai krizei iš anksto pasiruošti yra vargu ar įmanoma. Niekas negalėjo pagalvoti, kad Baltarusijos režimas gali imtis tokių veiksmų, naudoti gyvus žmones kaip įrankį, jog destabilizuoti padėtų mūsų pasienyje. Tokio tipo krizė buvo nauja ne tik mums, apskritai ES. Priverstiniam migrantų stūmimui per valstybės sieną vargu ar yra įmanoma pasiruošti iš karto. Na, dabar jau žinome, ko galima tikėtis iš režimo. Tačiau, noriu akcentuoti, jog mūsų valstybė greitai prie to adaptavosi. Pasikartosiu, sprendimas dėl gražinimo politikos, turint visą Europinį kontekstą, tai buvo lūžis mentalinis, mes perlaužėme ir Europos valstybių mąstymą. Kalbant apie Lietuvą, tai taip, susidūrėme su apgyvendinimo problemomis, pasieniečiai turėjo dirbti „viešbučio administratoriaus“ darbą. Pagrindinis iššūkis buvo sulaikytų migrantų apgyvendinimas. Užsipildžius visoms pasienio užkardoms, iškilo dilema, kur dėti sulaikomus migrantus, kai jų kasdien būdavo nuo 100 iki beveik 300. Galima tik įsivaizduoti, kokio masto būtų buvusi problema, jei nuo rugpjūčio 3 d. nebūtume įgyvendinę neteisėtų migrantų neįleidimo politikos. Tai kas bendruose teoriniuose mokymuose su savivaldybėmis būdavo aptarta iki krizės, visiškai neveikė realios krizės metu. Savivaldybės visiškai nenorėjo priimti sulaikytų migrantų savo rajonuose dislokuotuose patalpose. Net pačiai Vyriausybei sunkiai sekėsi įtikinti savivaldybes ir jų bendruomenes įsileisti ir apgyvendinti migrantus savivaldybės žinioje esančiose patalpose. Vyriausybė ir kitos institucijos buvo priverstos ieškoti kitų sprendimų, steigti atskirus užsieniečių registracijos centrus. Būtina pažymėti, kad krizės metu buvo daug neaiškumų, sunkumų, nesuderinamumų, bet kartu reikia ir pabrėžti, kad šios krizės metu šalies institucijos sustiprėjo, įgijo naujų kompetencijų ir įgūdžių kaip reikia tvarkytis su tokio masto problemomis. Akivaizdu tai, kad išmoktos pamokos mus padarė stipresniais, kas leis mums ateityje veikti ženkliai sklandžiau ir efektyviau. Be to, reikia pripažinti ir tai, kad kaimyninių šalių institucijos daug ko pasimokė iš mūsų, nes buvome pirmieji, kurie susidūrėme su didelio masto užsieniečių antplūdžiu.

Taigi, svarbu tai, jog priimti atitinkami sprendimai leido mums veikti ir suvaldyti šią krizę. Svarbiausia yra tai, jog apgręžimo politiką kaip būtinybę mes apgynėme Europoje.

OP: Ar fizinis barjeras bei vaizdo stebėjimo sistemos kameros gali būti tas pagrindinis faktorius, kuris ženkliai prisidės prie valstybės sienos apsaugos pareigūnų nusikalstamos veikos užkardymo prie valstybės sienos?

LK: Tikrai sumažino ir mažins ateityje. Nesakau, kad tai yra panacėja, tačiau tai leis pareigūnams greičiau reaguoti prieš sienos kirtimo faktą ir atlikti atgrasymo veiksmus. Tiek fizinis barjeras tiek sienos stebėjimo sistemos veikia kaip integrali dalis, tai yra visas paketas kuris turi veikti ir matome, jog veikia.

OP: Kaip manote ar mūsų valstybės diplomatinis bendradarbiavimas su migrantų kilmės šalimis galėtų prisidėti prie migrantų srautų užkardymo?

LK: Čia sakyčiau labiau Europinis klausimas, ne mūsų. Mes užkaitinome temperatūrą taip, jog Europos komisijos pirmininkės pavaduotojas pats vyko į tas migrantų kilmės šalis ir jis iš esmės padarė viską, jog tos artimųjų rytų avia linijų bendrovės nebeskraidintų migrantų. Manau, kad tik per ES instrumentus galime daryti įtaką toms valstybėm, grasindami sankcijomis ir kitais veikiančiais dalykais.

Interviu nr. 2

Interviuojamasis: AV, ANTTI VIRTA, Suomijos sienos apsaugos majoras, Sienos saugumo ekspertas

Interviuotojas: OP, Ovidijus Požėla

Interviu data: 2024 05 02

Procedūriniai klausimai:

1. Ar sutinkate, jog pokalbis būtų įrašytas ir naudojamas magistro darbo tikslams?
2. Ar sutinkate, jog pokalbis būtų cituojamas magistro baigiamajame darbe?
3. Ar sutinkate, jog cituojant interviu būtų nurodyta jūsų vardas ir pavardė?

Interviu klausimai:

4. Kokie buvo Suomijos pasienio tarnybos santykiai su Rusijos pasienio tarnyba iki karo Ukrainoje ir iki 2023 m. migracijos krizės? Kaip jie pasikeitė, kai tapote NATO nariais?
5. Kaip vyksta bendradarbiavimas su Rusijos sienos apsaugos tarnyba, jei toks apskritai vyksta?

6. Ar migrantai rinkdavosi kitus kelius kaip patekti į Suomiją? Turiu omenyje sieną kirsti tam nepritaikytose vietose? Miškingose vietovėse pavyzdžiui?
7. Kaip manote, kokie buvo esminiai jūsų valdžios institucijų sprendimai, kurie padėjo stabdyti nelegalių migrantų antplūdį į pasienio punktus? Paminėjote, jog yra rengiamas įstatymas dėl apgrėžimo politikos, manote, jog tai padės?
8. Pakalbėkime apie Europos Sąjungos įsitraukimą. Kaip manote ar sulaukiate pakankamai pagalbos?

OP: Ar sutinkate, jog pokalbis būtų įrašytas ir naudojamas magistro darbo tikslams?

AV: Taip, sutinku.

OP: Ar sutinkate, jog pokalbis būtų cituojamas magistro baigiamajame darbe?

AV: Taip, sutinku.

OP: Ar sutinkate, jog cituojant interviu būtų nurodyta jūsų vardas ir pavardė?

AV: Taip, sutinku.

OP: Kokie buvo Suomijos pasienio tarnybos santykiai su Rusijos pasienio tarnyba iki karo Ukrainoje ir iki 2023 m. migracijos krizės? Kaip jie pasikeitė, kai tapote NATO nariais?

AV: Jei kalbėsime apie santykius tik mūsų pasienio tarnybų lygmeniu, tai tuos santykius galiu pavadinti konstruktyviais. Niekada nekildavo problemų, jei kalbėsime apie bendradarbiavimą. Taip pat esant sienos pažeidimams, kaimynai visada dalindavosi informacija, kurią jie surinkdavo, lygiai taip pat ir mes. Tai jeigu taip trumpai, santykiai buvo neblogi. Atsakant į jūsų klausimo antrą dalį, tai tie santykiai pradėjo blogėti dar iki mums įstojant į NATO. Rusijai pradėjus karą prieš Ukrainą, pasikeitė ir mūsų politika. Bendradarbiavimas nebebuvo toks sklandus. Kai kuriose pasienio vietose mūsų valstybė

pradėjo fizinio barjero įrengimo darbus. Aiškiai matėme Rusiją kaip nenuspėjamą ir grėsmę keliančią mūsų nacionaliniam saugumui. Suomijai įstojus į NATO aljansą, viešojoje erdvėje matėme, jog Rusija pradėjo „spjaudytis“ grasinimais mūsų atžvilgiu. Taigi, ilgai laukti nereikėjo, ši valstybė pradėjo imtis gerai žinomos migrantų instrumentalizavimo priemonės. Mūsų valstybės sienos apsauga pradėjo fiksuoti prieglobsčio prašytojų skaičiaus augimą pasienio punktuose, o mūsų žvalgybos institucijos informavo, jog Rusijos specialiosios tarnybos specialiai migrantus veža prie valstybės sienos.

OP: Kaip vyksta bendradarbiavimas su Rusijos sienos apsaugos tarnyba, jei toks apskritai vyksta?

AV: Negaliu sakyti, kad jo visai nėra, jis yra, bet jo konstruktyviu pavadinti negalime visiškai. Pasienio punktuose į mūsų skambučius jie atsakydavo, bet konkrečių veiksmų nesiimdavo. Turiu omenyje migrantų antplūdį į mūsų pasienio punktus. Rusijos tarnybos puikiai žinojo, jog asmenys kurie nori kirsti sieną neturi tinkamų kelionės dokumentų, jie juos praleisdavo sąmoningai. Į mūsų priekaištus jie konkrečiai nieko neatsakydavo. Tai ką gi, toks tas mūsų bendradarbiavimas. Viena pusė norėjo spręsti problemą, kita pusė ją ignoravo ir dar blogiau – ją eskalavo specialiai.

OP: Ar migrantai rinkdavosi kitus kelius kaip patekti į Suomiją? Turiu omenyje sieną kirsti tam nepritaikytose vietose? Miškingose vietovėse pavyzdžiui?

AV: Žinoma, turėdavome ir turime sienos kirtimų atvejų tam neleistinose vietose. Tačiau jų nėra tiek daug. Vis tik mūsų siena nėra „paranki“ tam. Mūsų valstybės siena su Rusija daugelyje vietų yra dengiama miškais ir pasiekti migrantams gyvenvietes ar didesnius miestus yra didelis iššūkis. Bet taip, mes turime atvejų, kai migrantai sieną kerta vietose kur tą daryti yra draudžiama. Todėl norime sekti jūsų (Lietuvos) ir Lenkijos pavyzdžiu, kuris matėme, jog puikiai veikė, tai nelegalių migrantų apgrėžimo politika. Kiek man žinoma, tai mūsų valdžios institucijos rengia įstatymą, kuris leistų pasieniečiams atstumti iš Rusijos atvykstančius migrantus.

OP: Kaip manote, kokie buvo esminiai jūsų valdžios institucijų sprendimai, kurie padėjo stabdyti nelegalių migrantų antplūdį į pasienio punktus? Paminėjote, jog yra rengiamas įstatymas dėl apgręžimo politikos, manote, jog tai padės?

AV: Kaip ir minėjau, Rusijos pasienio punktuose rusų pasieniečiai leisdavo be tinkamų kelionės dokumentų patekti į mūsų šalį migrantams. Tai rodė sistemingus ir organizuotus Rusijos pareigūnų veiksmus. Taigi, mūsų valdžios institucijos ėmėsi tam tikrų atsako priemonių. 2023 m. lapkritį mūsų vyriausybė pradėjo uždaryti kai kuriuos sienos kirtimo punktus, tačiau šios priemonės efektyviai nesustabdė šio reiškinių. Tai lėmė, kad 2023 m. gruodį uždarėme visus rytinės sienos kirtimo punktus, išskyrus Raja-Jooseppi, būtent dėl Rusijos surengtos hibridinės atakos. Kiek vėliau uždarėme ir šį pasienio punktą, nes siekėme visiškai deeskaluoti migracijos krizės situaciją. Tai reiškė, jog patekti iš Rusijos į Suomiją teisėtai nebeįmanoma.

Apie apgręžimo politiką kaip ir minėjau, tai matėme jūsų bei Lenkijos pavyzdį. Šie pavyzdžiai rodo, jog apgręžimo politika veikia. Sunku vertinti mūsų situacija, kaip bus jei bus. Bet prie viso to dar įrenginėjame fizinį barjerą, kuris dar labiau padės stabdyti nelegalią migraciją, leis mūsų pareigūnams greičiau reaguoti į bandymus pažeisti mūsų valstybės sieną. Kalbamės ir su Lenkijos ir su jūsų pasienio tarnybos vadovais, semiamės patirties, nes tiek jūs, tiek mes susiduriame su ta pačia problema, tai siekiu destabilizuoti mūsų padėtį pasienyje, o veiksmai ir atsakas turi būti atitinkamas.

OP: Ar nebuvo jūsų šalyje politinio susiskaldymo dėl pasienio punktų uždarymo taktikos?

AV: Tiek valdančioji daugumos, tiek ir opozicinės partijos šiuo klausimu buvo vieningos. Visos politinės grupės suprato, jog „daryti populizmo“ iš šitos situacijos nepavyks, todėl greitai buvo priimami sprendimai dėl pasienio punktų uždarymo.

OP: Pakalbėkime apie Europos Sąjungos įsitraukimą. Kaip manote ar sulaukiate pakankamai pagalbos?

AV: Turite omenyje fizinę pagalbą ar materialią?

OP: Tiek materialią, tiek ir fizinę.

AV: Supratau, žiūrėkit, kalbant apie fizinę pagalbą, konkrečiai atsakysiu kaip veikiantis pasienio pareigūnas, tai FRONTEX įsitraukimą ir skiriamą žmogiškųjų resursų pagalbą labai vertiname. Pas mus atvyko sienos stebėjimo pareigūnai iš tokių šalių kaip Latvija, Lietuva, Lenkija, taip pat ir kitų ES šalių patirties kupini pareigūnai. „Terra 2023“ FRONTEX koordinuojamoje operacijoje veikė minėtieji

sienos stebėjimo pareigūnai, kinologai, migrantų registracijos specialistai, dokumentų ekspertai, informacijos analizės pareigūnai ir vertėjai. Taip pat mums sieną stebėti ir ją saugoti padėjo automobiliai su aprūpinta šilumine matymo įranga ir radarais. FRONTEX teikiama parama mums vėlgi neapsiriboja vien logistika, bet reiškia ir ES solidarumą kovojant su hibridinėmis grėsmėmis prieš mus. Šis bendradarbiavimas rodo, kad Europa, sprendama sudėtingus pasienio iššūkius, laikosi vieningos pozicijos. Manau, kad FRONTEX pagalba mums pabrėžia Europos vienybę sprendžiant saugumo problemas prie išorės sienų, kartu užtikrinant žmogaus teises ir orumą. Todėl labai vertiname tokią pagalbą. Kartu reaguodami į tokias krizes, galime mokintis vieni iš kitų ir keistis patirtimis. Juk saugome ne tik savo, bet ir ES sieną.

Summary

This Master's thesis, which focuses on the Russian and Belarusian efforts to destabilise the EU's borders with irregular migrants: an analysis of the Lithuanian and Finnish response, looked at several migration crises. The dependent variables of the 2015 migration crisis were the unrest in the Middle East and the migrants' desire for refuge in Europe. Europe faced a major wave of migration, where the response was not united but divisive. The dependent variable in the 2021 migration crisis in Lithuania and the 2023 migration crisis in Finland is the desire of authoritarian regimes to destabilise the situation on their borders. Border security has been a priority for both the EU and the Member States, and irregular migrants have been used as an instrumentalising tool and have been specifically pushed into the EU. This paper describes how the Lithuanian and Finnish responses to the induced artificial migration crisis were proportionate and effective respectively.

The work has three objectives, namely:

1. To analyse the response of Lithuania and Finland to the irregular migration crises based on the following theoretical approaches: post-functionalism, securitisation and instrumentalisation of migrants.
2. To investigate the impact of the response measures at the borders of the countries concerned, using a comparative analysis approach and semi-structured interviews.
3. To assess the measures taken by the EU and the assistance provided by the EU institutions in this context.

The Master's thesis draws on the theory of post-functionalism and analyses the politicisation of the migration crisis in the Republics of Lithuania and Finland, as the authorities have primarily emphasised the need to ensure state security. There were no major divisions, so decisions on the response to the migration crisis were swift. According to the theory of securitisation, the threat to public security was migration as an instrumentalising tool.

The use of illegal migrants as a destabilisation tool became a threat to the internal security of the Republics of Lithuania and Finland, and it was therefore necessary to take measures to neutralise these threats. The comparative analysis method was used to examine the responses of the Republics of Lithuania and Finland that have stabilised the situation at the border. In the semi-structured part of the interview, respondents revealed their positions and beliefs, which contributed to the outcome of the study.

The assessment of the dependent variable of the crisis in the European Union led to changes in the legislation on the common procedure for asylum and return at the border. It can also be concluded that the EU's involvement and assistance measures in helping Member States to manage the migration crisis have been particularly effective.